

Édouard Louis
Dějiny násilí

román

Nakladatelství Paseka

Přeložila Sára Vybíralová

Tato kniha vychází za přispění programu na podporu publikační
činnosti Francouzského institutu.

**INSTITUT
FRANÇAIS**

Prague

Cet ouvrage a bénéficié du soutien des Programmes d'aide à la
publication de l'Institut français.

HISTOIRE DE LA VIOLENCE

Copyright © Édouard Louis, 2016

All rights reserved

First published by Éditions du Seuil in 2016

Translation © Sára Vybíralová, 2019

Photography © Arnaud Delrue

ISBN 978-80-7432-969-2



Geoffroyovi de Lagasnerie

Jedna

Schovávám se za dveřmi a poslouchám ji, říká, že jsem vyšel z bytu a sešel po schodech až několik hodin po události, kterou protokol, ležící teď dvakrát přeložený v šuplíku u mě doma, nazývá pokusem o vraždu a kterou tak dnes nazývám i já, neboť pro to, co se stalo, nenacházím žádné jiné slovo, žádné výstižnější označení, a stále s sebou proto vláčím ten bolestný, nepříjemný pocit, že jen co můj příběh někdo vysloví, ať už já, nebo kdokoli jiný, okamžitě jej tím zkreslí.

Přešel jsem v dešti na druhou stranu ulice, abych vypral povlečení na devadesát stupňů ve veřejné prádelně dole, ani ne padesát metrů od domu, hrbil jsem se pod příliš těžkým, příliš velkým balíkem prádla, nohy mi pod jeho tíhou podklesávaly.

Ještě se úplně nerozednilo. Ulice byla prázdná. Byl jsem sám, kráčet jsem, klopýtal, potřeboval

jsem ujít jen pár kroků, a přece mě spěch nutil je počítat: *Už jen nějakých padesát kroků, honem, už jen asi dvacet kroků a jsi tam.* A pokaždé jsem zrychlil. Také jsem si v duchu opakoval – v netrpělivé touze po budoucnosti, jež by tu scénu určitým způsobem odkázala, přiřkla minulosti, omezila ji na minulost: *Za týden si řekneš: Tak už je to týden, co se to stalo, no tak, a za rok si řekneš: Tak už je to rok.* Ledový déšť, ne prudký, ale velmi jemný, droboučký, nepříjemný, mi máčel plátěné boty, voda prosakovala podešvemi do ponožek. Byla mi zima – a myslel jsem si: *Mohl by se vrátit, vrátí se, teď mi nezbyvá než bloudit městem, odsoudil tě k bloudění.* V prádelně postával provozní, malý a podsaditý, jeho hlava a ramena vyčnívaly zpoza řady praček. Zeptal se mě, jestli se mám dobře, odpověděl jsem *Ne*, tak příkře, jak jsem jen dovedl. Čekal jsem na jeho reakci. Chtěl jsem, aby zareagoval. Nesnažil se dovědět víc, pokrčil rameny, odvrátil se, zalezl do své stísněné kanceláře skryté za sušičkami a já ho nenáviděl za to, že se nevyptával.

S čistým povlečením jsem se vrátil domů. Na schodišti jsem se potil. Ustlal jsem postel, zdála se stále nasáklá Redovým pachem, zapálil jsem tedy svíčky a vonné tyčinky; nestačilo to, popadl

jsem sprej proti zápachu, deodorant, dokonce i voňavky a kolínské, které jsem dostal k posledním narozeninám, a pokropil jimi povlečení, namydil jsem povlaky na polštáře, přestože jsem je právě vypral, látka chrlila zpět mydliny v podobě převrstvených, slepených bublinek, mýdlem jsem omyl i dřevěné židle, vlhkou houbičkou otřel knihy, kterých se dotýkal, kliky vydrhl dezinfekčními ubrousky, jednu po druhé pečlivě otřel dřevěné latě žaluzií, přemístil a přeskládal hromádky knih na zemi, vyleštil kovový skelet postele, hladký a bílý povrch lednice posypal jakýmsi přípravkem s citronovou vůní; nedokázal jsem přestat, poháněla mě energie blízká šílenství. Pomyslel jsem si: *Lepší se zbláznit než být mrtvý.* Vycídl jsem sprchu, jelikož ji použil, vylil jsem několik litrů silného dezinfekčního čističe do záchodu a do umyvadla (přinejmenším něco přes dva litry, respektive jednu plnou lahev o objemu jeden a půl litru a druhou, zpola prázdnou), vycídl jsem celou koupelnu, bylo to absurdní, dokonce jsem utřel zrcadlo, v němž se toho večera prohlížel či spíše zhlížel; oblečení, kterého se dotkl, jsem vyhodil, vyprání by nestačilo, nevím, proč to stačilo u povlečení, ale u šatů ne. Lezl jsem po čtyřech a drhl podlahu, prsty jsem měl opařené od vařící

vody, hadr mi z nich odtrhával obdélníčky rozměklé kůže. Rolovaly se. Občas jsem práci přerušil a zhluboka se nadechl, vlastně jsem věřil jako zvíře, proměnil jsem se ve zvíře pátrající po tom pachu, který jako by navzdory mému úsilí neměl nikdy zmizet, jeho pach tu stále byl a já usoudil, že se drží na mně, a ne na povlečení ani na nábytku. Že to ve mně je problém. Stoupl jsem si do sprchy, umyl jsem se jednou, podruhé, potřetí a tak dál. Použil jsem mýdlo, šampon a kondicionér i na tělo, abych je co nejvíc navoněl; bylo to, jako by se do mě jeho pach vsákl, schovával se mezi masem a kůží, a já se zuřivě škrábal nehty po celém těle, tlačil jsem, odíral ho, snažil jsem se dosáhnout vnitřních vrstev pokožky a zbavit je jeho zápachu, klel jsem: *Kurva flx*, ale pach přetrvával a mně se z něj stále víc obracel žaludek a jímala mě závrať. Usoudil jsem: *Ten smrad je uvnitř nosu. Pachy vnímáš vnitřkem nosu. Ten smrad ti tam uvízl*. Vyšel jsem z koupelny, zase se tam vrátil a nakapal si do nosních dírek fyziologický roztok; vyfoukl jsem nosem vzduch jako při smrkání, snažil jsem se, aby se roztok rozprostřel po celé ploše sliznice; nevedlo to k ničemu; otevřel jsem okna a šel za Henrim, jediným přítelem, který byl onoho 25. prosince v devět nebo deset hodin ráno vzhůru.

Tu scénu popisuje moje sestra svému manželovi. Slyším její hlas, hlas, v němž i po letech zní stejná zběsilost, zatrpkllost, ale i ironie, rezignace jako kdysi:

„Ale víš co, já byla namíchlá právě proto, že jsem se tomu ani nedivila, na to vem jed, že jsem byla, protože když mi to řek – seděl zrovna tady, jak sedíš ty, a já ho poslouchala, on furt, že ho prej neposloucháme, ale to není pravda, to on nikdy nikoho nepustí ke slovu, nejradši by vždycky mluvil jenom sám, ještě víc, o to mu jde, no prostě, když mi řek, že ho ten den pustili z nemocnice, a mně to v tu ránu došlo, myslím, když mi došlo, že mi nezavolał hned ten den, co se to stalo, tak jsem si v duchu řekla: Jak jinak – ale mlčela jsem a ze začátku jsem se držela. Držela jsem se. Byla jsem na sebe hrdá, že jsem se udržela, to jo. Gratulovala jsem si. Ale říkala jsem si: No jasně, jak ho znám, tak by ho to nenapadlo ani ve snu, nechci říct, že by sem snad měl přijet (*teď si začne stěžovat*). Ani nechci říct, že mi měl zavolat dřív než ostatním, nebo mi hnedka všecko podrobně vykládat, já rozhodně nepotřebuju bejt první, komu to řekne nebo tak, neříkám, že mi měl zavolat do třech hodin nebo do třech dnů, nic takovýho. Akorát moh zavolat.

Ale nechala jsem ho teda mluvit. Nehty jsem si zarejvala do bříšek prstů, abych nezačala řvát. Viděla jsem, že mi na rukách vystupují žíly jak stonky červený řepy, když mluvil, tolik jsem je zatínala, a zároveň jsem se držela, abych se nerozeřvala, i když už jsem cejtila, jak to na mě jde, furt jsem si opakovala: Jen klid, Claro. Jen klid.

No ale nakonec jsem mu to řekla. Édouardovi. Včera jsem to vyprávěla mámě, on tvrdí, že už jí přej nechce vidět, no, já se do toho nepletu, je to jejich věc. Ať si to vyřeší spolu *(není to pravda, lže mu, lže, zkusila všechno, aby vás usmířila, udělala vše, co bylo v jejích silách, přesně jako matka, kterou jsi odjakživa vidal vynakládat značné úsilí, aby smířila znesvářené členy rodiny, jako by to byla nějaká role, kterou matka sestře předala)*. Volala jsem jí, abych jí o něm pověděla, a říkám jí, říkám jí – Ty vole, tos měla vidět, jaký to nabralo obrátky, vypadlo to ze mě samo, když Édouard mluvil, je fakt, že je to silnější než já, říkám jí: mami, ty mě znáš, já to jinak neumím, než že dycky řeknu, co mám na jazyku, a ve svém věku už se jen tak nezměním, na to už je pozdě, už jsem stará, už je mi přes čtvrt století, a každopádně, na mě to neplatí, na mě to nefunguje, že mi říká vážný věci, to ještě není žádný důvod nebo

záminka, abych se před ním ponižovala, to zase ne, vydírání na mě neplatí, sorry, říkám jí, na vydírání já nikomu neskočím, protože to pak člověk nemůže říct vůbec nic a nikdy nemůže nic namítnout a na všechno musí mlčet, a co to pak je za život, takže jsem zopakovala mámě, co jsem řekla Édouardovi: Aspoňs to moh zkusit, dyť na tom nic není, kurňa, mohs jednoduše zvednout mobil a zavolat mi hned ten den. Dyť to není žádná věda, neříkej mi, že neumíš použít telefon. Když si pomyslim, že se to stalo už skoro před rokem, a on mi to řekne až tendle tejden. Že jsem o tom celej rok netušila, až teď.

Nemluvě o tom, že mu to navíc i nabídli, když byl v nemocnici. Jak vím, sestřička mu to nabídla. Naklonila se k němu – dělala tu práci dobře, o tom žádná, taková hodná holka to byla, sám mi to říkal. Naklonila se k němu a ptá se: Přejete si zavolat rodině? Máte rodinu, který byste chtěl zavolat – a on, v klidu, jakoby nic, povídá: Ne, díky, nemám, to je dobrý, neobtěžujte se. No, takže tady přede mnou večer seděl, na stejném místě, kde jseš teď ty. Seděl skoro stejně jako ty a předváděl sám sebe, jak odpovídá tý sestřičce: Ne, díky, nemám, to je dobrý, neobtěžujte se, to proto jsem na něj zle koukala, aby mu to docvaklo. A pak jsem si řekla:

Už je mi víc než čtvrt století. Jsme skoro stejně starý. Znam ho necelý čtvrt století a vůbec se neměnil (*jde také o to, že když jsi přijel, začala bez přestání mluvit a vůbec tě neposlouchala, chrlila všechny ty bezvýznamné vesnické historky, líčila ti svatby a pohřby lidí, které už jsi neznal ani podle jména, jako by tím chtěla namluvit sama sobě i tobě, že jsi odsud nikdy neodešel, že se tě ty historky stále týkají, jako by se vracela k nedávnému, teprve včera nebo před hodinou přerušnému rozhovoru. A ty ses rozhodl pomstít.*)“

Dorazil jsem k ní před čtyřmi dny. Naivně jsem si představoval, že pobyt na venkově je jediný způsob, jak se vzpamatovat z únavy a vyčerpání, jež jsem si vykoledoval svým způsobem života, ale jen co jsem vstoupil do tohoto domu a odhodil cestovní tašku na matraci, jen co jsem v pokoji otevřel okno s výhledem na remízky a továrnu ve vedlejší vesnici, pochopil jsem, že jsem udělal chybu a že se vrátím ještě melancholičtější a ještě zdeptanější nudou.

Nenavštívil jsem ji už dva roky. Když mi mou nepřítomnost vyčítá, zamumlám vyprázdněnou frázi typu „Mám taky vlastní život“ a snažím se znít natolik přesvědčivě, abych svalil vinu na ni.

Nevím, co tu vlastně dělám. Už minule, když jsem nastoupil do stejného auta jako tento týden, do toho auta, kde mi bývá špatně, prosáklého pachem studeného tabáku, a viděl jsem za oknem ubíhat tytéž lány kukuřice a řepky, tytéž páchnoucí plochy cukrové řepy, řady cihlových domků, odporné plakáty Národní fronty, pochmurné kostelíky, opuštěné benzinové pumpy, zrezivělé, chatrné supermarkety, postavené uprostřed pastvin, onu skličující severofrancouzskou krajinu, udělalo se mi nevolno. Pochopil jsem, že si budu připadat osamělý. Odjížděl jsem pak s myšlenkou, že venkov nesnáším a už se sem nikdy nevrátím. A letos jsem tu zase. *A to není všechno. Že se do pěti minut od tvého příjezdu nevyhnutelně pohádáte, není jediný důvod, proč už sem nejezdíš, pomyslel jsem si po cestě, v jejím autě, když jsem zpíval, abych se vyhnul hovoru, není to jen proto, že ti na jejím chování, na jejích návycích, na jejím způsobu myšlení úplně všechno vadí a rozčiluje tě. Ale i proto, že na ni nedokážeš pohlédnout od chvíle, kdy jsi pochopil, s jakou lehkostí a lhostejností ji zanedbáváš, jak drsně se k ní chováš, protože doufáš, že ti ve tvé snaze opustit ji bude nápomocná. Teď to ví. Ví, jak doveđeš být chladný, a ty se stydíš. Přestože ke studu*

není důvod, máš přece právo opouštět, ty se však stydíš. Víš, že když ji navštívíš, budeš nucen čelit vlastní krutosti, tomu, co tvůj stud nazývá krutostí. Víš, že v Clarině společnosti vidíš ze sebe to, co vidět nechceš, a že se na ni kvůli tomu zlobíš. Nedovedeš se na ni nezlobit.

Od poslední návštěvy jsem jí poslal jen několik esemesek či náhodně vybraných, formálních pohlednic, k jejichž odeslání mě přiměl nejasný pocit rodinného závazku, a ona si je pak přichytila magnetem na lednici; obvykle jsem je naškrábal narychló na lavičce nebo v rohu kavárenského stolku: „Pozdravy z Barcelony, Na viděnou, Édouard“ nebo „Zdravím z Říma, je tu krásně“, možná vlastně ani ne tak proto, abych mezi námi udržoval jakousi vazbu, jak si namlouvám a jak bych rád věřil, jako proto, abych jí připomněl vzdálenost, jež nás od sebe dělí, a dal jí na vědomí, že už jsem od ní daleko.

Její manžel se vrátil z práce. Ze svého místa vidím jeho nohy. On a Clara jsou v obývacím pokoji, já ve vedlejší místnosti. Dveře jsou pootvřené na čtyři nebo pět centimetrů, poslouchám, aniž mě mohou spatřit, stojím vzpřímeně, strnule, schovaný za dveřmi. Nevidím je, jen slyším, rozeznávám

pouze jeho nohy, ale odhaduji, že Clara sedí na židli proti němu. Manžel ji poslouchá bez hnutí a ona mluví.

„Řek mi, že o něm skoro vůbec nic nevěděl, jenom jméno: Reda.“

Didier a Geoffroy tvrdí, že mi lhal a jméno si vymyslel. Já nevím. Usilovně se snažím si to nemyslet, pokaždé když mě to napadne, odvrátím schválně pozornost na něco jiného. Soustředím se na jiné věci, jako bych si přál, aby mi při tom všem, co mi vzal, ponechal aspoň tohle, pokouším se sám sebe přesvědčit, že se znalost těchto čtyř písmen blíží odvetě, anebo je-li to příliš silné slovo, jakési moci nad ním, čerpané z tohoto vědomí. Nechci být poražený na všech frontách. Když se o tom zmíním někomu z okolí a lidé mi předhazují, že mi určitě neřekl své pravé jméno a že uvést falešné patří v podobných případech, v této konfiguraci, dokonce ke klasickým postupům, zmocňuje se mě neovladatelná podrážděnost a agresivita, ta myšlenka se mi jeví naprostě nesnesitelná, zničehonic začnu být neomalený, mám chuť křičet, umlčet toho, s kým hovořím, zatřást s ním.

„Dneska ráno mi to znova vyprávěl. Šli jsme do pekárny a já po něm chtěla, aby mi to zopakoval,“

a skutečně, cestou jsem jí řekl, že když na mě Reda namířil revolver – právě tuto scénu totiž chtěla slyšet pořád dokola –, když na mě namířil revolver, nezněla už otázka, již jsem si v duchu kladl, *Zabije mě?*, protože o tom jsem v tu chvíli vůbec nepochyboval, bylo to nezvratné, věděl jsem, že mě zabije a já umřu, téhle noci, ve svém pokoji, a podřídil jsem se okolnostem s onou všeobecně platnou schopností jednotlivce podřídít se a přizpůsobit jakékoli situaci, stačí pohlédnout do historie, lidé si zvyknou, přizpůsobí se i těm nejméně přirozeným a nejotřesnějším podmínkám – a to, jak jsem řekl Claře, jelikož mám někdy sklon k pompézním deklaracím, je ta nejlepší i nejhorší zpráva pro lidstvo, znamená to totiž, že stačí změnit svět, aby se změnil lidé nebo přinejmenším většina z nich, a Clara neposlouchala, není nutné měnit každého zvlášť, to by trvalo příliš dlouho, lidé se přizpůsobí, nebudou pouze snášet, přizpůsobí se. Otázka tedy nezněla *Zabije mě?*, ale spíš *Jak mě zabije?*, čili: *Omotá mi zase kolem krku šálu a uškrtí mě?* nebo: *Poslouží si špinavými noži ze dřezu?* nebo: *Stiskne spoušť revolveru?* nebo: *Vymyslí si něco, co si ještě ani nedovedu představit?*; už jsem nedoufal, že z toho vyvážnu, nedoufal jsem, že přežiju, doufal jsem jen, že zemřu co

nejméně bolestivě. Policisté i Clara mě později chválili za odvalu a mně té noci nic nepřipadalo cizejší a vzdálenější než pojem odvaha. Ucouvne o několik kroků, pevně svírá rukojeť pistole. Aníž mě spustí z očí, natáhne druhou ruku, tu, v níž nedrží zbraň, a zašátrá v hromadě oblečení navršené na židli u psacího stolu. Znovu vezme do ruky šálu. Pomyslím si: *Bude mě zase škrtit.* Ale ne, když ke mně přistoupil tentokrát, nepokusil se mě uškrtit, tak jako o několik minut dříve, ještě než vytáhl revolver. Nevztáhl ruce k mému krku. Tentokrát se mě snažil spoutat, popadl mě za pravou paži a pokoušel se chytit i druhou a svázat je šálou, vybavuji si pach potu, který z něj táhl, a pach sexu. Zmítal jsem se, bránil se, měl jsem obrovský strach, hlavou mi běželo: *já nechci umřít*, tak smutně, tragicky banální věta, slabě jsem sténal, samozřejmě ne moc nahlas, takovému riziku bych se nevystavil, odstrkoval jsem ho, stále klidně, co neklidněji, prosil jsem ho, aby to nedělal. Vzdoroval jsem, nedařilo se mu dosáhnout cíle, opakoval pořád dokola, pokaždé hlasitěji *Já ti zmaluju držku, já ti zmaluju držku (zmalovat držku v této konfiguraci očividně znamenalo ji rozbít), Já ti zmaluju držku, já ti zmaluju držku.* Řval. Doufal jsem, že nás uslyší někdo ze

sousedů a zavolá policii, *Ale jestli se tu objeví policie, třeba ve strachu ze zatčení zpanikaří a v nějakém zkratu mě na místě zabije, až uslyší zpoza dveří hlasy policistů volat něco jako: Policie, okamžitě otevřete.* Jelikož se mu nepodařilo mě svázat, znovu se chopil pistole, kterou si mezitím strčil do vnitřní kapsy koženkové bundy, šálu odhodil na zem nebo si ji sám přehodil kolem krku, už nevím, a přimáčkl mě k matraci.

Ráno pětadvacátého, ani ne pár hodin po této scéně, jsem se pěšky a na kole přesunul k Henrimu a ještě cestou jsem si myslel: *Za týden si řekneš: Tak už je to týden, co se to stalo, no tak, a za rok si řekneš: Tak už je to rok.* Jen co jsem vyšel do patra, už mi otvíral dveře. Musel zaslechnout mé kroky. Chtěl jsem se mu schoulit do náručí, ale v první chvíli jsem se ovládl, ani nevím, z jakého důvodu.

Clare jsem řekl: „A přitom se mi nezdálo, že by mohl být nebezpečný.“ Těsně po oné noci s Redou jsem ještě nevěřil tomu, čemu jsem uvěřil později a o čem jsem byl přesvědčený dlouhé měsíce, a sice že se každý člověk může potenciálně stát nebezpečným, včetně lidí, kteří jsou mi nejbližší, že se vražedné šílenství může zmocnit kohokoli,

kohokoli může zcela ovládnout touha po ničení a krvi a on mě může nečekaně napadnout, dokonce i Didier a Geoffroy, mí dva nejbližší přátelé, a přece mě tváří v tvář Henrimu něco zadrželo. Zůstali jsme nehybně stát a já během těch několika okamžiků, kdy se zastavil čas, cítil, že mě zkoumá a nenápadně analyzuje, že hledá znamení, jež by mu napověděla, co tu dělám, tak brzy, v den tak nečekaný jako tento. Přejížděl po mně očima, prohlížel si mé špinavé, mastné vlasy, zapadlé, vyhaslé oči a kruhy pod nimi, krk posetý flalovými skvrnami, rudé, nateklé rty. Pokaždé když si všiml něčeho dalšího, mu rysy ještě víc ztuhly; vzpomínám si, jak jsem se před cestou k Henrimu opakovaně sprchoval, a přesto si velmi zřetelně vybavuji, že jsem měl špinavé vlasy, když jsem byl u něj. Pozval mě dál. Šel za mnou a já za chůze cítil, jak se mi dívá na šíji. Neplakal jsem. Vešel jsem do jeho bytu. Na skříňkách stály zarámované fotografie a za pohovkou visel jeho velký zasklený portrét. Posadil jsem se a Henri uvařil kávu. Vrátil se z kuchyně se dvěma šálky třesoucími se na podšálcích; zeptal se mě, jestli o tom chci mluvit, odpověděl jsem, že ano. Popsal jsem Redu, nejprve jeho hnědé oči a černá obočí, začal jsem očima. Tvář měl hladkou. Jeho rysy byly

zároveň jemné a ostře řezané, maskulinní. Když se usmíval, ve tvářích se mu dělaly důlky, a on se usmíval hodně. Protokol, který mám doma, sepsaný v policejním jazyce, uvádí: *maghrebského typu*. Pokaždé když mi na něj padnou oči, cítím nad tím obratem rozhořčení, připomíná mi to rasismus policistů během výslechu, jenž následoval ještě onoho pětadvacátého prosince, ten nutkavý rasismus, jenž mi nakonec, celkem vzato, připadal jako to jediné, co je spojuje, jediný prvek, na němž se toho večera zakládala jejich jednotka, snad vedle příliš upnuté uniformy, protože *maghrebského typu* pro ně neoznačovalo určitý geografický původ, nýbrž znamenalo grázl, výtržník, delikvent. Zběžně jsem Redu policistům vylíčil, když to po mně chtěli, a jeden z nich mě na jednu přerušil: „Aha, chcete říct *maghrebského typu*.“ Triumfoval, byl ne snad velmi šťastný, to bych přeháněl, ale usmíval se, zářil, jako bych právě přiznal něco, co se ze mě snažil vypáčit už od mého příchodu, jako bych mu konečně přinesl důkaz, že stojí odjakživa na straně pravdy, opakoval: „*maghrebského typu, maghrebského typu*“ a mezi dvěma větami zase mumlal: „*maghrebského typu, maghrebského typu*“. Vyprávěl jsem události té noci Henrimu a pak se šel natáhnout

k němu na postel. Ukázal mi ložnici v patře a já si vylezl nahoru, abych se prospal. Nespal jsem už dlouho, až na několik krátkých šlofiků s Redou.

Sestra pokračuje v monologu, slyším ji, pije vodu po malých doušcích, polyká, pokládá sklenici na stůl, slyším, jak sklenice cvakla o překližkovou desku.

„A právě to mu přišlo nejdivnější, řek mi: Ten den jsem se vzbudil a ono to přišlo. Prostě jen tak (řekl jsem jí, že jsem ležel v posteli na zádech, otevřel jsem oči a ucítil palčivou bolest, jež mi na mnoha místech projížděla ztuhlými svaly jako ostří nožů, porcovala mě mezi žebry, ucítil jsem záda, tvrdá jako nějaký krunýř), no a on si v tu chvíli pomyslel a pak si to myslel ještě ty další dny, teď mě poslouvej, dobře mě poslouvej, že prej od té chvíle nesnese vidět jiný lidi šťastný. Taková kravina. Taková přiblblá věta. Co jsem mu na to asi měla říct. No neřekla jsem nic, dělala jsem, že si prohlížím boty, jako debil (pokoušel jsem se znovu usnout, chtěl jsem ještě spát, ale celé tělo

jsem měl příliš rozbolavělé). A on povidá: Nenáviděl jsem druhý lidi, já vim, že to nedává smysl, Claro, ale to ráno jsem se probudil s myšlenkou, že nenávidím druhý lidi (a myslel jsem si: Jak jen můžete).

To mi teda přišlo trochu zvláštní. Jen si nemysli, normální mi to teda nepřipadalo. No nic. Říkala jsem si: Lepší slyšet tohle než bejt hluchej, že jo, lepší slyšet tohle než bejt hluchá. Ale poznámku jsem si odpustila, jelikož mi bylo jasné, že by mi to pozděje omlátil o hlavu. Řek mi: Nenáviděl jsem druhý lidi (a já si myslel: Jak jen můžete, toho rána po Redově odchodu jsem se probudil s neznámou pachutí v ústech a s myšlenkou, že už nikdy nesnesu pohled na sebemenší stopu, sebemenší znamení či náznak něčeho, co se bude tvářit jako štěstí, byl bych nafackoval prvnímu usmívajícímu se člověku na ulici, popadl ho za límec kabátu a ze všech sil s ním trásl a křičel a rval, a dokonce i děti, dokonce i děti nebo vetché či nemocné lidi bych popadl a trásl jimi a plival jim do tváří a drápal je, rozsápal jim obličej do krve, až by žádný obličej neměli, až by všechny obličej kole mě zmizely, byl bych jim nejradši zanořil prsty do očí, vyrval jim je, rozmačkal je v hrsti, a myslel jsem si: Jak jen

můžete, a nemohl jsem za to, byl bych nejradši popadl invalidy, shodil je z vozíku a pozoroval je, díval se, jak se zmítají a plazí po podlaze, jak jim tečou sliny, ach, můj bože, nezvládl bych už spatřit jediný úsměv nebo jedinkrát zaslechnout smích, venku, v ulicích, v parku, v kavárně, kdekoli, smích mi probodával bubínky a zůstával mi vězet v uších, rozléhal se mi uvnitř lebky po zbytek dne, uvízl tam, uvnitř lebky, v očích, pod rty – jako by smích existoval proti mně).

Takže co? No já myslím, že se začal ohmatávat, prohmatával si kůži a ruce a nohy a ptáka, aby se ujistil, že to nebyl sen. Ani nemoh jít ven, na vzduch, vyvětrat si hlavu. Venku bylo počasí, že by psa nevyhnal (*slyšel jsem bubnování deště o okenní tabulky, pršelo, pršelo celý leden*). Snažil se ještě zabrat, ale svaly ho hrozně bolely a každopádně na to musel furt myslet. Vůbec nic nepoznával. Trochu jako když doufáš, že usneš a druhý den se probudíš jako někdo jinej, úplně proměněnej, až na to, že on si to teda nepřál a rozhodně ne takhle.

A dokonce i když to nebylo skutečný (*dokonce i když to nebylo skutečné*). Dokonce když třeba viděl nějaký billboardy nebo reklamy na autobusech, víš co, takový ty fotky šťastnejch rodinek, co

snídaj u bazénu, prostě takový to, co ti reklamy chtěj prodat jako štěstí, tak i u toho měl chuť sebrat nůž nebo, co já vim, klíč vytáhnout z kapsy, prostě něco, a rozškrábat jim obličej (*nejradši bych je podpálil*). Že prej chtěl stáhnout co nejvíc lidí s sebou na dno (*řekl jsem jí: šířit bolest*). Řek mi: Já vim, že to nedává smysl (*myslel jsem si: Jak jen můžete, ale nejenom když jsem je viděl se usmívat, neprovokoval mě jen úsměv, řekl jsem jí, že jsem ve tvářích druhých lidí nesnesl ani neštěstí, jako by bylo méně autentické, méně pravdivé, méně hluboké, méně skutečné než to moje*).

Jako taky je fakt, že nám hodně takovejch podobnejch historek povídala máma. Takže třeba tak reagoval proto, že o tom mluvila furt dokola, když ještě bydlel s náma. Kdo ví. Jednou jakejsi strejce na dvojce vysvětloval, že kdybysme nikdy neslyšeli o lásce, tak bysme se možná vůbec neuměli zamilovat. No jo. Když si na to vzpomenu, říkám si: Přestaň čumět na tu bednu, holka, ničíš si mozkový buňky. Ale víš co. Stejně si občas vzpomenu.

To bylo tehdy, jak začala uklízet u důchodců, ještě než jsem tě poznala. Jako nedá se říct, že by to nebyla práce budoucnosti, mládí netrvá věčně, že jo. Umejvala je a dávala jim léky, a když pak

byla zpátky doma, stěžovala si. Jako to mi věř, že se rvala jako lvice, aby tu práci mohla dělat. Ono tady pro ženský moc příležitostí není, zvláště od té doby, co továrna přestala nabírat, všechno jde do kytek a taky se říká, že brzo zavře úplně.“

A nejen to. Pro naši matku to bylo ještě složitější, než jak to Clara líčí, neměla totiž řidičský průkaz a musela čelit konkurenci mnoha dalších žen, jež o tuto práci usilovaly, zčásti proto, aby nosily domů peníze, a zčásti, aby se vymanily z moci manžela; tvrdě bojovala, aby ono zázrakem uvolněné místo získala, jezdila z úřadu na úřad, na kole, které si nechala speciálně kvůli tomu opravit, pečlivě se na to oblékala, stahovala si vlasy do culíku a líčila se o něco víc a lépe než jiné dny, přestože to náš otec neměl rád a vyčítal jí to nebo jí to zakazoval: „Bez toho jseš mnohem hezčí“, „Šminky jsou pro kurvy“; opakovaně se na úřady vracela a klepala na dveře, vracela se znovu a znovu, i když ji odmítli nebo cítila, že jí situace uniká, že jí proklouzává mezi prsty, vracela se, aby jim předvedla své odhodlání, a i když přišlo či sněžilo, stále jezdila na tomtéž kole, sepisovala jeden motivační dopis za druhým a znepokojeně telefonovala, když nedostala odpověď. Dokázala to

a vykonávala tu práci několik let. Když se vracela domů, popisovala nám, jak staří lidé, u nichž pracovala, zřejmě působením jakéhosi živočišného pudu upadají do nepojmenovatelných stavů, jako by chtěli druhé potrestat za svou blížící se smrt nebo jako by fakt, že se na ně bude vzpomínat ve zlém, činil myšlenku na smrt přijatelnější; ničili, co jim přišlo pod ruku, strhávali ubrusy, rozšlapávali suvenýry, nádobí rozbíjeli o zed.

„A takhle to šlo každé den. Ty báby kolem sebe každé den házely věcma, rámečkama, skleněnejma koulema z Lurd, prostíráním, co si přivezly z prázdnin, rozkráply a rozmazly, co mohly, řvaly jak smyslů zbavený, takovej řev jsi v životě neslyšel a ani neuslyšíš, takovej ten řev, co ti pak zní v uších a nemůžeš se ho zbavit, jo a i ženský, který si celej život hrály na dámy a nosily nos nahoru, i takový, nemysli si, že jsou nějak lepší než ostatní, naopak to jsou ještě větší úchylačky, jelikož se konečně můžou odvázat a dělat, co si celej život odpíraly, takže krákoraly sprostý písničky, *Až se ti zas postaví ten tvůj Franta a To jsem jednou ojebal tři kurvy*, no nic, no a jindy, když měly extra blbej den, tak si ulevovaly všude možné po baráku, máma mi to povídala, na kuchyňským

stole, na zemi, nasraly úplně všude a máma se zatím vkleče snažila jim jakžtakž otřít tu povolenou a svrasklou kůži, seděly takhle na židli v obýváku a ona měla jen obyčejnou drsnou žínku a starej plastovej lavór, tak povolený těla měly, až to vypadalo, že z té židle přetejkaj. A máma brečela, když se vracela po celým dni v práci. Nedávala to. Brečela nám na rameni: Představ si, stará Milardka všude nasrala a utřela se závěsama v jídelně, já už z toho nemůžu, dlouho už to takhle nevydržím, dlouho už to táhnout nebudu, povídala: Všude byly sračky, musela jsem to uklidit a to přitom smrad sraček nesnáším, víš, že mi sračky vždycky hrozně vadily, nejvíc ze všeho, nikdy jsem si na to nezvykla a ani nezvyknu, chtělo se mi zvracet a zadržovala jsem to, ale nebylo to snadný se tam nepoblejt, pak nenablejt navrch a tak dál a už tam v tom nezůstat – a my jsme jí říkali: Však přijdou vedra a budeš je mít z krku, to jí vždycky trochu spravilo náladu, no a takže Édouard – jako ne takhle moc, to bych přeháněla, to ne – ale prostě ještě dlouho po těch Vánocích dostával takovýdle záchvaty, takovoudle chuť stáhnout ostatní s sebou na dno, přesně jako ty báby, co se o ně starala máma. A ještě mi řek: Bylo to den ode dne horší, prej se nakonec rozhod zůstat doma, sám, a už

vůbec nikam nechodit – a co udělal? Zatáh rolety. Zabednil se. Zacpal si uši rukama a tlačil, hrozně na ně tlačil, aby neslyšel ani hlasy sousedů za zdí, nebo jak si vrátná povídá na dvorku.“

Ve dnech, kdy jsem byl klidnější, jsem si představoval, že oslovím neznámého člověka někde na veřejnosti, na chodníku nebo mezi regály v supermarketu, a odhalím mu celý svůj příběh, všechno mu řeknu. Ve svých představách jsem k němu přistoupil, neznámý sebou trhl a já začal mluvit, aniž jsem se představil, familiárně a nenuceně, jako bych ho znal odjakživa, a to, co jsem mu říkal, bylo tak ošklivé, že mu nezbylo než zůstat stát a vyslechnout mě až do konce; poslouchal mě a já pozoroval jeho tvář. Trávil jsem spoustu času fantazírováním o tom, že to udělám. Claře jsem to neřekl, ale tato představa vrcholné nestoudnosti a podívané mě sytila několik týdnů.

Nedokázal jsem o tom totiž přestat mluvit. V týdnu po Vánocích jsem ten příběh vyprávěl většině svých přátel, ale nikoli jenom jim, nikoli výlučně; vyprávěl jsem jej i méně blízkým lidem, známým nebo takovým, s nimiž jsem mluvil jen několikrát, letmo, třeba jen na Facebooku. Rozčilloval jsem se, když se mi pak snažili odpovídat,

když projevovali přílišnou empatii nebo se pokoušeli to, co se stalo, rozebírat, jako když Didier a Geoffroy tvrdili, že Reda určitě nebylo jeho pravé jméno. Toužil jsem, aby to věděli všichni, ale chtěl jsem být jediný mezi všemi, kdo rozpozná pravdu, a čím víc jsem to opakoval, čím víc jsem o tom mluvil, tím víc jsem v sobě utvrzoval pocit, že já sám jsem jediný, kdo doopravdy ví, v protikladu k tomu, co jsem u druhých považoval za směšnou naivitu. Při jakémkoli rozhovoru jsem zaváděl řeč na Redu, vracel jsem se k němu, všechno k němu vztahoval, jako by každé téma hovoru muselo *logicky* vyvolávat vzpomínku na něj.

V prvním únorovém týdnu – jen měsíc a něco po Vánocích – jsem se setkal se spisovatelem, který mi nedlouho předtím napsal a navrhl, že spolu poobědváme. Neznal jsem ho, ale pozvání jsem přijal a věděl jsem, proč jsem je přijal. Chtěl, abych napsal jakýsi text pro speciální číslo literárního časopisu, který vedl (o několik dní později jsem mu odevzdal z pochopitelných důvodů velice špatný text), a já se i tentokrát choval stejně jako už několikrát předtím. V těch dnech jsem nebyl schopen ovládat svou mluvu. Spisovatel vešel do restaurace, kde jsem na něj čekal a už jsem se nedočkavostí vrtěl na židli a nutkavě mačkal gumu

mikrotužky, jež se mi bůhvíproč válela v kapse; posadil se, svlékl si flanelový kabát a podal mi ruku, a jen co se usadil, už mě rty svrběly touhou povědět mu o Vánocích. Pomyslel jsem si: *Ne, přece jen o tom nemůžeš mluvit hned. Počkej chvíli. Teď ne. Aspoň ze zdvořilosti. Počkej chvíli. Aspoň se tvař, že mluvíš o něčem jiném.* Venku se modravá šed' oblohy odrážela na fasádách domů, pamatují si to ne snad proto, že bych se zajímal o oblohu, ale proto, že jsem neposlouchal a roztržitě a znuděně vyhlížel ven, pokud jsem neměl slovo já.

Prohodili jsme spolu několik vět a já asi deset minut zadržoval dech, překypoval jsem, cítil jsem, jak mi Redovo jméno přetéká ze rtů. Ovládal jsem se, předstíral jsem konverzaci typickou pro setkání tohoto typu, hrál jsem svou roli, vyptával se ho na práci, na jeho knihy, projekty, ale neposlouchal jsem ho. Nenaslouchal jsem ničemu. Odpovídal jsem, když se mě ptal na totéž, ale vlastní odpovědi jsem neposlouchal o nic víc než ty jeho; uklidnit se bylo tím těžší, že ve všem, co říkal on i co jsem říkal v odpověď na jeho otázky já, ve všech jeho postřezích jsem viděl skryté výzvy, abych vylíčil Vánoce. Chci tím říct, že jsem nacházel souvislosti všude, že veškeré mé vnímání, a tedy i přijímání skutečnosti byly podmíněny

Redou. Mluvil jsem s neustálou obavou, že mi slova Reda nebo Vánoce vyklouznou proti mé vůli.

A pak jsem promluvil. Usoudil jsem, že nadešla správná chvíle. Pomyslel jsem si: *Už jsem se držel dost dlouho, teď už sis vydobyl právo promluvit*, a udělal jsem to, na co jsem čekal od chvíle, kdy vešel do restaurace: uzurpoval jsem si slovo, po celou dobu oběda jsem mluvil jen já a on už neřekl vůbec nic až na krátké komentáře, jež vypouštěl mezi sousty a jež ještě přiživovaly můj triumf: „To je strašné. Taková hrůza. Proboha“ atd. Po jídle jsem ho požádal, aby to nikomu neříkal; ostatně jsem sám nechápal, proč jsem mu to všechno vyprávěl, jemu, cizímu člověku, jak jsem se mohl zachovat tak nemístně a neomaleně, uznával jsem to a také jsem se za to omluvil, pokaždé jsem se za to omlouval. Podle tohoto vzorce jsem fungoval, mluvil a jednal celé týdny následující po útoku.

Bezhlavé chrlení slov začalo už v nemocnici. Zhruba hodinu nebo dvě po Redově odchodu jsem utíkal na nedalekou pohotovost, abych si nechal předepsat PEP, preventivní zaléčení kvůli riziku HIV. Nemocnice byla ráno 25. prosince skoro liduprázdná; po čekárně pohotovosti přecházel sem a tam bezdomovec. Na nic nečekal, schovával se

před zimou. Když jsem se posadil několik metrů od něj, řekl mi: „Veselé Vánoce, pane.“ Tahle nemístná hláška, v těchto místech a po tom, co se mi stalo, nepravděpodobná, mě rozesmála. Přepadl mě bláznivý, nepotlačitelný smích, hlučný, hulvátský smích, jenž se rozléhal po prázdné čekárně, na to si vzpomínám, strašlivý smích, který se odrážel od stěn, svíjel jsem se, držel se oběma rukama za břicho, nemohl jsem dýchat a mezi dvěma výbuchy smíchu jsem udýchaně odpověděl: „Děkuji, děkuji, pane, veselé Vánoce i vám.“

Čekal jsem. Nikdo však nepřicházel. Dál jsem seděl na svém místě. Připadal jsem si jako komparz v cizím příběhu. Zarytě jsem se snažil představit si ne snad, že se nic nestalo – jak bych si jen něco takového mohl myslet –, ale že se to stalo někomu jinému a já tu scénu pozoroval zvenčí; pomyslel jsem si: *Tuhle posedlost máš z toho. To proto si tak umanutě kladeš otázku, co by si dítě, jímž jsi byl, pomyslelo o dospělém, kterým ses stal.* Říkal jsem si: *To proto, že máš odjakživa pocit, že se tvůj život odehrál vně tebe, navzdory tobě, že ho sleduješ, jak se utváří opodál a nepodobá se ti. Nejenom dnes. Když jsi byl malý a rodiče tě brali do supermarketu, sledoval jsi kolemjdoucí s jejich vozíky. Zíral jsi na ně, bůhvíodkud se tahle*

tvoje mánie vzala, zíral jsi na jejich oblečení, na to, jak chodí, a říkal sis: Proším, ať jsem takový, prosím, ať nejsem takový. A nikdy by tě nenapadlo, že se staneš tím, čím jsi teď. Nikdy. Ani by tě nenapadlo to nechtít.

Natahoval jsem krk a snažil se nahlédnout do kulatých okének, jež obkličovala čekárnu, abych se nějak zaměstnal. Čas se vlekl. Čekal jsem, že se některé ze zabezpečených dveří otevrou, čekal jsem, že se objeví lékař, kašlal jsem, popotahoval, opakovaně jsem mačkal červený knoflík malého zvonku umístěného na pultu příjmu a po dvaceti či třiceti minutách čekání konečně přišel ošetřovatel. V tu chvíli začalo ono bláznivé chrlení slov. Tehdy se projevilo poprvé. Už tak jsem se musel držet, abych o tom nezačal mluvit s očividně opilý bezdomovcem, poté co mi popřál *Veselé Vánoce*, abych neopáčil, že to, co mi říká, je dost ironické, vzhledem k tomu, že jsem 25. prosince v nemocnici, a ne někde jinde, úplně stejně jako on, abych mu nezačal vyprávět, co mě na pohotovost přivedlo. Tentokrát jsem se neudržel a ošetřovateli, který chtěl vědět, na jaké oddělení mě má poslat – když nad tím tak přemýšlím, možná to nebyl ošetřovatel, ale vrátný nebo recepční nebo telefonista na příjmu –, jsem pověděl všechno.

Nezadržoval jsem pláč. Nesnažil jsem se jej zadržet, byl jsem přesvědčený, že když nebudu plakat, neuvěří mi. Nebyly to falešné slzy, cítil jsem skutečnou bolest, ale věděl jsem, že chci-li mít šanci působit důvěryhodně, musím se vpasovat do své role.

Vznikla z toho úzkost, jež v následujících dnech ještě vzrostla. Později, v jiné nemocnici, zůstal můj hlas přes veškeré odhodlání lékaře dojmout, aby mě pochopil a uvěřil mi, monotónní a kovový, mluvil jsem chladně a s odstupem, mé oči zůstaly suché. Příliš jsem plakal, už mi nezbyvaly slzy. *Musíš brečet, jinak ti neuvěří, pomyslel jsem si, musíš brečet.* Mé oči se proměnily v oči cizího člověka. Snažil jsem se. Nutil jsem se vytlačit několik slz, soustředil jsem se na představy Redy, jeho tváře, revolveru, jen aby slzy začaly téct, nic však nepomáhalo, netekly, snažil jsem se bezúspěšně, slzy se netvořily, nehrnuly se k okrajům očí, můj pohled zůstal zoufale suchý, byl jsem stále stejně vyrovnaný, jako když jsem přišel, a lékař skrytý za brýlemi pokyvoval hlavou, brýle mu klouzaly po nose.

Povolal jsem na pomoc další scény ze svého života. Vybavoval jsem si jiné těžké vzpomínky, ty nejsmutnější a nejbolestnější, abych přivolal

slzy. Vzpomínal jsem, jak jsem se dověděl o smrti Dimitriho.

Didier mi volal uprostřed noci, aby mě o jeho smrti zpravil, toho večera jsem se procházel, byla tma, já byl sám a telefon mi nejdřív zazvonil a zavibroval v kapse. Byl to Didier, poslal mi zprávu s textem: „Můžu ti zavolat?“ a já se bál nejhoršího, obvykle se mě neptal, jestli mi může zavolat, rovnou volal, bál jsem se, že se něco vážného přihodilo Geoffroyovi, nějaká nehoda, snažil jsem se zaplašit představu jeho těla nataženého na nosítkách, takový obraz mi totiž hned naskočil, napsal jsem: „Ano, samozřejmě“ a už v tu chvíli jsem se chvěl, prsty mi klouzaly a klopýtaly po displeji.

Mobil zazvonil podruhé, zaváhal jsem a Didier mi vyrovnaným i nepevným hlasem, nepevným právě z přemíry onoho nuceného, nepřirozeného klidu, sdělil, že Dimitri, který jel na nějaké důležité jednání daleko od Paříže a s nímž jsem si o několik hodin dřív volal, zemřel.

Pokoušel jsem se vyvolat příval slz, abych lékaře přesvědčil o svých slovech, ale událost už byla příliš vzdálená, už se mě nedotýkala. Nutil jsem se k slzám, a on zůstával skeptický, myslel jsem si, že působení těchto protichůdných sil v tutéž chvíli nám pomůže dosáhnout pravdy, či ji spíš

obnovit, že pravda tkví právě v tomto setkání, že se zrodí z napětí: udělal jsem, co bylo v mých silách, abych se rozplakal, ale neuspěl jsem.

Stál jsem tedy před ošetřovatelem v první nemocnici, toho večera jsem plakal bez problémů. Ujistil mě: „Někdo se vám hned bude věnovat, sám vám moc nepomůžu,“ a já musel zadusit touhu zařvat: „Vy to asi nechápete.“

Konečně přišla zdravotní sestra. Když ke mně přistoupila a zeptala se, co mě tam přivádí, dal jsem se do řeči, mluvil jsem, mluvil.

Teď už je to za mnou. Mé chování se změnilo. Moje vůle všechno vypovědět postupně přerostla v trvalé vyčerpání, lhostejnou únavu. Jsem u konce s dechem a právě tento stav mě přiměl nasednout do vlaku a přijet ke Claře. Zůstává mi několik strachů, jež se čas od času vynoří, a já se je snažím nepojmenovávat. Třeba ten, o němž jsem jí vyprávěl včera, když jsme se vrátili z procházky po lese. Řekl jsem jí, že mě od minulých Vánoc pronásleduje historka, kterou jsem slyšel od Cyrila, už ani nevím kdy, ale to je jedno, příběh lidí, kteří se domnívali nebo dověděli, že se nakazili AIDS, v době, kdy se tato nemoc nově objevila a neexistoval na ni lék. Cyril kráčel vedle

mě. Žádný lék tehdy ještě neexistoval, vyprávěl, a když si lidé mysleli nebo věděli, že jsou nakažení, očekávali, že brzy zemřou, a někteří z nich, a bylo jich víc, než by člověk čekal, proto se vším seklí, aby si užili zbývající čas, těch posledních pár chviliek, jak předpokládali. Když mi to Cyril říkal, vraceli jsme se zrovna z nějakého večírku, vzpomínám si, že byl večer, šel po mém boku a vedl kolo. Všechno nechali; vzhledem k jistotě smrti skončili se vším, čemu se doposud vlastně jen podrobovali, o čem si mysleli, že to prožívají, dokud jim blízkost smrti neodhalila, že se tomu pouze podrobují. Nechali práce, utekli z bytu, zanechali sportovních a kulturních aktivit, vykašlali se na některé skupiny přátel, už nikdy se nehodlali vystavovat ničemu z toho, co se jim teď jevílo jako omezení, od těch nejjednodušších věcí: rozhodli se nenastavovat si na ráno budík, nepokoušet se přestat kouřit nebo pít, nestýkat se s lidmi, které nemají doopravdy rádi, ale stýkají se s nimi, aniž pořádně vědí proč, nepodávat ruku těm, kteří je celkem vzato odpuzují, nepodřizovat se rituálům diplomů a společenského uznání, nehlídat si jídelníček, nepracovat pro druhé, nenechat se ničit a využívat, nevěřit tomu, co jim druzí předkládají jako život, zkrátka už se nepodřizovat

imperativům, jež byly v rozporu s jejich instinkty, jenže se přihodilo, že někteří z nich nezemřeli; určitý počet těchto lidí očekávajících smrt takřkajíc zázrakem přežil. Dokonale se na smrt připravili, ale ona si pro ně nepřišla. Jak dodal Cyril, háček byl jen v tom, že po těchto rázných krocích se přeživší už nikdy nedokázali vrátit k takzvaně normálnímu životu. Nikdy už se jim nepodařilo vrátit do práce, nastěhovat do bytu, nezačali vídat ty, které už vidět nechtěli. A od té doby, přiznal jsem Clare, se bojím, že budu reagovat stejně jako tito lidé, od chvíle, kdy jsem onoho večera s Redou pocítil jistotu, že zemřu, mám strach, že už neuvěřím, že už neuvěřím ničemu a absurditám svého života budu čelit jen jinými absurditami: venkov, odpočinek, prostý život, samota, čtení, voda, potok, nebo i: zvířata, kurník, oheň, protože možná to není nic jiného, nic jiného než stavění absurdit proti absurditám; a pomyslel jsem si: *A tento pobyt u Clary je tvoje prohra.*

Nadechne se. Říká, že jsem zaparkoval kolo asi tři sta nebo čtyři sta metrů od domu, na opačné straně Place de la République. Chtěl jsem ho odložit trochu dál než obvykle, abych se kousek prošel a nechal částečně vyprchat alkohol, který jsem vypil s Didierem a Geoffroyem. Nebyl jsem opilý. Vypil jsem o něco víc než obvykle, protože byly Vánoce, snad jednu nebo dvě lahve vína, už nevím přesně, ale opilý jsem nebyl. Pod paží jsem si nesl dárky, dvě knihy Clauda Simona s autorovým věnováním Didierovi, jenž mi je právě daroval, a jeden díl Nietzscheových *Sebraných spisů*, který Geoffroy koupil v knihkupectví Gallimard na Boulevard Raspail; obsahoval, jak si vzpomínám, *Ecce Homo* a několik dalších děl a byl zabalený do přírodního balicího papíru.

„Takže bych se klidně vsadila, že ty knížky držel správně otočený, aby byly dobře vidět obálky

a každéj si moh prohlídnout, co čte – víš, jak to lidi dělaj. A hlavně – a k tomu jsem se chtěla dostat – si jsem jistá, že si za chůze, jak šel po ulici, říkal něco jako: Mám to ale za sebou pěkněj kus cesty, no přesně, pěkněj kus cesty. A že si tu svoji větu sám pro sebe hezky opakoval: Mám za sebou pěkněj kus cesty, a u toho se, co já vim, nejspíš srovnával se svojí minulostí, a navíc – on je tím totiž posedlej, jsem si všimla, jak od začátku, co je tady se mnou, nemluví o ničem jiným – se srovnával s klukama z vesnice, s těma, co s nima v dospívání zevloval na autobusový zastávce.“

Říká, že nás vídala jezdit na kole na náměstí před radnicí, někdy i ve třech na jednom kole, já seděl na řídítkách, zatímco někdo další vestoje šlapal a třetí seděl v sedle, a jezdili jsme kolem dokola po náměstí, objížděli jsme památník padlých v první světové válce, říká, že tíha tří lidí soustředěná na jednom kole nám neumožňovala zrychlit a duše byly pod naší vahou neustále napjaté k prasknutí. Strážníci nás zastavovali, ale my pak na kolo vždycky zase vylezli, a když tamtudy procházela a viděla nás na náměstí, volala: „Hej, smradi, vypadáte jak žáby na špejli!“ Říká, že jsem dělal, že neslyším, viděla však, jak moje nehybná tvář mění výraz. Říká: „Jsem jim totiž

chtěla ukázat, že nejsem jako jiný holky, že se nedám, že já si nenechám srát na hlavu. Hlavně musíš kousnout dřív než oni. S klukama je to takhle jednoduchý. Počítá se prostě první rána. Musíš začít. Když kousneš jako první, nechaj tě na pokoji.“

Říká, že když mi bylo třináct nebo čtrnáct, viděla, jak jsme vyměnili náměstí za autobusovou zastávku. Vysedávali jsme tam dlouho do noci a pili pastis a whisky z plastových kelímků, o několik metrů dál jsme nechávali stát auto s otevřeným kufrem, z něhož jsme si pouštěli hudbu (soused Brian byl starší než já, měl řidičák a auto).

„Takže na tydle kluky určitě často vzpomíná. Jednou to i přiznal a já si pomyslela: A je to tady, ty spratku, konečně říkáš věci tak, jak jsou, na rovinu, no jen do toho. Jen to vybal. Mě to teda nepřekvapilo. Jednou mi řek, že když přijede na vesnici a jde pozdravit starý kámoše, ty, co s nima tehdá zevilil na zastávce, jak jsem ti říkala, když je pak po deseti letech s nima, tak neví. Neví, jestli je mnohem starší nebo mnohem mladší než oni – On tvrdí, že člověk nikdy nezná svůj věk –, protože když je tady vidí, jak už vozej kočárky a maj rodiny a závazky nebo si stavěj ve vedlejší vesnici barák, všechno ty dospělácký věci, a on je zatím ještě furt

na škole, tak se mu zdá, že mu je najednou o dvacet míň, i když jsou úplně stejně starý, protože on nic z toho nemá, ani dům, ani ženskou samozřejmě, tu ani jen tak mít nebude, ani auto, ani děcko, připadá mu to vzdálený a přijde mu, že má ještě spoustu času na bezstarostnej život, jak se říká – a pak na ně kouká a vidí, jak do těch svejch dospělejch životů už navždycky zabředli, a říká si: Najednou je mi o dvacet míň než jim.

No a jindy je to zas přesně naopak. Protože když na ně kouká a teď si všimne, že nosej furt stejný oblečení, jako když si hráli jako kluci, furt ty stejný teplákovky Airness, co Édouard taky zbožňoval a nosil, ty stejný falešný Louis Vuitton tašky přes rameno za patnáct babek, a že furt trávěj čas stejně jako dřív – i když maj děcka, co-pak ty na tom něco změněj? To tak. Furt se scházej jako dřív, možná už ne na autobusový zastávce, ale v tom baráku, co si nechali postavit, furt pijou ty samý piva Koenigsbier a u toho dělaj ty samý vtípky: Dyť to není pivo, ale oslí cheanky, nebo: Kdo je savec, ten nasává, aspoň v tom s nima člověk musí souhlasit, oni totiž nepijou, neuměj to a nikdy neuměli, místo toho nasávaj, srkaj, myslej si, jaký nejsou chlapi, ale neuměj se ani pořádně napít, anebo dělaj o víkendu furt to samý, buď se

bavěj o holkách, a to je ještě silný slovo, protože jsou tak nadržený, že před ně postavíš ovci s rtěnkou na hubě a oni maj dost, nebo závoděj, teď už ne na skútrech, ale v autech, když už maj všichni řidičák, ale dyť jakej je v tom rozdíl, akorát to má o dvě kola víc, nebo si v garáži tuněj teď už ne skútr, ale auto, což ale vyjde nastejno... – no, takže Édouard když si uvědomí, že tohle všechno je furt jako dřív, tak má zas úplně opačnej pocit, jak mi řek, úplně opačnej. Že to oni nevyrostli. No přesně tak. A že teď je zase jemu o dvacet víc a najednou je hrozně starej, o dvacet let starší, i když je jim úplně stejně. Řek mi: Připadám si starej, prej, Já se i stydím za svý tělo, když je vidim. Připadá mu, že má tělo jako staroch, a závidí, jasně že závidí – to je jediný, co umí, závidět –, takže když je potká venku, narovná se a dává si pozor, jak chodí, a kouká na sebe, jak se odráží v autech, jelikož vidí, že ve srovnání s nima chodí jak dědek. Snaží se, aby ta jeho chůze působila mladší. No a pokaždý když sem přijede – jako že často sem nejezdí, bůh ví, co jsme mu udělali –, pokaždý když přijede, tak říká, že se kvůli tomu všemu nedovede rozhodnout, jestli mu je o dvacet víc nebo o dvacet míň než klukům, co s nima vyrůstal. Jeden den si říká: Je mi o dvacet víc, a druhej den zas: Je mi

o dvacet míň. Takže proto tvrdí, že člověk nikdy nezna svůj věk.

Takže šel a já bych dala ruku do ohně, že si říká: Mám za sebou pěkněj kus cesty. Jasně že když si říká tohle, tak musí mít na mysli i mě. Není důvod, proč by mě měl vynechat. Proč jako. A ujišťuje se a myslí si: Už nejsem jako ona, už mám něco za sebou. Mám za sebou pěkněj kus cesty. A mě to ničí, že si takový věci může myslet.“

Teď už se vůbec nehýbám, abych mohl poslouchat dál, a nevím, jestli se mi daří za dveřmi setrvávat bez hnutí díky svým schopnostem a soustředění, anebo jestli se za to, co říká, tolik stydím a tolik mě to zraňuje, že jsem z toho ochromený, nehybný a ztuhlý jako ty dveře přede mnou.

„Ale neber to špatně. Já ho z ničeho neobviňuju, to není žádný vyčítání. Už jsem na světě dost dlouho, abych věděla, že takový myšlenky má občas každý. Kdo mi bude tvrdit, že takhle nikdy neuvažoval, ten je u mě lhář. Však i já někdy vzpomínám. Hezky si na to sednu v klidu do koutku a vzpomínám si na starý kámoše. Sedím sama v koutku, myslím na ně a říkám si: Nejsi na tom tak zle, holka. A říkám si, že vlastně nejčastěje myslím na

lidi, co jsem je nejvíc nesnášela a před kterejma jsem nejvíc chtěla utýct. Je to tak. Takže já fakt věřím, že to tak má každé. Člověk si říká: Uf, už nejsem jako oni. Jdu správným směrem, jen tak dál. No, zkrátka šel po ulici.“

O té večeri jsem jí neřekl víc prostě proto, že jsem na ni měl jen útržkovité vzpomínky. Viděl jsem nás s Geoffroyem, jak kráčíme ulicí mezi vánočním osvětlením, nad hlavami máme červené a modré žárovičky, špičky uší nám bolestivě mrznou ve větru. Obklopovali nás lidé obtíženi taškami, viděl jsem už jen tašky, jež nahrazovaly těla, jít po chodníku bylo namáhavé, náročné, neslyšel jsem hlasy, nýbrž jen ozvěny, útržky, a ten dav v pohybu se mi líbil, se svou neohrabanou chůzí jsem šlapal kolemjdoucím na nohy a smáli jsme se. Pak další obraz: Proplétáme se mezi lidmi, vklouzáváme do přetopeného obchodu, abychom nakoupili koláče. Vedro interiéru se nám přilepilo na tváře jako druhá, rozpálená kůže, pod níž zůstávala studená kůže studená. Pak další obraz: Je tu Didier, najednou jsme tři. Sedíme. Od výjevu z ulice uběhla asi hodina. Otevírám lahev vína. Když Didier uslyší mlaasknutí korkového špuntů, prohlásí se smíchem: „Někdo mě volá!“, ten obrat jsem ho

naučil já, také se směju, smích se tříští, Geoffroy nám nabírá díly zeleninového koláče. Dáváme se do jídla. Pak stojím, večere je skoro u konce, dávám se na drobečky roztroušené po prázdných talířích, Didier mi podává jednu z knih, které pro mě má, jsem dojatý, čtu nahlas první slova: „Těžká celá oděná v černém hlavu zahalenou černým šátkem přešla opuštěnou pláž na okraji si sedla do písku.“ Geoffroy mě žádá, abych četl dál, povzbuzuje mě, říká mi, že čtu hezky. Nevzpomínám si, jestli jsem opravdu četl dál nebo ne. Pak kniha z mého zorného pole mizí, nevím, kde je, dívám se na obrazovku počítače, počítač je zapnutý a linou se z něj písňe, operní árie, nevím už, co to bylo, snad Massenet, Werther umírá, pak něco dalšího, pak ještě něco dalšího, a vtom jíme dezert, každý držíme sklenku a zpíváme, zpíváme, známe árie zpaměti. Už nejsme v téže místnosti jako na začátku večera, teď se zády opíráme o polštáře, v ložnici. A pak, konečně, o dvě hodiny později, mi vítr sviští v uších, kolem mě ubíhají stromy, míhají se pouliční lampy, ulice jsou prázdné. Zaparkuji kolo na opačné straně Place de la République, abych se trochu prošel.

Place de la République zrovna rekonstruovali a celá jeho plocha byla pokrytá blátem či spíše byla blátem, ničím jiným, vozovky byly rozebrané a čekaly, až dělníci prostor zalijí cementem a pokryjí betonovými dlaždicemi, aby se náměstí stalo pěší zónou, a já se každý den špinil, když jsem tudy procházel, domů jsem se vracel s okraji kalhot potřísněnými písčitou hlínou. Nebylo to hnědé, skoro načervenalé bláto, které jsem poznal v dětství na vesnici, bláto, jež vydává vůni čerstvé ornice, lesklé jako keramická hlína, bláto, které by si člověk klidně rozmazal po obličeji, jak zdravé, dobrodějně působí, ale šedavé, strohé a hrudkovité bláto, typické pro městská staveniště.

Na náměstí stály jeřáby, obrovské a připomínající odpočívající kostry, a všude zelené ocelové bariéry bránící v přístupu do míst, kde probíhaly práce, už od prvního dne celé polepené politickými

plakáty – stále vidím tento: „Nedoplácejme na jejich krizi, svrhněme kapitalismus“ –, reklamami a upoutávkami na divadelní představení, vyznačovaly hranici mezi prostorem, kde již rekonstrukce probíhala, a tím, kde teprve probíhat bude.

Takže: je Štědrý večer, kráčím tmou, přecházím chaotické Place de la République, boty zabláčené a lemy kalhot potřísněné šedavými stříkanci a kapičkami, jako by jakýsi špinavý déšť padal nikoli z nebe, nýbrž ze země, pod paží Nietzscheho a Simona.

Zničehonic jsem za sebou zaslechl nějaký zvuk.

Nereagoval jsem. Pokračoval jsem v chůzi. Ani jsem se neotočil. Nenutil jsem se neotáčet se, ale neudělal jsem to. Rytmus kroků za mnou se zrychlil, zahustil, přiblížil, dokonale jsem si uvědomoval, že se přibližují, ale nepovažoval je za něco, co se mě týká, a teprve když mě dostihl, jsem pochopil, že to jeho kroky se blížily a zrychlovaly, že za mnou utíkal. Řekl první větu: „Čau! Co že neslavíš Vánoce?“

Reda se usmíval. Zastavil se po mé pravici a udýchaně přešel do kroku. Viděl jsem jen polovinu jeho úsměvu a polovinu tváře, druhá polovina byla ve stínu, pohlcená, vsáknutá tmou. Zeptal se mě podruhé, proč neslavím Vánoce, co

v tuhle hodinu dělám na ulici – a Clare jsem řekl, že se mi líbilo, jak zněl jeho dech, že jsem měl chuť chytit jej do dlaní a rozetřít si ho po obličejí. A přece jsem mu úsměv neoplatil.

Neodpovídám, kráčím se sklopenou hlavou a vyhýbám se očima tomu polovičnímu obličejí, chci si přečíst první stránky knih, které jsem dostal od Didiera a Geoffroye, tak prosté to je. Přikázal jsem nohám, aby přidaly do kroku. Mlčel jsem. Jeho krása mnou otřásla – Clara mi řekla: „Aby se člověku líbil něčí dech, to už musí být něco.“

Byl jsem však rozhodnutý vrátit se domů a spát, navzdory jeho kráse a jeho dechu, slíbil jsem si, že se vrátím, a abych odolal, soustředil jsem se na knihy, které jsem držel v pravé ruce. Věděl jsem, že dlouho vzdorovat nedokážu. Fungovalo to po několik metrů, dařilo se mi jej ignorovat, ale ramenem jsem se dotýkal jeho, zpod jeho bot mi na kalhoty stříkalo šedé bláto; a já nic neříkal (*Nietzsche, Simon, Nietzsche, Simon*). Zeptal se: „Tak ty se mnou nechceš mluvit?“

Líčil jsem své vzpomínky dvěma policistům, ženě a muži, kteří oba zaujali místo proti mně: on seděl u počítače, ona mu stála za zády. Od setkání s Redou neuběhlo ani čtyřadvacet hodin.

Výslech zrovna začal, zatím jsem nevěděl, jak se bude vyvíjet. Ještě jsem netušil, jak moc se budu nenávidět za to, že jsem na komisařství šel.

Každopádně už mě nemohla zachránit ani lítost. Došlo mi to, když jsem později, pod vlivem únavy a toho, jaký spád věci nabraly, vyšetřovatelům řekl, že výpovědi lituji a přeji si všeho nechat a vrátit se domů. Policista se uchechtl. Nebyl to zlomyslný smích, spíš onen druh smíchu, jakým reagujeme na nesmysl pronesený dítětem. Uklidnil se, odkašlal si a prohlásil: „Teď už to ale nezáleží na vás, pane, je mi líto. Teď už je to v rukou spravedlnosti.“ Toho večera jsem nechápal, jak mi moje vyprávění mohlo přestat patřit (znamenal to, že jsem ze svého příběhu současně vyloučený i násilně do něj začleněný, jelikož mě o tom neustále nutili mluvit, a tedy že začlenění je podmínkou vyloučení, že jsou jednou a touže věcí, a že vyloučení možná dokonce předchází začlenění, nebo přinejmenším, že mi samotné vyloučení, jako první, co mi přišlo na mysl, ukázalo osud, v němž jsem začleněn, příběh, z nějž už nemám právo vystoupit).

Po příchodu na komisařství jsem naopak cítil úlevu, že mohu mluvit. Oba policisté mě přijali soucitně, neřkuli něžně; často jsem ztrácel nit, říkal jsem, co mi přišlo na jazyk, vypouštěl

věty, jež v tomto kontextu nedávaly smysl, zesměšňoval jsem se, formuloval hloupá dlouhá souvětí, nestále se vracel k tomu samému, k témuž okamžiku té noci, jež jsem opakoval jinými slovy, s jinou intonací, jako bych se snažil dobrat pravdy: „Zvenčí to určitě musel být podivný pohled, jak tam Reda nehybně stál, musel vypadat, že má nohy přivařené k podlaze a zpevněné ocelovými pruty zavrtanými několik metrů pod zem, a já před ním seděl, zatímco mě škrtil šálou a vína skřípala, když mi tiskla krk, takovým tím skřípotem, ze kterého běhá mráz po zádech, neměl jsem jinou možnost než zůstat sedět v té poloze a zmítat se jako žížala uvězněná pod botou, kroutil jsem se všemi směry, kroutil se, šil jsem sebou.“ Policista sedící proti mně se díval, jak mluvím. Neposlouchal, díval se, jak mluvím. Zvedl prsty z klávesnice počítače, na němž zapisoval výpověď. Dělal dlouhé pauzy. V tu chvíli jsem pochopil, že jeho moc je především mocí nad časem; mohl výslech protahovat, mohl ho ukončit, nechat ho stagnovat a znehybnět v zámlkách, mohl mě zpovídat, popohánět nebo mě najednou, aniž bych věděl či chápal proč, přimět, abych zpomalil. Požádal mě, abych mu vylíčil fakta – řekl: úplně všechno, nic nevynechejte,

každou minutu, každou slovní výměnu; každyčká věta, kterou mi Reda řekl, i ta zdánlivě nejbezvýznamnější, může napomoci jeho dopadení a zadržení (právě v těchto na první pohled bezvýznamných detailech, dodal, se nejčastěji skrývají nejzásadnější indicie pro vyšetřování, tedy v informacích, jež nepřivykly a neodborný pohled zavrhuje, odsuzuje k nicotě, neexistenci).

Položil mi otázku: „A vy jste si pozval domů úplně cizího člověka, takhle uprostřed noci?“ Odpověděl jsem: „Víte, to dělá každý...“ a on ironicky namítl: „Každý?“ posměvačným, sarkastickým tónem. Nebyla to otázka. Samozřejmě se mě neptal, jestli se takto chová nebo nechová každý, dával mi najevo, že to nedělá nikdo. Nebo aspoň rozhodně ne každý. A já konečně řekl: „Myslel jsem lidi jako já...“ Chystal se říct něco jiného: „Dobře, ale nejsem si jist...“, když se ozvalo: „Přestaňte!“. Žena stojící vedle přikázala kolegovi tukajícimu do klávesnice, aby toho nechal. Oba jsme sebou trhli. Její *Přestaňte* přišlo náhle, znělo agresivně a přitom pobaveně, jako by situace došla až tak daleko, že už se z bezradnosti a vyčerpání v pozdní noční hodinu, kdy málem šlela z toho štiplavého, surového světla zářivek, pachu čisticích prostředků a vrnění počítačů, s rozcuchanými

vlasý a černými, hlubokými kruhy pod očima, nemohla bránit jinak než trochou výsměchu.

Řekla nám, ať začneme znovu od začátku; ne-
můžeme postupovat takto, *mlít pátý přes devátý* –
a já si vzpomínám, jak se zatvářila, když říkala
pátý přes devátý. Bylo potřeba vše ještě jednou
zopakovat. „Popořádku.“

Stále upírám oči na dveře, abych udržel pozor-
nost a neprozradil se. Studuji hnědé, zahýba-
jící linky a rýhy, jež protkávají béžovou masu
dřeva. Hledám ty, kterým se daří uniknout z plo-
chy dveří, takové, co vedou ze středu až k okra-
jům, kde mizí.

Clara říká manželovi, že se mě Reda zeptal,
jestli se nakonec rozmluvím. Neodpovídal jsem,
ale bylo jasné, že mé mlčení jen stvrzuje neschop-
nost odmítnout. Slyšel jsem, jak mu úsměv mění
tón hlasu, ale ještě jsem se k němu neobrátil,
nebo jen prchavě, co nejnenápadněji, dál jsem
mu unikal a myslel jsem si: *Nietzsche, Simon, Nie-
tzsche, Simon, Nietzsche, Simon*. O několik desí-
tek metrů dál jsem podlehl.

„Nevydržel to a dal se s ním do řeči.“ Nalhá-
val jsem si, že mu odpovídám, aby mě nechal být,
aby mě nechal samotného, ale dobře jsem věděl,

že to, co řeknu, ať už to bude cokoli, naopak pod-
níí rozhovor.

„Řek mu, že jde ze štědrovečerní večeře a že
se potřebuje vyspat.“ A mé odmítnutí fungovalo.
Naléhal, přesně tak, jak jsem předpokládal a jak
jsem si přál: „Já jsem Reda, nechceš se seznámit?
Jenom si někde dát skleničku nebo si ubalit brko,
co říkáš? Třeba...“ Řekl jsem mu, že drogy neberu.
Ani to ho neodradilo, nevzdával se: „No tak si je-
nom promluvíme... Jak se jmenuješ?“

Po napomenutí jsem se snažil rozhovor policii po-
pisovat co nejspořádaněji, ale muž u pracovního
stolu mě každou chvíli přerušoval, neustále: „Ale
jste si jistý, že měl pistoli? Protože to na věci hodně
mění, jes-...“ Obracel jsem se k jeho kolegyni, aby
mi pomohla. Volal jsem ji očima na pomoc. Neza-
sáhla hned a on pokračoval: „A pak, znásilnění, to
je vážná věc, někdy je to horší než smrt.“

Poslouchám ji.

„Takže Reda nadhodí, že si daj drink u Édouarda
doma, aby se jako seznámili, samozřejmě mu bylo
jasný, že Édouard tam někde bydlí, nebyl blběj, ur-
čitě to hned poznal z jeho způsobu chůze. Jen si
nemysli, tyhle kluci v tom uměj bruslit, no a když

teď Édouard mlčí, chlapec se snaží vyžehlit, co řek předtím, a slibuje, že před ním drogy nevybalí.

Povídá: Zboží nechám v kapse, jestli nechceš, tak to ani nevytáhnu, nechci tě nutit. Říká, že by si spolu mohli dát pár piv, nic víc. Jenom dvě tři pivka každej. A že prej dlouho nezůstane a Édouard na to, že pivo nesnáší. To jsem si teda pomyslela, že ten kluk měl svatou trpělivost. Já bych na jeho místě za takovým fouňou, co na všechno říká ne, nelezla. Už todle nedávalo logiku. Ta trpělivost. Že byl furt tak trpělivej.“

Dál jsem odmítal a on šel pořád vedle mě, pořád se stejným úsměvem, energií i odhodláním; možná v mém hlase a vyhýbavém pohledu rozeznal zaváhání, pochopil, že stačí málo a já kývnu, mikroskopické gesto a já složím zbraně, obrátím a přiznám, že už od chvíle, kdy ke mně na ulici přistoupil, ve mně hlodá touha mu odpovědět, že po ničem netoužím tolik jako pozvat ho k sobě a dotknout se ho a že se jen obtížně, namáhavě snažím tu touhu utišit. Vzpomínám si, že v tom chladu a ledovém, silném větru, kdy mi bez přestání slzely oči a já už to vzdal a neotíral je, Reda při mluvení posmrkával, jeho slova přerušovala hlučná popotáhnutí, slyšel jsem, jak se mu rozeznívají

nosní dutiny. Vždycky se trochu odklonil a očistil si nos prsty, ty si pak otíral do kalhot, na kterých zůstávaly lesklé šmouhy. Nevadilo mi to. Za běžných okolností by mě něco takového znechutilo. Ale toho večera ne, ne u něj.

„Tím chei říct, že si Édouard vůbec nedával bacha. Nepodezířoval ho, protože týpek vypadal úplně neškodně. Byl klidnej, příjemnej, jak se říká. Zato Édouard, jelikož chtěl bejt brzo doma, na něj byl milej asi jak vězeňský vrata. Furt si v duchu omílal: Jdu si domů číst, jdu si domů číst.“

Znovu si lokne vody.

„No, takže Reda se ho nakonec zeptá, natáhne k němu ruku a ptá se, co to má v ruce on, a Édouard na to co? Že prej knížky, jenom knížky, a Reda, že to je prej zajímavý, k tomu jsem Édouardovi řekla: Všimáš si, že když někomu něco vysvětluješ nebo mu povídáš, co děláš v životě, tak ti vždycky odpovíš, že to je zajímavý, vždycky je napadne akorát tohle slovo, pokaždý, to je zajímavý, ale většinou už se pak na nic nezeptaj. Divný. A pak abys mlčel. Máš utrum. Když se ti chce trochu to rozvíst nebo chvíli povídat o sobě, můžeš jim víc co.“

Takže říkám Édouardovi: A ty nejseš žádná výjimka, hochu. Ani nemrk, když jsem mu to říkala.

Ani se nehnul. Nemyslím to zle, říkám mu, to není nic proti tobě, ale když ti lidi povídají, že co děláš, je zajímavý, tak kecaj, kecaj ti úplně stejně, jako by kecali mně nebo komukoli jinému, komukoli, v tomhle mezi lidma není vůbec žádné rozdíly, protože všechny životy jsou si rovný a zrovna ten tvůj rozhodně nezajímá lidstvo víc než nějaký jiný, to si nemaluj, lidi si furt představují, že zrovna ten jejich život je úžasnější než životy druhých, a přitom vědějí, že si to o sobě myslí všichni, jenomže jsou přesvědčení, že ty druhý se pletou, ale kdepak. Já za to nemůžu, tak už to chodí, že žiješ v Paříži a děláš filozofii nebo bůhvíco, na tom nic nezmění *(není pravda, že mi to řekla. Jistě si to myslela, když se mnou mluvila, ale neřekla mi to)*.

Jelikož člověk je schopný vynaložit spoustu energie, aby se obelhával.“

Manžel nepronese jediné slovo. Jen jí dává najevo, že poslouchá, jeho občasná „hm, hm“ ke mně doléhají zpoza dveří náhodně roztroušená mezi jejími větami nebo reagující na přímou otázku.

„Je to divný, říkám mu. Když se na to tak podíváš, nikdo lžím nevěří, ale všichni je opakují, přestože tomu nikdo nevěří. A ty ze sebe taky nedělej blbějšího, než jseš. Nezkoušej to na mě. Muselo ti být jasné, že ti Reda lže.“

To máš to samý, jako když jdu za Océane, tou sousedkou. Je fakt, že je celkem šeredná, tím ji nechci nějak kritizovat, já ji mám moc ráda, nemyslím to zle, ale člověk musí uznat, že ještě navíc rozhodně není hubená. A trpí tím, chudák. Lidi jí to dávají sežrat. Je smutná, protože ji nikdo nechce, myslím kluci. Nulovej zájem. Nikdo ji nechce, a tím pádem byla až do nějakých sedmnácti osmnácti jak lílie, zdejší kluci ji všichni odstrkovali. Však víš, jaký to jsou volové, když jsme kolem nich s Océane šly a oni byli pohromadě, poflakovali se na zastávce třeba, tak na ni volali: Océane má prdel jak vrata od stodoly, né, vlastně od hangáru, měli takový ty poznámky, že se líp kutálí, než nosí, tenhle typ hnusnejch vtípků. Jsou to fakt idioti. A sprostáci. To jsem taky zjistila až časem, že kluk, když s ním mluvíš o samotě, je třeba milej a všechno, ale jakmile je jich víc, tak se úplně promění, chlapi prostě zblbnou, když jsou pohromadě. Stane se z nich někdo jiný.

My se s holkama vždycky ve středu odpoledne scházíme u Océane, to už je taková tradice, a hraju karty, třeba pasiáns pro dva. Klidně i ve třech, na týmy. Nebo taroky hraju. No a pokaždý je jasné, že přijde chvíle, kdy Océane prohlásí, že je nešťastná. A pak to teda přijde a ona řekne, že

je nešťastná, že je prej nešťastná z toho, jaký má tělo. Samozřejmě to říká jenom nám, to je jasný, nikomu jinému to ani říct nemůže, jenom nám, my si s holkama navzájem pomáháme, umíme kamarádku podržet, no a já na to vždycky: Neblázni, Océane, dyť jseš hezká taková, jaká jseš, přece bys neposlouchala kluky, víš, že maj IQ tykve, tak už to jednou provždy je, a jak to říkám, je to divný, ale cejtím, že lžu – ne v tom, že jsou kluci blbí, ale v tom, co říkám o ní –, a Océane ví, že jí lžu, a já cejtím, jak mi tělem stoupá takovej divnej mráz, jelikož sama nevěřim tomu, co říkám, no a Vanessa, která tam často bejvá s náma, si ještě přisadí, pokejvá hlavou a povídá: Jo, jseš krásná, Océane, jseš krásná svym vlastním způsobem, to je celý, víš co, nesmíš se srovnávat s modelkama z časopisů, ono když je přistihneš po ránu nenamalovaný, nenačesaný, tak to jsou ošklivky, vypadaj pěkně jenom proto, že si ráno napatlaj na ksicht celý balení mejkapu. Zato ty jseš krásná, jaká jseš, přirozená. To je právě nejdůležitější, mít tu přirozenou krásu. A nikdo tomu nevěří. Ani jedna z nás třech. Ale namlouváme si to a každá se ujišťujem lží tý druhý, doufáme, že ta vedle lže míň, no takže zkrátka jsem si jistá, že Édouard věděl, že mu ten týpek lže (*jenže i když Redu nezajímalo, co jsem*

mu říkal, těžiště pravdy pro mě spočívalo jinde, věnoval jsem pozornost jinému typu pravdy: zajímala mě pravda formy, a nikoli obsahu, pravda nespočívala v otázce, jestli mu obsah mých slov připadá, nebo nepřipadá zajímavý, ale jestli je pravdivá jeho touha se mi zalíbit, dokonce tolik, že je kvůli tomu ochotný lhát).

Pak se ptal na další věci, klasika, takový to, na co se ptá každěj, nic extra originálního, jak dlouho bydlíš v Paříži, co chceš jednou dělat, a Édouard si furt myslel: Musim si jít lehnout, musim si jít lehnout, ale řek mi, že to prej bylo, jako by ta věta pomalu přestávala dávat smysl, jako by ho ztrácela s každým krokem, co spolu ušli. A v té chvíli se ho týpek zeptal, jestli má německý nebo anglický předky, že prej ho na to tipuje, a Édouard říká: Bohužel ani jedno, a pro srandu mu opakuje, co o naší rodině říkával otec: jak říkal otec, jsme čistokrevný Francouzi bez příměsí, rodiče byli Francouzi, prarodiče Francouzi, praprardiče Francouzi, prapraprardiče Francouzi. A tahle věta toho týpka fakt pobavila, tlemil se hlášce našeho otce.“

Řekl mi, že je Kabyl a jeho otec přišel do Francie z Alžírsku na začátku šedesátých let. Tedy nějakých dvacet let před Redovým narozením – tomu muselo být v době našeho setkání něco přes třicet. Jeho otec se musel nastěhovat do ubytovny pro migranty na severním předměstí Paříže, jen s oblečením, které měl na sobě, a hrstkou věcí napanou do malé tašky, ne proto, že by nic neměl, ačkoli mnoho věcí nevlastnil, ale proto, že ubytovat se s více věcmi bylo zakázáno, jako by se k chudobě pojila povinnost chudě vypadat. Tohle všechno Reda nakouzl už dole před domem, ale teprve později, když jsme oba leželi na mé posteli a já ho prosil, aby mi o sobě a svém životě řekl víc, vyprávěl dál. Hlavu měl na mé hrudi a mluvil. Já ho poslouchal. Brouzдал jsem prsty po jeho kůži a poslouchal ho. Jeho otec přešel celou Kabýlii, aby odtamtud utekl. Šel pěšky několik dní za

sebou, sám. Nechtěl se připojit k ostatním. Přesšel několik pouštních oblastí, spal na písku nebo na zemi, skrýval se v pichlavém křoví.

Řekl jsem Claře, že to musel být muž, který žil odjakživa s vidinou odjezdu, útěku. Ten jeho otec. Je to banální vidina, ale pravda, existuje mnoho druhů banalit, jež osvobozují. Řekl jsem jí, že možná chtěl jít někam, kde nemá ani přátele, ani rodinu, ani minulost, totéž jsem si o sobě myslel já, když jsem poprvé odjel do města, a jistě nejsem, nemůžu být jediný, a ovšemže to bylo naivní, ovšemže jsem byl naivní, ale také od té doby vím, že naivita je nutným předpokladem útěku. Že bez naivity se neutíká. Clara mé spekulace poslouchala a připojovala se k nim. Jistě si myslel, že se odjezdem odstříhne od minulosti, řekl jsem jí, že bez minulosti, bez příběhu, a tudíž bez hanby se bude moct chovat a jednat, jak si tajně přeje, ale potlačuje to, dopřát si šílenosti, o nichž člověk tiše sní, ale vždycky ty sny zaplaší, obarvit si vlasy, chodit jinak, smát se jinak, nechat se potetovat, všechny ty excesy, jež v sobě člověk tutlá ze strachu, že bude napomenut: „Za koho se máš, na co si to hraješ, tohle nejsi ty, nepoznáváme tě.“ Včetně těch nejobyčejnějších věcí. Způsobu mluvení, oblékání, toho, jak se představujeme. Reda

říkal, že jeho otec přijel, aby vydělal peníze, ale to nic nevylučuje.

A také odjel proto, aby minulost zachránil. V útěku jistě viděl šanci – nejen jak pomoci synovi, kterého bude mít a kterého si už naplánoval, a ani ne tolik, jak změnit vlastní současnou situaci, protože pro něj, Redova otce, už bylo pozdě, tak si to říkal, „už je pozdě“, nýbrž nepochybně muselo jít i o možnost znovustvořit – ne snad přítomnost, vzhledem k tomu, že bylo pozdě, jako spíš minulost. O možnost dodat dřívějšímu smysl prostřednictvím pozdějšího, v posledním zoufalém gestu užasle sledovat úspěch svého syna a vidět v něm výsledek svého vlastního života, a uvěřit tak, že nic z toho, co kdy udělal, prožil, čím si prošel, co přežít, nebylo zbytečné, že to všechno mělo tento cíl, tento smysl, smysl zamýšlený, vytoužený, vypočítaný, smysl, o němž se usilovalo, že nic nepřišlo nazmar, že jeho dávná utrpení a neúspěchy byly investicemi, obětmi, jež přinesl na oltář budoucnosti. Minulost byla to jediné, co šlo změnit, a já věřím, že se budoucnosti bál méně než já.

Když jeho otec dorazil na místo, držel v ruce pláněk, na němž byla ubytovna vyznačena. Prohlížel

si jej dlouhé týdny, než konečně stanul na místě, jako by každé písmeno mohlo náhle oživnout a pohnout se, zhmotnit se před ním, jako by mohl, bude-li plán upřeně pozorovat, objevit skrytou, tajnou pravdu, prozatím němou pravdu toho, co se chystal prožít. Váhal, zda se nevrátit, odkud přišel. Didier mi jednou řekl: „Člověk dostane něco, po čem velice toužil, a už ve chvíli, kdy to dostává, přemýšlí jenom, jak z toho vyklouznout.“ Stál u dveří ubytovny a netroufal si, ne a ne se odhodlat, ne a ne se pohnout, myslel si: *Teď musím zazvonit.* Ale nezazvonil. Možná přšlo a on se usmíval a náznak úsměvu na tváři zmáčené deštěm činil jeho radost zjevnější, protože deště nám obvykle evokuje nevrlost, a úsměv za deště tak nutně podtrhuje vzniklý kontrast a násobí význam, smysl úsměvu. Zřejmě tedy stál před ubytovnou. Představuji si, jak před tou velkou budovou chodí tam a zpátky, vidím dlouhou scénu váhání, během níž se přemísťuje mezi oběma okraji záběru, a z druhé strany ulice ho pozorují metaři ve svých křiklavých kombinézách a smějí se mu, chechtají se.

Pak mi Reda řekl, že mu otec vyprávěl, jak to po dlouhém váhání nakonec udělal: zazvonil. Dveře se otevřely hned. Ale nikdo se neobjevil.

Pruh světla na dlažbě se roztáhl, zdeformoval, rozšířil se, jak mezerou dovnitř proniklo slunce, a já vidím Redova otce zezadu, vidím jeho šíjí, stejně silnou jako šíje jeho syna, stejně krásnou a silnou jako Redova, představuji si pohyb dveří, jež se otevírají až protivně pomalu. Nikdo se tedy neobjevil, ani stopa po nějakém člověku. Jen tma. Po pár vteřinách té tmy zauvažoval, jestli ho někdo pouští dál, nebo do dveří zatlačil jen hloupý průvan, pouhý vzduch. Anebo zda při své nervozitě dveře náhodou neotevřel sám. Ani se však nehnul. Existují lidé, kteří strachem úplně zko-prní. A mezi dveřmi se zatím stále jasněji rýsovala mužská držka, tvář ředitele ubytovny, její rysy pozvolna začínaly být vidět, nos zahnutý jako ptačí zoban, rozježené obočí, možná byl trochu opilý, nevím, Reda mi to neřekl, možná že když se před ním muž objeví a Redův otec ho vidí otevírat ústa, aby promluvil, pocítí, jak se mu o tvář otřel vlažný závan whisky, možná je to přesný opak, ale to vyjde nastejno, muž, který nikdy nepije: ani kapku, jak by řekl, alkoholické nápoje a cigarety ho hluboce znechucují, vždy je velmi čistý a šíří kolem sebe pach marseilleského mýdla a pomády na vlasy, stejně nesnesitelný jako zápach whisky, vlezlý pach, z nějž se

obrací žaludek. Otec Redovi o řediteli ubytovny hodně vyprávěl, mně však Reda neřekl o moc víc, než že to byl bývalý voják, a později, když jsem si dělal malý výzkum, jsem zjistil, že většina ředitelů těchto zařízení, založených s cílem držet migranty pod zámek, byli vojáci. Myslelo se, že pro ně bude snazší udržovat pořádek, a že jelikož někteří z nich bojovali v bývalých koloniích, budou lépe chápat osobnost přistěhovalců.

Také mi řekl, že ředitel s jeho otcem zacházel o něco lépe než s ostatními, hlavně ve srovnání s Araby, protože byl Kabyl a ředitel věřil, že Kabylové jsou úctyhodnější, odvážnější, a dokonce i čistotnější než Arabové – a jeho otec tento názor nepochybně sdílel, každopádně ho sdílel Reda a já předpokládal, že to převzal od otce. Jisté to není. Ale toho večera, když jsme šli spolu ulicí, mi řekl, že Araby nemá rád, nevím už, jakou ná-dávku použil, nevzpomínám si na slovo, jež zvolil, jen na to, jakou v sobě nosil agresivitu; dělal jsem, že jsem neslyšel, nemohl jsem si samozřejmě ještě myslet to, co mě napadlo o několik dní později, totiž že Reda o Arabech vlastně mluvil úplně stejně jako policisté (když mi o několik měsíců později jeden kamarád řekl, že Reda byl

v podstatě také rasista, stejný rasista jako policisté, jen z jiných důvodů, zlobil jsem se na něj, zlobil jsem se na něj a pohrdal jím, nedokázal jsem snést, že Redu někdo uráží, toužil jsem ho před tím kamarádem ochránit; pokud o něm měl někdo říct něco špatného, chtěl jsem být já ten jediný, kdo smí, jediný, kdo na to má právo, protože Reda byl mým dlužníkem). Toho večera jsem přehlížel vše, co by se mi na Redovi nemuselo líbit, ostatně nepříliš vědomě, teprve dnes si uvědomuji, do jaké míry jsem skutečnost oklešťoval a vnímal jen to dobré.

Když mi řekl, že jeho otec ředitele často líčil jako surového, tyranského chlapa, hned jsem si ho představil: vybavila se mi podoba Ordive, nevládám tok svých vzpomínek a ty se vynořují během rozhovorů, procházejí mnou, nasakují jimi a teprve jejich prostřednictvím uchopuji přítomnost, takže když jsem poslouchal Redu, pomyslel jsem na Ordive, ženu, kterou jsem viděl naposledy asi před deseti lety, a byl jsem přesvědčený, že se jí ředitel ubytovny Redova otce podobal. Byla už celkem stará. Žila sama, byla to jedna z těch zachmuřených a osamělých žen, jaké najdeme víceméně v každé vesnici a jaké bývají víceméně vždy spojovány s postavou čarodějnice, vídali

jsem ji ve ztichlých ulicích, skoro pokaždé zamlžených, jak je pro sever typické; jezdívala sem a tam na křiklavě oranžovém, příliš velkém kole, aniž bylo jasné, kam vlastně míří a proč, možná žádný cíl neměla. Byla neoblíbená a v nenávisti k ní se shodli všichni. O jejím případu kolovalo mnoho historek a klepů, byla jich spousta a přežívaly z roku na rok, historek, které jako by neměly nikdy vyblednout, jako by nikdy nemohly být zapomenuty, a to přes veškerou energii, kterou vynakládala na to, aby je pohřbila pod svým mlčením. Lidé podle mě cítili, že její mlčení má v sobě cosi umělého, že to není tak, že nic neříká, ale že se ze všech sil snaží nepromluvit, což mění všechno, a lidé z vesnice věděli, že ty historky nejsou pravdivé, a přesto je dál šířili. Ti, kdo je vyprávěli, věděli, že to není pravda, a ti, kdo je poslouchali, aby je pak předali dál, to věděli také, a přece je pak opakovali. A kolektivní lež bobtnala, nafukovala se. Nevím, jestli si lidé po letech opakování téže historky ještě uvědomovali, že jde jen o plod jakési obří halucinace, nebo se svou lží nakonec nechali zcela pohltnout a zapomněli, odkud se vzala.

Dvě z pomluv se opakovaly častěji než ostatní; podle první údajně za války spala s Němci a využívala to ke svému obohacení; pravidelně

jsem slýchal: „Ta si nacpala kapsy, když se mliskovala se skopčákama.“

Podle druhé nesla částečnou zodpovědnost za smrt své vnučky, jež zemřela ještě v předškolním věku na smrtelnou chorobu. Bylo to téma hovorů, jež se neustále vynořovalo, jakýsi automatismus, jenž ke svému vyřčení nepotřebuje vůli, a vracelo se to během karetních partií a v létě při hraní pétanquu na obecním hřišti z červené hlíny, stejně mechanicky jako konverzace o počasí. Holčička si stěžovala na bolesti hlavy a její matka, Ordivina dcera, s ní šla k lékaři a lékař řekl, že to není nic vážného, „nic, čím byste se měli znepokojovat“, jen migrény, „v tomhle věku je to při jejich aktivitě normální, děti jsou dnes k neudržení“, a holčičku hlava bolela dál, plakala bolestí, stěžovala si ve školce, a Ordivina dcera tedy šla k lékaři znovu a lékař jí předepsal paracetamol. Brala ho osm nebo deset měsíců. Pak jednoho dne pochopili, že to nejsou migrény, ale rakovina. Zpráva se šířila rychlostí blesku, každý nový člověk, který to věděl, to řekl třem dalším a tak dále, takže za necelé jedno odpoledne byli všichni v obraze. Zatímco nemoc postupovala, ona jen brala léky proti bolesti a rakovinné buňky bujely, teď už bylo pozdě, nemoc už nešlo zastavit. Dítě žilo ještě asi měsíc

nebo dva, víc ne. Během té doby měli jeho blízkou smrt všichni na jazyku, prognózy se jen hrnuly, vyslovované vždy s jakousi falešnou zdrženlivostí. A pak to jednoho dne přišlo.

Celé měsíce se mluvilo o maličké rakvi, o té hroživé podívané, k níž došlo příliš brzy, přesně jak se předpokládalo, o bílé rakvi na náměstí před kostelem, skoro tak malé jako krabice na boty, a tehdy si nikdo netroufal Ordive pomlouvat, lidé jí litovali: „Chudák ženská, tohle si přece jen nezasloužila,“ bědovali nad ní a kvůli ní, nosili jí dárečky, aby jí vyjádřili podporu, aby jí ukázali, že není sama, většinou květiny a čokoládu. Dokonce se pořádaly sbírky, několik lidí se rozhodlo uspořádat sbírku, aby jí pomohli zaplatit pohřeb, a nenávist se přenesla na jiné, jako by to byl cit, jenž ze své podstaty nemůže nikdy docela zmizet, pouze se přemísťuje z jednoho těla na druhé, z jedné skupiny na druhou, z jednoho společenství na druhé, Didierovi jsem jednou řekl, že nenávist ke své existenci nepotřebuje jednotlivce, stačí jí útočiště, kde se reinkarnuje. A pak, jako by to bylo silnější než cokoli jiného, začali lidé Ordive a její dceru litovat méně a méně, a zanedlouho, ani ne do měsíce nebo dvou, už o nich nepadlo ani slovo, a pak se začaly ozývat hlasy, že

Ordívina dcera je za to částečně odpovědná, říkalo se, že se to nejdřív nevědělo, ale pak unikly nové informace, že čas završil své dílo a nyní víme, že vinu nese matka a nepřímo i babička, Ordíve, že nejsou tak docela nevinné, protože podle toho, co se proslýchá, věc zanedbaly, říkalo se, že nebyly dost obezřetné, že by dítě bývalo mohly zachránit; všichni věděli, že to pravda není a že ony za to nemohou, ale dál šeptandu šířili, ti, kdo vyprávěli, věděli, že to není pravda, a ti, kdo poslouchali, aby to pak mohli předat dál, to věděli stejně dobře, a přece to opakovali. A kolektivní lež se nafukovala, bobtnala.

Ordíve byla neoblíbená vinou pomluv, ale i pro své chování, dlouhé roky, kdy musela snášet nenávisť a izolaci, ji naplnily hořkostí a zlobou, nenávidění lidé si nenávisť nakonec vždy začnou zasluhovat, to je známá věc. Já se od ostatních nelišil, nenáviděl jsem ji. Často pronásledovala děti, jež potkávala na ulici, včetně mě, a křičela a křičela: „Měli byste bejt zdvořilejší, usmívat se na starý paní, a ne si hrát celej den s Game Boyem nebo na počítači, člověk si musí provětrat hlavu, to za mejch časů jsme se uměli jinak bavit, to vám povím, dali nám tři špalíčky dřeva a špagátek a my si s tím vyhráli celej víkend,“ a přestože

s ní kvůli zarputilému odporu, jemuž musela čelit, velmi soucítím, a přestože dnes chápu, že to, čím si prošla, ji nemohlo vést k ničemu jinému než k zatrpklosti, že to bylo v podstatě nevyhnutelné, v té době jsem si nemohl pomoct a musel ji nenávidět stejně, jako ji nenáviděli ostatní, a když jsem si představil ředitele ubytovny, vytanulo mi toto jméno na mysli jako první. Včera jsem řekl Claře – která Ordíve dobře znala –, že to ode mě možná bylo kruté, ale to jméno mi k němu nezbytně sedělo.

Po hodině na ubytovně už Redův otec věděl všechno. Stihl se seznámit s ostatními obyvateli, kteří už tam žili věčnost, což dosvědčovala nejenom jejich znalost místa, postupů, pravidelností v čase, ale také, a Redův otec by nedokázal říct proč, i jejich chůze, držení těla, to, jak všichni mluvili, jak se dívali a smáli, až na několik drobných odchylek úplně stejně, jako lidé uhnětení ze stejného těsta, vzešli z břicha stejné ženy, stejné osoby, stejné bytosti: ubytovny.

Strávil tam necelou hodinu a už věděl všechno; věděl, že několik let bude muset spát v maličkém pokojíku se čtyřmi dalšími lidmi – čtyři muži se dělili o místa na dvou palandách a poslední, pátý,

spal na vlhkém, plesnivém líně, na karimatece. Pochopil, že k životu na ubytovně budou patřit požáry, že budou občas zabíjet – když teplota dosáhne ještě vyššího stupně, nacházejí se pak, když je oheň uhašen, zuhelnatělá těla, dvakrát či třikrát menší oproti své původní velikosti, scvrklá, vězíci v loužičce ztuhlého lidského tuku, jenž z nich vytekl, když hořela. Tak si to představuji.

Věděl, že ho můžou vyhodit pod jakoukoli záminkou, za „nevhodné chování“, jak říkal ředitel (aniž kdo doopravdy věděl, co „nevhodné chování“ znamená), že ho vyhodí, vrátí-li se pozdě z továrny – pracovní dobu jeho otce samozřejmě sledovali na minutu přesně, řekl mi Reda; upozornili ho, varovali, že je zakázáno vodit si na pokoj ženy nebo i muže zvenčí, třeba kamarády z továrny, ředitel se totiž obával, aby si muži bez žen nevystačili spolu. Jeho otec jistě brzy zjistil, že ho moc donutí ke lžím, že bude muset lhát rodně, jež zůstala doma a které posílal peníze, že bude lhát z hrdosti, že až se tam vrátí, bude muset předstírat, že ve Francii vede úspěšný a prostě krásný, šťastný život (a co je to moc, pokud ne tento stroj plodící lži, nutící ke lži?).

Občas ředitel Redova otce pozval do svého soukromého bytu, když zrovna žena a děti nebyly

doma. Redův otec dorazil vždy přesně na devátou večer, ředitel mu otevřel se sklenkou v ruce. Vyžval ho, ať se posadí. Zeptal se Redova otce, jestli smí pustit hudbu, a aniž počkal na odpověď, zvedl se a zapnul rádio. Redův otec tu hudbu nenáviděl. Případala mu obscénní. Ale neřekl nic. Nehýbal se, ztuhle seděl v křesle, zatímco se pokaždé zopakovala stejná scéna, ředitel dvě hodiny mluvil sám pro sebe, načež se jeho společnosti nabážil a propustil ho se slovy: „Občas si říkám, co tady vlastně dělám,“ se slovy: „Někdy mám chuť se zdechnout, abych už nemusel koukat na ty přičmoudlý držky,“ se slovy: „Někdy si říkám, že někde musí existovat země, kde si můžeš dělat, co chceš, a nikdo ti do toho nestrká frňák, nikdo ne soudí, jestli jseš nebo nejseš dost dobrej, kde se klidně můžeš promenovat s holým zadkem a nikdo ti neříká, co máš nebo nemáš, a tam právě půjdu, až se odsud zdejchnu,“ a Redův otec neoblomně mlčel, znechucovala ho hudba, znechucoval ho muž, kterého měl před sebou.

Ale to nejhorší v každodenním životě nebyla pro Redova otce špína ani ředitelovo autoritářství, nebyla to stísněnost pokojů, jež málokdy měřily víc než pět či šest metrů čtverečních, chybějící skříně na ukládání věcí ani smrduté

výpary, stoupající z odpadů jako závany ze svého středu země, jež vymetly všechny plesnivé kanalizace a zahnívající jímký, než dorazily sem, a teď se šířily budovami, ani hmyz, ani švábi uhnízdění v každyčké škvíře, každyčké skulině pod rozviklaným nábytkem, ani riziko požárů, které vinou nekvalitních elektrických rozvodů každyou chvíli propukly v kuchyňkách. Nebyla to ani sexuální vyprahlost a z ní plynoucí sny, posedlost ženami (nebo v některých případech muži), údy, jež tvrdnou, vlhnou, trčí pod pokrývkou, při probuzení se až bolestivě napínají. Co činí život na ubytovně nesnesitelným především, je hluk. Všichni její obyvatelé přísahají, že hluk je zde tou nejstrašnější metlou. Když mluví mezi sebou, mluví o hluku.

Otec Redovi řekl, že ve srovnání s tím působilo všechno málem snadně a snesitelně, hluk je totiž jednou z mála věcí, jíž je skoro nemožné uniknout či jí vzdorovat. Rozviklaná postel se dá opravit, člověk si může, byť nelegálně, opatřit novou konvičku na kávu nebo sehnat jed na šváby, proti hluku však nezmůže nic, nelze ho uchopit; nafackovat spolubydlícímu za to, že prásknul dveřmi, by k ničemu nevedlo, hluk je všude, v každyou denní i noční hodinu, takřka nezávisle na lidech, kteří

jej údajně způsobují, hluk proniká do těl zvukovodem a rozléhá se v každyé buňce, narušuje ticho útroh. Maličké pokojíky migrantů jako ten, kde spával Redův otec, byly původně velké místnosti, rozdělené kvůli nedostatku místa na malé ložničky tenkými sádrokartonovými příčkami. Někteří dělníci pracují přes den, jiní v noci. Neustálé odchody a příchody, skřípající dveře, chrápání, výkřiky zrozené z nočních mūr, vrzající postele: veškerá bída hovoří jazykem hluku. Odpočinek je nemožný, noci beze spánku a spánek bez odpočinku se strádají a únava ještě zvyšuje nesnášlivost ke hluku.

Byl kabylské národnosti. Když jsem to opakoval u výslechu, policista mě přerušil, nebo to možná byla policistka, už nevím, a jelikož jsem se právě zmínil, že zjištění, že je Reda Kabyli, zásadně změnilo průběh večera, řekl nebo řekla: „Vy se o to jako zajímáte, o všechno kolem Arabů a tak?“ Čekali na mou odpověď a já zaváhal, a pak, jako idiot, jímž se člověk za těchto okolností stává, jako by ta otázka byla skutečně otázkou, jako by byla normální, přijatelná, jsem jim vysvětlil, že Reda nebyl Arab, ale Kabyli a že jsem o té oblasti četl několik studií, takže jsem o kabylské kultuře něco

málo věděl. Dokonce jsem znal několik slov. Dnes už si je nepamatuju, ale toho večera mi hned vytanula na mysli. Redovi jsem řekl, že kabylskou kulturu znám výborně (výborně, to jsem přeháněl). Byl ohromený. Zato policista či policistka se s přetrvávající skepsí zeptal nebo zeptala: „Jste si jistý, že byl Kabyl? Mohl vám samozřejmě lhát, dokonce je tu vysoká pravděpodobnost, že...“ Tentokrát jsem nenechal otázku ani doznít a řekl jsem: „Když jsem mu pověděl několik slov v kabylištině, rozuměl jim.“ Poznal je a přeložil.

Soustředil jsem se a snažil se vybavit si jich co nejvíc. Mé chyby ve výslovnosti ho bavily, utahoval si ze mě. Řekl jsem mu také jedno přísloví: *Azka d Azqa*. Tento okamžik jsem Claře nevyprávěl, zdálo se mi, že je to příliš velká a cynická shoda okolností, než aby to působilo pravdivě. Reda mě požádal, abych to zopakoval. Shrnul: „Je to o zítřku, o hrobu a o smrti.“ Poprosil jsem ho, aby mi vyprávěl o své matce. Později, řekl.

šest

Pořád mám před očima rýhované dveře. Jsem klidný. Snažím se zůstat v klidu. Clara říká manželovi, že v této fázi se Redovi podívám do očí a raduju se, že jsem ho potkal, radoval jsem se, že jsem odmítl poslední skleničku, když mi ji Geoffroy nabídl, Geoffroy mi chtěl před odchodem ještě jednou dolít víno a já řekl ne, bůhví proč jsem nedbalým pohybem odstrčil lahev, již ke mně napřahoval, asi to bylo únavou. Po noci s Redou, přiznal jsem Claře, jsem ztratil spoustu času tím, že jsem si kladl zbytečné otázky, otázky bez východiska nebo přinejmenším bez odpovědi, otázky, které nikam nevedly, zato však dokázaly vyplnit mé dny a znemožňovaly mi dělat cokoli jiného než nad nimi znovu a znovu uvažovat, popřípadě se omezit na několik mechanických gest, jež mi nebránila se na ně soustředit, jako někdykrát denně přestýlat postel, sbírat cosi ze země,

tu propisku, tu vlas, nebo rovnat vidličky v příborníku; ptal jsem se sám sebe, jestli by se to, co jsem s Redou prožil, mohlo odehrát i v případě, že bych si od Geoffroye nechal dolít víno a šel přes náměstí o pět minut později, přesvědčoval jsem se, že i drobný detail, i úplně nicotný a bezvýznamný detail jako sklenka navíc nebo třeba i zdržení pár desítek metrů od Place de la République, abych si zavázal tkaničky, či oklika ulicí, kterou mám radši, která mi připadá příjemnější, krásnější, zajímavější, ptal jsem se sám sebe, jestli by mi nějaká podobně bezvýznamná okolnost neumožnila se Redovi vyhnout, jestli by tak směšně nicotný rozdíl v projevu vůle mohl změnit průběh večera a následujících měsíců. Navzdory tomu všemu vím, že kdyby se to nestalo onoho večera, odehrálo by se to později, více či méně podobným způsobem; byla to geografická nevyhnutelnost.

Dorazili jsme na křižovatku obklopenou lampami, tam, kde se křížuje Rue du Faubourg-du-Temple a Quai de Valmy, a já zpomalil, v naději, že mi to umožní hovořit s ním déle, než půjdu spát, nevěděl jsem o něm skoro nic a už teď jsem ho chtěl úpěnlivě prosit, aby mě neopouštěl, říkal

jsem si: Zajímá se o tebe jen proto, že ulice jsou jinak prázdné, říkal jsem si: To jen proto, že tu není nikdo jiný. Protože jsi v tuto hodinu na ulici sám.

Blížili jsme se k mému domu a Reda mi dál skládal komplimenty, občas podivné, přehnané, a vítr stále foukal, pronikal mi oblečením, vlasy mi vstávaly na hlavě, snažil jsem se připlácnout si je k čelu, ale jen co jsem vrátil ruku do kapsy kabátu nebo už když byla v půli cesty mezi hlavou a kapsou, jen co dosáhla lemu nebo se ho sotva dotkla břímky prstů, už mi vlasy zase stály.

A pak jsem věděl, že jsem se rozmyslel. Definitivně.

„Věděl, že pude k němu. Teď už to bylo jasné. Bavil se s Redou o jeho arabských kořenech (*mýlí se, nebyl to Arab*) a vtom si uvědomil, že ta jeho část, co se vzpírala, je pryč. Že odumřela. Nebo mu to tak aspoň připadalo, a víš co, já ti to povídám, jako by spolu šli tři dny, ale ono to bylo jenom pár kroků, co ušli, nějakých pět set metrů třeba (*a snad dokonce ještě méně, vzhledem k tomu, že zhruba padesát metrů od zaparkovaného kola jsem šel sám, než se ke mně Reda připojil*).

Takže se stalo, co se mělo stát. Redovi došla trpělivost. Však už se k tomu schylovalo. Dá Édouardovi prst na pus, aby mlčel (*a já cítil teplo jeho*

prstu na rtech, cítil jsem vůni toho tepla), a říká, že nemůžou celou noc jen tak bloumat po venku, a popravdě, ty víš, co si o něm myslím, ale v tomhle ho chápu, to zase jo, bylo potřeba se rozhodnout, takže říká, že musej něco podniknout, jelikož jak říká, přece nezůstanou až do svítání na ulici jak bezdáci. Édouard na něj kouká. Neodpoví. Mlčí a klopí hlavu. Neví, co na to říct, a týpek teda nalhá, ptá se: Takže co teď, kam pudem?

Ale rozčilenej nebyl. To vůbec. Ani trochu u toho nevyšiloval, spíš to byla taková jiná netrpělivost prostě, jestli víš, co myslím, nevím, jak to říct, nebyl netrpělivej jako někdo, kdo se zlobí, ale jako někdo, kdo se nemůže dočkat, protože něco už fakt dlouho chce, to je jiný, a taky ví, že to přijde, a chce, aby to už přišlo. Chápeš, ne? Taková ta šťastná netrpělivost.

Rozhoupá se a mezi řečí na něj vybalí: Budem se milovat? Todle řek. Doslova, přísahám. Fakt se teda neupejpá, chlapec. No nic. Určitě ti je jasný, že přesně tohle chtěl Édouard slyšet. Se zeptej psa, jestli chce kost. Ten už notnou chvíli nečekal na nic jinýho. Chtěl, aby do toho Reda šel pořádně, aby přidal plyn, odmítal ho právě proto, aby něco takovýho řek, jelikož v to doufal, ne proto, aby kluk zmlknul.

Jenže takhle to bylo moc hr. Zeptal se ho tak přímo, že Édouardovo tělo reagovalo úplně samo, jako když klepneš kladivkem do kolena, nereagoval on, ale jeho tělo, jako by tělo mělo zpoždění oproti hlavě, jestli mě chápeš, taky nevím, jak to vysvětlit, protože rozhodnutej on už tedka byl, byl si tím jistej, měl to vyřešený, problém už byl za ním, tedka už přesně věděl, co chce, totiž Redu u sebe doma. Ve své posteli. Detaily přeskočím. Čtení už nebylo na pořadu dne. Pápá, knížky. Na ty si už ani nevzpomněl.

Hlava chtěla říct jo, ale slyšel, jak jeho tělo řeklo ne. Až do té míry, jak se říká, že se i sám divil, že se slyší říct ne, no a tak dál poslouchal své tělo, jak mluví proti jeho vůli, to mi říkal, já ti říkám jenom, co říkal on, a hlava chtěla, aby Reda šel nahoru, ale tělo mu lhalo, tak nějak automaticky, a hlava tělu nadávala (*také jsem své tělo nenáviděl*), ale k ničemu jí to nebylo, dál lhal a říkal mu (*či spíš mé tělo lhalo za mě*): Umíš si představit to tóčo, kdybych tě přived domů k rodině, jakej sekec mazec by nastal, kdyby mě nachytali v pokoji s klukem, no to si ani nechci představovat, to by bylo hotovo, vymalováno, a můžeš se spolehnout, že bys nevyváznul celej, a mně řek: Hlava se mě snažila umlčet, ale tělo mluvilo dál, místo mě, takže

Redovi řek: Když tě vemu domů, brácha ze mě na dělá fašírku, vždycky říká, že todle pod svojí střechou nechce. Že prej snese všechno, jenom todle ne. Byl by to fakt průser, ani si to nechci představit. Už by mě nikdy nepustili domů a tobě by rozbili hubu tak, že by tě ani vlastní máma nepoznala.

A mně už zase přišlo, že přehání. Taky si moh vymyslet něco jinýho. Cokoli jinýho, co já vim, ale ne takovoudle lež, co z nás dělá netolerantní kre-tény, to si moh odpustit. Lži nejsou zrovna nedostatkový zboží. Nevim, na něco moh přijít. Jako my jsme vždycky respektovali, řákej je, odjakživa, a když nám řek, že je jinej, ten den, co nám to řek, já si na to pamatuju, jako by to bylo včera, můžeš se spolehnout, tak jsme mu odpověděli, že se tím nic nemění a že ho budeme mít stejně rádi (*lže*), že pro nás bude stejnej člověk, řekli jsme mu, a rodina jako první, že důležitý je hlavně jeho štěstí, aby byl šťastnej (*lže*). Máma mu řekla: Pro mě je podstatný, aby moje děcka byly šťastný, aby měly hezkej šťastnej život, to je jediný, co po nich chci, peníze nebo tak, to je mi jedno, na to házím bobek, to není důležitý, já chci pro svý děcka jenom štěstí. Jenom štěstí. No nic. Jasně že jsme chtěli, aby to ve vesnici moc nestavěl na odív, když už se objevil doma, jakože často to nebylo, jelikož v takovym

případě bysme to pak měli na talíři my a pěkně bysme to odsákali, nebo jako co myslíš? Však víš, jaký jsou tady lidi, znáš je stejně jako já, jsou to vypatlaný balíci, ty by nám to otloukali o hlavu ještě pět generací, bez přehánění, nikdy by je to nepřestalo bavit, furt bysme poslouchali nějaký poznámky, k nepřžití by to bylo, každej den nějaký hnusný poznámky nebo dvojsmysly, furt. A to ani nemluvim o tom, jak by nás pomlouvali za zády, a jeho mladší brácha a ségra, jak ty by si to chudáci slízli ve škole, zničený život by měli. Protože místní jsou prostě burani. Nejspíš to je téma vejparama z hnoje nebo nějakajma pylama, co jim stoupaj do hlavy, že jsou tak omezený. A co já s tím, že jo. Já za to nemůžu. Takže jsme chtěli, aby se moc nenakrucoval a nenosil nějaký moc nápadný oblečení, nechtěli jsme po něm nic extra. A taky, aby to neřikal dědovi, protože děda by to nepochopil, možná by ho to zabilo, na něj se zlobit nemůžeš, no řekni? Že ne? Je to jiná generace, člověk přece nemůže brát na všechny generace stejnej metr, život se s nim nemazlil, práce na statku, válka v Alžírsku, po válce práce v továrně, furt něco. Ten by to nepochopil. Nedoved by to pochopit a popravdě, nestálo by za to ho s tím v jeho věku trápit, ještě mu přidělávat starosti k těm všem, co ve svym věku má.

No ale my jsme to přijali úplně v pohodě (není to pravda). Takže já jako nevím.

Něco mi na tom nehraje. Občas Édouarda podezírám, že se nám s tou svojí jinakostí nepříznal proto, abysme k němu měli blíž a líp jsme ho poznali, protože jestli se nepletu, tak z takových důvodů se lidi většinou svěřují, ale u něj to podle mě bylo přesně naopak. On totiž tajně doufal, že to nepřijmem, doufal, že když nám to řekne, tak se tím odcizíme, protože my se budem zlobit, že to tutlal, a nevemem to dobře, a on pak bude moct vykládat s tím svým arrogantním kukučem: Vidíte, je to jejich vina, že jsme se odcizili, prostě ze zbabělosti, aby za to nenes zodpovědnost a moh všude roztrubovat: To oni mě zavrhlí, já se na ně nevykašlal, můžou za to oni, a mít čistý svědomí, víš, jak tydle věci fungují, a když mám čas na to myslet, tak si říkám – mámě to nevykládám, před ní to samozřejmě radši tajím, aby nebyla smutná, radši si ani nechci představovat, co by to s ní udělalo, kdyby jí to došlo –, že když pochopil, že ho přijímáme v pohodě, jeho i to jeho tajemství, tak se na nás naštvál, naštvál se, jelikož se mu ten jeho plán zhroutil a on nemoh jen tak rozhlašovat, jak je všechno naše vina, a občas mě napadá, že nám nikdy neodpustil, že jsme to

vzali dobře. Takže tak. Ale to jsem zase odbočila. U čeho jsem byla? Jo, Édouard.

Omlouvá se, že ho nemůže pozvat nahoru, říká: Promiň, domů tě vzít nemůžu – nebo teda slyší sám sebe, jak se omlouvá, jak se jeho tělo omlouvá místo hlavy, jak mi to vysvětloval – občas aby se v něm čert vyznal, ale teda dejme tomu, dejme tomu – slyší sám sebe, jak se omlouvá, a co vtom udělá Reda? Popadne ho zase za ruku, už podruhý, jen tak mezi řečí. Popadne Édouarda za ruku a připlácne si jí mezi nohy, na ptáka, kterej je cejtit pod teplákama. Měl na sobě tepláky. To teda Édouard nečekal. Nemyslim samozřejmě tepláky, ale to s tou rukou, a týpek povidá: Tak mě aspoň nech, abych tě pozval na drink tady dole v baru, jenom na kafe, aspoň pět minut mi dej, dej mi šanci, dej mi šanci, a ještě dodá: Drink samozřejmě platím já, no tak, prosím, a když Édouard furt mlčí, vezme ho zase za ruku, víš, jaký tydle lidi jsou, přitáhne si jí k sobě a říká mu věci jako: Jseš tak krásnej, jseš ten nejkrásnější blondák, kterýho jsem kdy viděl. Máš ty nejmodřejší oči na světě. No a Édouard si povzdychne a pozve týpka dál.“

Protože jsem nejdřív lhal, než jsem se rozmyslel a přiznal, že nebydlím s rodiči, chtěl Reda

vědět, proč jsem odešel od rodiny, i když mi je teprve něco málo přes dvacet, a hlavně proč s nimi neslavím Vánoce. Hádal, že kvůli studiu. Odpověděl jsem mu, že studium pro mě bylo spíše důsledkem útěku. Že nejdřív jsem utekl. Myšlenka na studium přišla až mnohem později, když jsem pochopil, že to zřejmě bude víceméně jediná možná cesta nebo přinejmenším jediná, jež mi umožní vzdálit se od minulosti nejenom geograficky, ale i symbolicky, sociálně, a tedy celkově. Mohl jsem se nechat zaměstnat jako dělník, tak jako můj bratr, v továrně vzdálené tři sta kilometrů, a rodiče už nikdy nespátrít, i tak by byl útěk jen částečný. Přítomnost strýců a bratrů bych si nesl v sobě: ve stejné slovní zásobě, výrazech, stravovacích návycích a oblékání, stejných zájmech a více či méně stejném způsobu života. Jen studium mi umožnilo uniknout docela. Reda se vyptával: „No ale jezdíš za nima často, ne, a oni za tebou? Musíš za nima jezdit, vždyť tě vychovali,“ a z jeho úst to znělo jako známka velkorysosti.

„Takže šli nahoru k Édouardovi. Na schodech závodili. Jen tak, prostě jeden utíkal a druhý za ním. Jak malí. Chechtali se tomu a podváděli tak, že jeden druhého chňapali za oblečení a stahovali ho

dozadu (smích se rozléhal schodištěm). Říkal, že se nahlas smáli, byli celí udejchaný a bylo jim vedro, a když už stáli přede dveřma – bydlí v pátém patře – a on chtěl otevřít dveře, nemoh najít klíče. Pro změnu. Takže co teď? Zpanikařil, už si myslil, že je všecko v háji, že celý to setkání, ten hovor byla ztráta času, protože toho kluka nebude moct vzít k sobě. Na to jsem mu řekla: Až taková ztráta času snad ne, dyť jste se mohli sejít druhý den, a on povídá – viděla jsem na něm, jak je naštvanej, že ho přerušuju – Jo, to se jen tak říká, ztráta času. A nakonec ty klíče našel.“

Nenašel jsem je sám. Reda mi totiž strčil ruce do kapes a jednu po druhé je prohledal, do každé z nich vtiskl skrz látku teplo svých dlaní a mně v blízkosti jeho prstů tuhlo pohlaví. Prsty měl teplé a trochu vlhké. To on ty klíče našel. Tento detail patří k těm, které jsem zamlčel sestře i policistům a prozradil jej jen Didierovi a Geoffroyovi, policistům jsem například nevyprávěl, a to přesto, že onen okamžik ovlivnil atmosféru večera a mé city – v tom nejširším slova smyslu – k Redovi, jak jsem o chvíli později, když už jsme byli v bytě, zhasl a dřevěné žaluzie propouštěly dovnitř inkoustově modré světlo zvenčí a já viděl, jak se to

modré světlo v jemných pruzích promítá na Redu, jeho hrud, paže, obličej. Také jsem neřekl, že mi Reda nabídl masáž, než utekl, mnohem dřív, ještě před znásilněním, před šálou, předtím než se roz-
zuřil, a že jsem souhlasil a natáhl se na břicho. Řekl mi, abych se uvolnil, dýchal co nejvíc zhluboka a vždy zadržel kyslík v plicích a pak ho beze spěchu vypouštěl v dlouhých, pomalých výdeších, a zašeptal: „Mysli na něco krásného,“ a já odpověděl: „Na tebe,“ on se zasmál a upřesnil: „Spíš na nějaké krásné místo,“ a já odpověděl: „Na tebe.“ Připadal bych si směšně, kdybych to vyprávěl někomu jinému než Didierovi a Geoffroyovi.

Policii jsem rovnou popsal příchod do bytu. Bez dalších podrobností. Oba policisté přede mnou čněli tak nehybně, že působili jako součást zařízení, úplně stejně jako židle či zažloutlé plátky varující před drogami, vylepené po stěnách. Už v té chvíli jsem si uvědomoval důležitost toho, že mi naslouchají. Claře jsem vyjmenoval tento týden a Didierovi a Geoffroyovi hned následujícího dne všechny jejich rasistické a nemístné poznámky, stěžoval jsem si na jejich neschopnost pochopit mé jednání, na jejich utkvělé představy, na všechno, co nás vzdalovalo a nutilo mě je nenávidět, zároveň mi však poskytli zásadní,

rozhodující pomoc, představovali místo, kde je možné promluvit a vyřknout svá slova, je zřejmé, že mi pomohli cítit se oprávněný promluvit, jen co jsem přišel, a i později má slova nadále nesla stopu té možnosti, kterou v mých ústech otevřeli.

Když jsem popisoval, jak jsme vešli do bytu, muž usazený za pracovním stolem mi skočil do řeči: „Do té doby nejevil známky agresivity?“ Odpověděl jsem: „Vůbec. Ne, naopak byl vtipný. Milý. Teď si říkám, že na první setkání možná až moc.“ Policista se zeptal: „Dal jste mu alkohol? Myslíte, že už před setkáním s vámi pil?“

Řekl mi, že trochu pil, ale opilý nebyl. Své pohyby dokonale ovládal. Netáhlo z něj. Zouval si boty a oči přitom upíral na hromádky knih, zatímco já se díval na něj. Rozsvítili jsme (snad proto, abychom se svlékli?). Nakláněl trochu hlavu, aby si přečetl názvy knih, mumlal si je, otáčel se na mě. Mám něco k pití? Neměl jsem nic. A pak jsem si vzpomněl, že v mrazáku zůstala lahev vodky, kterou mi dal jeden polský kamarád, když mě byl navštívit v Paříži, a protože vodku nemám rád, lahev byla ještě plná, nedotčená. Nalil jsem mu velkého panáka, lokl si jednou nebo dvakrát, víc-krát ne, přistoupil jsem k němu a políbili jsme se. I po jediném doušku byl jeho dech silně cítit

alkoholem. Posadil jsem se a rozeplnul jsem si poklopec, hlavu zvrátil dozadu a zavřel oči. Odložil sklenici a klekl si přede mě.

Policisté chtěli vědět, jestli jsem cítil jeho zbraň, když jsem se k němu tiskl, ale já si ničeho nevšiml. Každopádně se velmi rychle svlékl, a i kdybych ve vnitřní kapse jeho bundy cosi ucítil, nepomyslel bych na zbraň. Poprvé jsme se pomilovali. Zopakovali jsme to čtyřikrát či pětkrát, mezitím spal po mém boku, vždycky si na několik minut zdříml a přitom se mě chytal za paže, za vlasy, prohraboval se mi rukou ve vlasech a pak je svíral v hrsti, jako by se bál, že mu uteču, že ho nechám samotného, strkal nohy mezi ty moje a rukou mi přikrýval pohlaví nebo ho bral do dlaně a tiskl. Probouzeli jsme se, občas si povídali. Pak jsme se do toho dali nanovo.

Během noci třikrát nebo čtyřikrát vstal, aby si došel do koupelny a opláchl se. Na špičkách se nahnul nad umyvadlo a trochu se nad ním shrbl. Otíral si rukama pohlaví a svaly na zádech se mu zatínaly. Oplachoval si pohlaví a podbříšek vlažnou vodou, mnul je rychlými, krouživými pohyby, a když se vracel k posteli, zastavoval se před knihami. Vzal třeba do ruky tlustý svazek a prohlásil: „Já nečtu nikdy, rodičům by se bejvalo líbilo,

kdyby mi to ve škole šlo, ale nebylo to nic pro mě, radši jsem blbnul.“ Na základě vět jako tato jsem se později pokoušel představit si Redův život, najít v zónách mlčení nějaký význam, vysvětlení. Didierovi a Geoffroyovi jsem líčil, jak Reda možná jednoho dne vstal ze židle. Pomalu. Bylo to na druhém stupni. Do té doby seděl jako všichni ostatní a najednou vstane. Poodejde od židle, až příliš ohleduplně – kdyby se zvedl náhle, zbrkle, nebo u toho zakřičel, učitelku by to v konečném důsledku znepokojilo méně, bylo by to dokonce mnohem víc uklidňující než tento příliš klidný pohyb, toto sebeovládání, na něž není zvyklá, jež neumí pojmenovat. Učitelka nic neřekne. Ostatní se na Redu dívají. Představují si učebnu zalitou denním světlem, představují si sluneční paprsky na vyleštěné žluti dřevěných lavic a rovněž žlutavém línu, jež se na světle rozehřívá a páchne plastem. Zrovna psali a byli potichu, když Reda vstal a vykročil k oknu. Jde, vyhýbá se otevřeným batohům, poházeným po zemi. Obchází je a hlavy se za ním otáčejí jedna po druhé, nikdo nechápe, ostatní ho sledují očima a on si v klidu, nevzrušeně jde, zamíří k oknu a úplně stejně nevzrušeně je otevře, jako by chtěl vyvětrat, a to si ostatně nejspíš ostatní nejdřív myslí: „Otevře okno a vyvětrá tady.“

Odsune okenní křídlo a překročí parapet. Tohle udělal můj bratranec Sylvain. Byl to jeden z jeho kousků, často se o tom mluvilo doma i ve škole, v téže škole, kde se scéna odehrála a kterou navštěvoval deset let přede mnou. Nikdo na to nezapomněl, po letech se tato scéna stala mýtem pokládajícím základy ideálu maskulinity, zrození maskulinity, jakousi referencí, k níž se chlapci během dospívání nevyhnutelně vztahovali, o níž snili, tajnou představou, jíž toužili dosáhnout nebo k ní alespoň museli za všech okolností směřovat. Tentokrát by to nebyl můj bratranec, ale Reda. Zaměnil jsem jednoho za druhého. Otevře okno špičkami prstů a udivené ticho nenaruší jediné slovo. V tu chvíli se jeho noha v jakémsi zpomaleném pohybu odlepí od země, skrčí se, natáhne a skrčí podruhé, aby překročila okraj okna. A nastane výbuch. V tutéž chvíli, kdy to učitelka, jež doposud ohromeně mlčela jako ostatní, pochopí a vykřikne, vykřikne i Reda, stejně jako kdysi můj bratranec, podle toho, co jsem slyšel a co jsem sám často vyprávěl, vykřikne mnohem silněji a hlubším tónem, takže to její výkřik přehluší a ten ve srovnání s Redovým působí mdlé, uboze, bezvýznamně, a ječí, že se zabije: „Oddělám se, rozkřápnu si kebuli, sejmu se,“ a učitelka

šílí. „Představte si to,“ řekl jsem Didierovi a Geoffroyovi, je to jako obraz a ona stojí v jeho pravé části, samozřejmě s oběma rukama před ústy a široce rozevřenými očima, jako by se to muselo odehrát právě v tomto nastavení, kdy tělo reaguje na danou situaci, bezmocná, a v levé části Reda, skoro symetricky k ní, s nohou přehozenou přes okenní rám, řvoucí: „Skočím z okna, rozkřápnu si kebuli, sejmu se,“ s tváří zalitou žlutým světlem, třpytícíma se očima, na obličejí mu z křiku ostře vystupují žíly, obrovské žíly na čele, na rtech má sliny, lesknou se mu jimi rty, a to příliš žluté světlo, všechno kolem něj je příliš žluté a popraskané a on se drží, aby se nad svým výstupem sám nerozesmál, jak ho blaží ustrašené a přitom obdivné pohledy ostatních, kteří vědí, že neskočí, a doufají, že to neudělá, a současně doufají, že to udělá, že skočí. Žádný důvod to nemělo. V tom právě spočívá podstata té historky, řekl jsem Didierovi a Geoffroyovi, že to udělal pro nic za nic. S učitelkou žádný zvláštní konflikt neměl, jen chtěl vidět, jak ji zachvacuje panika, proměňuje jí tvář, znetvořuje ji, chtěl rozesmát ostatní, předvést se, chtěl zosobnit absolutní nezávislost – Reda nebo Sylvain, to je jedno –, stát se tím nejspektakulárnějším zosobněním nezávislosti. Nepotřeboval

konkrétní konflikt. Dokázal ho vytvořit, vymyslet, zažehnout – to on vládl času, ostatním nezbylo než reagovat, to on rozhodoval o tom, kdy konflikt vypukne a jak, s jakou intenzitou, ostatní si museli najít své místo na základě toho.

sedm

Už jsem nepoznával vlastní slova. Už jsem nerozpoznával vlastní vzpomínky, když jsem je vyprávěl; oba policisté mi kladli otázky, jež mě nutily vylíčit noc s Redou jinak, než bych chtěl, a v podobě, jakou mému vyprávění vnutili, jsem už nepoznával své zážitky, ztrácel jsem se, věděl jsem, že nyní, když už jsem ve vyprávění dost pokročil na základě jejich otázek a jejich směřování, je už na návrat pozdě, že to, co bych rád řekl, už je ztraceno, cítil jsem, že není-li určitá věc vyřčena ve správnou chvíli, jednou provždy zmizí, nenávratně, pravda se vzdaluje, uniká, cítil jsem, že každé slovo pronesené na policii znemožňuje jiná slova, okamžitě a navždy, uvědomoval jsem si, že jsou tu určité scény, určité věci, jež nesmím vyslovit, pokud si chci v paměti uchovat celek, že člověk může vzpomínat jen prostřednictvím zapomínání, a pokud mě policie donutí, abych si tyto věci vybavil, pak zapomenu celek.

Reda už byl u mě dvě hodiny.

„Leželi pod dekou a povídali si. Édouard se vyptával a Reda furt, že pozdějc. Povim ti to pozdějc. Nechápu, že to Édouardovi nezačalo bejt divný. Nebylo to normální.“

A pak prohlásí, že vlastně ano, vlastně ví, proč se mi to nezdálo divné, údajně proto, že se na každého příliš rychle upnu, byl jsem takový už jako dítě a nezměnil jsem se, říká, že přede mnou se o tom ovšem nezmiňuje, přede mnou tu myšlenku nevyjadřuje, protože ví, že bych jí na to řekl, že takové chování lze vysvětlit mou tehdejší i současnou osamělostí, mou vyloučeností v rámci rodiny, a dodá, že to ode mě slyšet nechce. Že to není pravda.

„A pak Reda povídá, že bude muset. Byl něco jako instalatér, dělal různý melouchy načerno. Druhej den ráno začínal brzo. Prostě takový ty brigády, tu něco, tam něco, jak to dělávaj chlapi odsad, jednou odpady, pak elektroinstalace nebo auta (jako ti přátelé vašeho otce, kteří podobné drobné opravy prováděli na zahradě a pak se sešli u zakoupené lahve, aby si poděkovali za pomoc, ruce často ještě začerněné od mazadel v elektrických přístrojích nebo motorech aut, s nimiž pracovali, poseté skvrnami, jimž trvalo několik dní,

než se úplně smyly, nebo prsty pokryté bílými prasklinami na ztuhlé kůži, které připomínaly puchýře, protože si na ně lili ředidlo, právě proto, aby mazadlo odstranili rychleji).

Řek, že pude – a pravdu se sice nikdy nedovíme, ale já jsem si jistá, že už měl v hlavě všecko nalajnovaný. Všecko, co udělal pak. Všecko. A že ve skutečnosti se v té chvíli odejít nechystal, jenom blafoval, už se připravoval na to, co přišlo pak, a s tím odchodem kecal (já tomu nevěřím. Anebo možná jen té krádeži, s krádeží je to nejspíš pravda, ale jinak si naopak myslím, že Reda průběh událostí nepředvídal, že se oné noci – aniž to zmírňuje surovost a hrůzu těch okamžiků – všechno odehrálo tápavě, náhodně, váhavě, bez rozmyslu, že jednal jako člověk, který se pracně snaží přizpůsobit bezprostřední situaci, reagovat na to, co se právě odehrálo, že neustále improvizoval, že byl, ne snad stejně zaskočený jako já, ale podobně ztracený a bezradný. Jeho jednání, když se situace zvrhla – mohu to tvrdit, protože jsem to viděl –, neslo známky improvizace, jež výjevu propůjčovala groteskní ráz, a – tak mi to připadalo samozřejmě až a posteriori, až posléze – bylo tu cosi komického v jeho bezradných postojích, v jeho rozpačitém výrazu tváří v tvář

tomu, co právě provedl, ale pokaždé jako by se chytil do pasti svých činů, té více než bezprostřední minulosti, a nechal se strhnout jakýmsi řetězením přítomností, které neovládal. Věřím, že každé rozhodnutí učiněné oné noci, ať už mé, či jeho, okamžitě znemožňovalo jiná rozhodnutí, že každá volba znemožňovala jiné možné volby, a čím víc se rozhodoval, tím byl nesvobodnější, přesně jako já při výslechu na policii). (Clara ti na to namítla, že držba zbraně vyvrací všechny tyto teorie.)

Nabídnul mi, ať se osprchuje. Zeptal se ho na telefonní číslo, ale Reda mu ho nechtěl dát, odmítal – a to je podle mě první důkaz, že už to měl všechno sesumírovaný, Édouard tvrdí, že ne, ale to se plete. To se plete. Ten týpek to nedělal poprvý, přesně věděl, co má dělat a co ne, proto se taky nechtěl sprechovat s Édouardem. Samozřejmě se vyhejbal věcem, co by ho potom mohly ohrozit, to dá rozum, takový to, co bysme ty a já udělali normálně bez přemejšlení, protože když člověk neví, tak nad tím nepřemejšlí, prostě to udělá, a když člověk neví, všechno letí rychleje, zato on odměřoval všechno, všechno odpočítával, každou sekundu. Všecko počítal.“

Prosil jsem ho, aby mi nechal telefonní číslo,

slíboval jsem, že ho nebudu obtěžovat, ale on se vytáčel, klopil oči. Pomyslel jsem si, že má určitě nějaký důvod, že nejspíš někoho má, muže nebo ženu, a bojí se, že by ho zpráva ode mě mohla prozradit, až by jednou nechal telefon z nedbalosti válet na skřínce nebo na kraji stolu. Podle Clary se snažím všemi možnými prostředky přesvědčit sám sebe, že to není tak, že by nechtěl, ale že nemohl, včera prohlásila, že si namlouvám, že důvod tkvěl určitě v něčem jiném než v jeho vůli, že jeho vůle v tom nehrála sebemenší roli; nepochybně má pravdu.

Řekl mi, že se můžeme potkat v kavárně, kde často tráví dny, starém pařížském podniku, kam chodívá hrát fotbálek s kamarády. Uvedl název. Nikdy jsem si nebyl ověřit, zda existuje, ale zopakoval jsem tu informaci policistům a okamžitě toho litoval.

Clara říká manželovi, že jsem došel k pracovnímu stolu, vytrhl z notýsku kus papíru a napsal adresu a jméno kavárny, kam jsem od té doby, co jsem bydlel v Paříži, chodil skoro každý den pracovat na knize, té kavárny, kde jsem ani ne o měsíce dřív dokončil svůj první román, *Skoncovat s Eddym B.* Řekl mi, že přijde, už jsem tam nikdy nevkročil.

Reda se šel umýt. Myli jsme se každý zvlášť, postupně. Díval jsem se skrz zamlžené sklo sprchového koutu, jak se sprchuje. Rozeznával jsem proměňující se úhly jeho těla, když se mydlil, víděl jsem ho nezřetelně kvůli páře a kapkám na plexiskle, jež rozostřovaly jeho tvary. Chtěl jsem být jeho rukama.

„Ale nevypadalo to teda, že by nějak zvlášť spěchal. Osprchoval se a nechal osprchovat Édouarda. Počkal, než vyleze, osuší se, obleče si slipy, rozsvítí a rozloučí se s nim. Stejně to je divný, protože se moh klidně zdejchnout, když byl Édouard ve sprše, ale on nikam nešel, zůstal tam, trčel tam a čekal, aby se s nim rozloučil, počkal, až se Édouard obleče, osuší se a rozsvítí. A přitom moh bejt dávno ten tam. No... ať mi nikdo netvrdí... Takže Édouard vylez ze sprchy. Chtěl se podívat na mobil, kolik je hodin. Vždycky musí vědět, kolik je, jinak šílí. Teď jak je doma, furt to samý, neuplyne pět minut, aby se nekouknul na mobilu na čas. Říká, že prej bez času ztrácí záchytný body. Říká, že je pak úplně nemožnej, protože se nedovede zorientovat a připadá si, jako by byl ztracenej uprostřed času, a nemůže vůbec nic dělat, paralyzuje ho to. Jako tohle když mi říkal, tak jsem si pomyslela: Ty teda fakt ze všeho musíš

dělat kovbojku. Prej uprostřed času, no fakt, přisahám. Takový věci od něj slýchám. Kdyby pánbů věděl, co mi všechno projde ušima. Ale zase jsem byla milá. Takže zkrátka proto se kouk do kapsy, aby se mrknul na čas na mobilu. Jenomže telefon v kapse nebyl. Telefon z kapsy zmizel a Reda tam stál, jak kdyby spolknul pravítko. Stál vedle něj a nehejbal se.“

Důvod zmizení telefonu mě napadl, ale netroufal jsem si to říct a už vůbec ne si to myslet, soustředil jsem se, abych si to myslet přestal.

Clara popisuje manželovi, jak jsem dál šátral po prázdné kapse, navzdory vši logice, vzhledem k tomu, že tam telefon nebyl, jako by se tam pouhou silou vůle a díky pohybům prstů po prostoru kapsy mohl najednou objevit.

V tomto bodě vyprávění řekla druhého dne policistka: „No jo, my tady na komisařství víme... většinu krádeží maj prostě na svědomí... no zkrátka cizinci, Arabové.“ Nic jsem nenamítl, nevynadal jsem jí, abych tím nezdržel svůj odchod a také protože jsem věděl, že odpověď chce. Hledal jsem telefon; než jsem šel do sprechy, zapnul jsem ho, abych se podíval na čas. Policistům jsem řekl: „Myslel jsem, že je to alkoholem, který jsem předtím vypil. A únavou. Že ho určitě nemůžu najít proto.“ Ve

skutečnosti jsem si nemyslel, že je to alkoholem, nemyslel jsem si, že je to únavou. Chtěl jsem si to myslet, ale na nejhlubší úrovni vědomí mě napadlo něco jiného, co mi vadilo, ale co tu přesto bylo, zakořeněnější, hlubší, houževnatější. Umím rozlišovat mezi těmi nejopravdovějšími ze svých myšlenek a těmi, které si vštěpuji, abych se sám sobě zalíbil nebo si zalichotil. I ve chvíli, kdy si lžu. A myslel jsem si: *Určitě jsi ten telefon někam nevědomky položil. Určitě ti vypadl na hromadu špinavého prádla u umyvadla.* Nejspíš jsem si řekl, že telefon najdu až zítra, ale ani této verzi jsem nevěřil.

Reda tam byl, pořád stál metr nebo dva ode mě, přistoupil jsem k němu, abych ho naposledy políbil, a když jsem mu položil ruce (proč jsem to jen dělal?) na bundu, teplou, protože visela vedle radiátoru, ucítil jsem nějakou tvrdou, hranatou věc. A viděl jsem, jak mu z bundy vyčuhuje šedý a třpytivě kovový roh mého iPadu. Nevšiml jsem si, že zmizel. Otočil jsem se ke stolu, kde měl ležet. Nebyl tam.

„No a on si pomyslel, že je to logický, že ten týpek něco ukradne. Ten Reda. To jako myslíš vážně,“ řekla jsem, takový žvásty jsem přece jen nemohla

nechat bejt, řekla jsem: Aha a jako v čem, máš žeš mi to vysvětlit? To mě teda nakrck. Řekla jsem: Jednu věc mi rozum nebere, protože v čem je jako logický někoho okrást, to mě teda fakt nenapadá, sorry. Fakt nevím. Ať si lámu hlavu, jak chci, nevím. Mně je z takovejch typů, z chmataků, prostě nanic, to je celý *(i toto patří k jejím obsesím, vyrostla v rodině, nad níž se odjakživa vznášely pochybnosti co do poctivosti některých jejích členů, několik našich bratranců, a dokonce i náš starší bratr totiž měli oplétačky se zákonem, a v reakci na to si vsugerovala jakousi úzkostlivou morálku a náklonnost k těm nejpřísnějším trestům, jako by tím od sebe chtěla vzdálit až příliš blízké skutečnosti)*.

A on na to: Asi ne správný. Správný neříkám. Ne, povídá mi: Neříkám správný, ale logický, jestli opravdu složitě sháněl všelijaký melouchy vpravo vlevo, jestli opravoval nějaký pitomý závady za pár šupů, za pár mizernejch vodrbanejch a plesnivejch babek, jestli na tom byl tak blbě, že musel málem prosit kamarády a známý, aby ho nechali u sebe doma něco udělat, víš, co myslím, naléhat na ně a ponižovat se, protože jak tomu chceš říct jinak než ponižování, povídá mi, jak to chceš nazvat jinak, když někdo shání práci tam, kde není,

ptá se druhéjch: Nemáš pro mě něco? nebo: Neznáš někoho, kdo potřebuje vymalovat nebo tak? Takže když Édouard viděl, že ho Reda okrad, řekl si, že on sám by v jeho situaci udělal to samý. Že by určitě nebyl o nic lepší. Nelogický by nakonec právě bylo nic neukrást.

Já ho rodičům nikdy neprávila, protože by ho seřezali. Dali by mu pořádnou nakládačku a musím teda uznat, že po právu, ale vím, že když byl menší, taky krad. Chodil krást, když potřeboval prachy *(její morálka se pochopitelně drolí, když jde o členy její rodiny)*.

Viděla jsem ho hodněkrát. Asi si nevším, že ho vidím, ale já ho viděla. Jezdával s kámošema, s téma z autobusový zastávky, našli v pěti nebo šesti lidech do pětimístnýho auta. Uprostřed noci. Jeden si sed někomu na klín a bylo. Jako mačkali se a vždycky otevřeli okýnka, protože šest lidí v jednom autě, nevím, jestlis to někdy zkoušel, ale to je peklo, hned je tam strašně zadejcháno, na udušení. Jak kdyby tě zavřeli do konzervy. A nevidíš přes sklo. No nic.

Každej si s sebou vzal kladivo. Édouard vždycky ztopil tátovi červený kladivo z dílny. Všimla jsem si, že chodí stále častěje do dílny s baťohem, i když to vůbec nebylo místo, kde byl zvyklej se zdržovat,

to ani náhodou, spíš to byl takovej ten typ, co nechce vylízt z koupelny, jestli chápeš, co myslím, ale já si všimla, že tam začal chodit večer po zprávách na jedničce, když jsme sklízeli ze stolu, přestože zprávy, to vždycky bejvalo jeho. A pak jsem si řekla: Každýmu je jasný, že do dílny se nechodí s batohem. Hnedka mě napadlo, že tady něco nehraje a že něco skrejevá. Mám na to čuch.

Jednou jsem ho nenápadně sledovala. Schovala jsem se za závěs a čekala jsem, až půjde z dílny. Říkala jsem si: Jen počkej, ty uvidíš. Já tě naučím dělat z nás debily. Jen počkej. Samo, že jsem za tím závěsem byla sakramentsky dobře schovaná. Koukala jsem se skrz látku a nedotýkala jsem se jí, aby si mě nevšim. Myslela jsem na všechno. Jak se závěs pohne, můžeš si bejt jistej, že ses prozradil, hlavně u těchhle závěsů. Taky jsem dejhala opatrně, abych nerozhejbala závěs dechem. Aby se nechvěl. No a pak jsem šla do dílny. Den předtím jsem si to tam obešla, abych se podívala, co tam je a jak jsou věci poskládaný na ponku a na stěnách. Pořádně jsem se připravila. Rozjela jsem to svý malý vyšetřování, zjistila jsem, že si bere kladivo, a hned mi bylo všecko jasný.

On by se náš táta zbláznil. Vztekem by vylít z kůže, kdyby to věděl, protože víš co, chlap

si nemůže nechat sebrat kladivo. Kladivo je pro chlapa svatý. Ale ve výsledku si jsem jistá, že i když by byl vztekem bez sebe, protože říkal, že zlodějina je to nejhorší, že to dělaj jenom gauneři z města a flákači a že on nic takovýho pod svojí střechou nechce, i tak jsem si jistá, že by v tom chtě nechtě viděl i dobrou zprávu, i když by to nepřiznal, tohle by on nikdy nepřiznal, šlo o jeho otcovskou hrdost, to zas chápu, že říct by to nemoh, ale možná by se mu ulevilo, protože by si řek, že to z Édouarda dělá chlapa, pořádnýho drsnáka, a i když by řval a seřezal ho, že by na to nadosmrti nezapomněl, a i když by za to Édouard pykal ještě pěkně dlouho, jsem si jistá, že by se tátovi na rty dral takovej maličko potěšeněj úsměv, ve chvíli, kdy by se to dověděl, nebo i pak, až by mu dával co proto, poněvadž by si řek: Z Édouarda je konečně chlap, šel krást a neposlouchá vlastního tátu. A řek by si, že konečně udělal ten krok. Konečně proved něco nebezpečnýho, jako pořádněj chlap. Že už bylo načase. Klidně by si moh myslet oboje zároveň, nevím, proč by ne, to je klidně možný. Takže proto si představuju, že by se mu dral na rty potěšeněj úsměv, když by Édouarda řezal, ale to se nikdy nedovíme, jelikož jsem ho nepráskla, takže k žádnýmu výprasku ani potěšenýmu úsměvu nedošlo. No nic.

Mlčela jsem, abych ho ochránila. Nechtěla jsem, aby měl nějaký trable. I když mi připadalo špatný, co dělá, já taková nejsem, abych někoho práskala. V té době mu ještě teklo mlíko po bradě, tak jsem si říkala: Počkej chvílku, ono ho to zase přejde, přejde to jak rýma, bylo mu nějakého čtrnáct patnáct a těm ostatním taky tak nějak, možná o rok, o dva víc, ale ne o moc. Jenom Brian byl starší než oni a měl auto, protože už byl plnoletej. Takže bral svoje auto. Naložil ostatní a pak vim, že se v tom autě řítí jak blázní ke skládce. Klidně se mohli nabourat nebo někoho v noci skosit, ale ty sobci mysleli jen na sebe, jeli jak šílení, bylo je vidět z dálky, když člověk chtěl, stačilo to vědět, protože byli skoro jediný, kdo v tudle dobu někam jel, v dobu, kdy všichni spějí, a já, když jsem to věděla, koukala jsem na ně z okna, jak se stáženě okýnkama mizejí směrem ke kukuřičnému poli, co patří starému Bailleulovi, a viděla jsem, jak se světla furt zmenšují, až úplně zmizí za lesem, a taky zvuk byl míň a míň slyšet.

A šli na to. Oblíklí se do tmavého a přelezli plot skládky. Víím, že si navzájem pomohli nahoru a brali si páčidlo, aby sundali zámek, svítil jim jenom měsíc. Jinak nic. Vraceli se v úplně zrasrajch hadrech. Brian řídil blbě, protože mu dali

řidičák na vojně a tam se s tím nepárou, daj to každému trotlovi. A co kdyby jeden z nich spad, když lezli přes ten plot, nebo se nabod na takovej ten osten, co na některých plotech bejvaj? Takovy historky jsou v novinách furt, každěj den. To by se předvedli. To by teprve vypadali jak inteligenti. Ono i umřít se dá dementně.

Jenomže všechno se vždycky nakonec prolákne. Taky vim, že si Brian vždycky ověřoval, že ta skládka není hlídaná, že tam není sekuriták a hlavně žádnej pes. Psi, to by bylo nejhorší. Baterky si nebrali. Spolíhali na měsíc. Vždycky čekali na úplněk (*netuším, odkud zná tolik podrobností*). No a na tý skládce kradli víceméně všechno, co našli, pračky a elektrický spotřebiče, společně je přenášeli a nakládali do kufru a pak vždycky zmizeli stejně rychle, jako přijeli, a mě jenom mrzí, že jsem tam nebyla, abych na ně zavolala: Ale, ale, jedete s tím, jak kdybyste to čmajzli, ach jo, to by mě potěšilo, znáš mě, no a pak ty ukradený věci vyskládali v přístřešku na dřevo u Briana, mezi jejich domem a polem za ním. Druhej den – Édouard často přespal u Briana na rozkládacím lehátku v obýváku – druhej den si vzali kladiva a rozmontovali, co přivezli, a pak to šli prodat do výkupu kovů kousek odsud.

Samozřejmě byli nejradši, když v něčem našli měd, ta je drahá. Měděný cívký stojej majlant.

Klidně je někdo moh načapat. Mohlo to blbě dopadnout, až je mi divný, že se to nestalo, po pravdě je to zázrak, hlavně s tím strašným rámusem, když bušili kladivama do praček, zkus si vzít kladivo a mlátit s ním do bubnu pračky a uvidíš, rozlejhalo se to po všech ulicích kolem, sousedi nechápali, co to tam kutěj, ten rámus jim nešel na rozum, říkali mi to, když jsem se pustila do toho svýho vyšetřování, a tak povídám sousedovi, abych je kryla: Jo, to nic, to je projekt do školy víte, voni v tý škole dneska nutěj děcka dělat samý kraviny. Ještě to ani neumí číst a počítat, a už aby machrovali s mikroskopama a bůhví s čím ještě.

Ale Édouard to nedělal tak často jako ostatní. Protože byl srab a protože jednou měli problémy kvůli jiný záležitosti, co blbě dopadla. Nechali se chytit při vloupačce, co si společně vymysleli a naplánovali, celá parta, však si taky mezi sebou říkali Parta, Édouard chodíval ven, vždycky po jídle, a říkal: Jdu za Partou na zastávku, a mně běželo hlavou jo tak Parta, prej Parta, hodte se do klidu, chlapani, jestli si myslíte, že takovejch pět balíků jako vy na někoho udělá dojem, s těma vašima rezavejma prdítkama zasranejma od kravskejch

lejn nebo se sflíkovanou károu z druhý ruky, co vám v sousední díře prodal vlastní bratránek, je-likož se mu vás zželelo, tak to se pletete, tady nejste v Chicagu. Tady nikoho neoslňte. Ale jednou to přehnali.

Vloupali se do domu jedný holky z vesnice, aby ji vykradli. Využili toho, že byla zamilovaná do kluka z Party. Jela po něm už delší dobu. Úplně po něm šílala, byla z toho mimo, to už ani nebyla láska, ale šílenství, akorát že nevěděla, jak ho oslovit, protože byl furt s ostatníma klukama, nikdy sám, a kluci by se jí vysmáli, kdyby za nim šla před nima, pěkně by se na ní povozili, Vida, vida, jde ti sem ta tvoje pichna, pozor, pichna na pravoboku. Takhle oni se vyjadřujou. Ani mluvit normálně neuměj. Takže se asi nic nedělo, ale ona byla furt zamilovaná.

No a tehdy dostali ten debilní nápad.

Vysvětlím ti to. Tomu, co do něho byla zamilovaná, řekli: Pudeš za Constance, budeš se tvářit, že chceš smočít rákos, a odvedeš ji nahoru do ložnice. Vsaď se, že na to s tebou vletí, jen co pískneš, ta touží jen po tom, abys ji přeflík, to je bez diskuze už podle toho, jak na tebe celej rok čumí, ta je jasná, a my zatím vlezem tichounko dovnitř, dej pozor, aby nechala dveře od baráku otevřený, a odnesem, co poberem. A pak se šábnem.

Ta holka, Constance, jim na to naletěla snadno. Byla chudák zaláskovaná. S ní to šlo samo. Takže ten večer vlezou k ní do baráku a kuckaj se smíchem, jak jim to připadá vtipný, a naepou si ba tohy víš čím? Myslíš, že vemou třeba šperky, věci, co maj nějakou hodnotu? Ani náhodou, to bys je přečeňoval a přečeňovat je nesmíš, vzali DVD přehrávač, PlayStation a hry, co k němu patřily, nacpali to do bágů a potichu šli, opatrně za sebou zavřeli dveře, aby neklaply, a Constance byla mezitím nahoře s tím klukem a provozovali tam nějaký nemravnosti. A ty troubové utíkali odtamtud a šli ke Stevenovi na zahradu, to mi Édouard řek, o šrotu mi nikdy neřek, ale o tomhle jo, a tancovali kolem těch čórnutejch věcí v kruhu, no umíš si to představit? Zpívali a pak se objímali, byli tak pitomý, že se nad tím ještě naparovali a mysleli si, jakou neudělali loupež století, jaký jsou největší frajeři a opravdoví chlapi, takže slavili celý večer, otevřeli si piva a plácali se po ramenech, že ukradli – ani ne šperky nebo kolo, jak jsem říkala, ale Pokémony na PlayStation nebo co já vím co, Harryho Pottera třeba, a ráda bych řekla: kásali se kvůli pitomý hře, kterou sami ani nehráli, ale oni byli na ty hry bibí a nezralí dost, takže pak trávili celý dny u televize a zkoušeli je společně

hrát. Takoví dementi to byli. Jenomže nečekali jednu věc, že to tý holce dojde – a jak ji to asi napadlo? Podezírali toho kluka, že jí všechno vykecal, mysleli, že se do ní doopravdy zamiloval, i když před kámošema machruje, že ji chce jenom dostat do postele a zamilovanej vůbec není, řekli si, že když zjistila, že jí zmizely věci, že se najednou vypařily, tak se hrozně rozbulela, dostala hysterik, začala panikařit a tvrdila, že ji rodiče zabijou, a ten kluk, jelikož do ní byl zamilovanej, se na ni nevydržel koukat, jak brečí, objal ji a řekl jí pravdu, a tím podrazil svý kámoše, a ona musela slíbit, že nikdy neprozradí, že je napráskal on *(pravdu jsme nikdy nezjistili, ale byla to nejpravděpodobnější hypotéza)*.

Ještě ten večer to nahlásila na policii i se jménama a druhý den museli všechno vrátit a omluvit se. Édouard z toho byl totálně podělanej. Ten si to za rámeček nedal, celý den chodil jak zombie, jelikož se bál, že by moh mít oplejtačky s policajtama a záznam v trestním rejstříku, takže by se nemoh stát učitelem, jak po tom toužil.

Ale bengá byli celkem hodný, protože je dobře znali. Souhlasili, že na to zapomenou, když všechno vrátěj. Všecko, do poslední hry. A od té doby měl Édouard čím dál větší strach, když parta v noci

vyrážela ven s kladivama, jezdil s nima míň a míň, protože to v něm furt hlodalo. Taky chodil míň a míň do dílny. Takže když viděl, že mu Reda sebral věci, řek si, že to není nic až tak strašného, chci říct, že mu kradení jakoby nepřipadalo ne-možný nebo ujetý nebo nějak mimořádný, nebylo to poprvý, co se s tím setkal, a to nemyslím jen tu jeho potrhlou partu, například náš brácha měl taky každou chvíli průser, protože krad v supermarketu, takže to pro Édouarda nebylo nic novýho. Stalo se to milionkrát a pokaždý to bylo to samý: benga přijeli k nám domů a máma šla otevřít a už z toho, jak se ksichtili, poznala, co u nás dělaj. Z toho, co dělali s rukama a jak si rozpačité sundávali čepici a tak, protože mámu znali odjakživa. Vyrůstli ve stejný vesnici, potkávali se v hospodě a v trafice, takže se styděli, že jí nesou blbý zprávy.“

Obvykle to pochopila, ještě než cokoli řekli. A hned se rozhořčovala: „To snad není pravda, co ten trouba zase proved, krucinál, ani na chvíli mi nedá pokoj, ten nepřestane, dokud mě z něj netrefí, taková hrůza, taková hrůza, vychováte kluka a prd z toho...“; a policisté jí tedy nepřekvapivě oznámili: „Vašeho syna...“ nebo ani neřekli

„vašeho syna“, ale rovnou ho označili jménem, protože ho znali už od plenek, od doby, kdy dělal v uličkách vesnice první krůčky, jejich děti s ním vyrostly a chodily na stejnou základní i střední školu, než ji vzdal, zatímco ony pokračovaly o něco déle, protože to byly děti strážníků a často se pak také staly strážníky, jako by si tyhle děti, jež vyrůstaly společně, mohly vybrat, zda se stát zlodějem, aby je zatýkali jejich někdejší kamarádi, z nichž se stali strážníci, nebo se stát strážníkem a zatýkat někdejší kamarády, kteří teď kradou. Řekli jí: „Vašeho syna zadrželi v supermarketu Carrefour s taškou plnou zboží a především alkoholu,“ a matce to bylo líto a lamentovala: „Však já vím, já vím, však to není poprvý a myslím, že bohužel ani naposled, ale jestli to takhle potáhne dál, tak mě za chvíli trefí a budu čuchat k flalkám zespoda, ach, já nešťastná, děcko jsem vychovala a prd z toho, zaplatí za to, co proved, a basta, co já jinýho zmůžu, je mi hanba.“ A nakonec, protože mu v tom stejně nemohla zabránit, protože si uvědomovala svou bezmoc vůči němu a věděla, že s tím zase začne, a že ať provede cokoli, ona mu odpustí, protože každý jeho delikventní kousek bude považovat za poslední před jeho úplným napravením a naprostou, radikální proměnou, nakonec

jí nezbylo než se tomu smát. Ještě předtím, když jí ještě do smíchu nebylo, jí okolí říkalo, že chování jejího syna, mého staršího bratra, jeho krádeže a všechno to další, nelze tolerovat, že jsou nepřijatelné, neúnosné, že mu nemůže dál dávat peníze – ty peníze, které po ní chtěl a které neměla, ale pokaždé udělala, co mohla, aby nějaké sehnala a dala mu je. Říkala: „Přece nemůžu nechat své dítě chcípnout hladu,“ i když ji varovali, že si za ty peníze koupí alkohol, opije se a zase bude namol a nezvladatelný a v opilosti, jež se stala jeho životním stylem, zase půjde do supermarketu krást další lahve. A pořád se budeme točit v kruhu. Ale ona pokaždé tvrdila, že už se to nikdy nestane, že to bylo naposledy. Prohlašovala, že se její syn změnil, že už to není ten stejný člověk, opakovala: „Teď už je to dobrý, já myslím, že s alkoholem seknul, změnil se.“ Ale on se nikdy nezměnil. A všechno začínalo nanovo. A ona znovu věřila: „Tohle bylo naposledy, po tomhle už s alkoholem skončí, přísahal mi, že přestane pít, a tentokrát je to doopravdy, cejtim to v kostech, že je to tentokrát doopravdy, přece znám svého kluka, já to vim, že už si ani nelokne.“ A pak zase začal. Nevím, jestli svým slovům sama věřila, jestli opravdu věřila, že jednoho dne přestane. Protože

jí nic jiného nezbývalo, nakonec se tomu smála, jakmile jí přešla zlost: „Co se stalo, stalo se, lepší se tomu smát než brečet,“ a se smíchem dávala k dobru, že bratr byl tak namol, že v Carrefouru kradl, aniž si dal sebemenší pozor, aby ho nechytili hlídači. Hezky beze spěchu naplnil celý batoh lahvemi, a ona se smíchem vyprávěla: „A ten pitomec si ani nevzal ty nejdražší, nabral si břechky za deset babek, co je zvyklej pít, takový ty dryáky, jak se tomu ani nedá říkat whisky,“ posmívala se: „Ještě počkal, než si kamery pořádně natočej, co tam dělá.“ a vyprávěla, že když odcházel z Carrefouru, kde se už zastaralé poplašné zařízení při pronášení kradeného zboží nespouštělo, „měl v batohu tolik flašek, že ho to stahovalo dozadu, byl ohlej jak paragraf, jako turecká šavle,“ tak těžký byl ten batoh a k tomu to v něm, jak říkala, cinkalo, jak do sebe lahve narážely, cink, cink, takže když ho pak hlídači u vchodu zadrželi, byla to skoro pokaždé hotová klauniáda.

„No a proto by podle mě udělal líp, kdyby tohle všecko Redovi řek a uklidnil ho. Potom by Reda věděl, na čem je a s kým má tu čest. A možná by to celý dopadlo jinak. Pochopil by, že se od něj Édouard až tak moc neliší, protože se vsadím, že se na tom náměstí rozhod ho oslovit kvůli tomu,

teda jako nejenom, ale hlavně kvůli tomu, jak Édouard působí. On se tak nosí naschvál, dřív to nedělal. Ironie osudu, když si to uvědomíš. Mně to přijde vtipný. Édouard si nasadí masku a hraje to tak dobře, až ho sejmou podobný grázlci, jako je sám, poněvadž si myslej, že je z opačného tábora. Jsem si jistá, že kdyby mu řek, co ti teď povídám já, tak by ho to uklidnilo a celý to mohlo vzít jinou konce, mohlo to proběhnout jinak (já si to myslím. Myslím si to také, ale nepopírám snad to, co právě řekla, její hypotézu, že vše bylo naplánované a nezvratné, což, jak vím, není pravda? Ve vzpomínkách nacházím důkaz, další, a to podobu, jež se mu vtiskla do tváře ve chvíli, kdy jsem mu z bundy vytáhl iPad, tvář, která nahradila tu jeho, nevybavuji si podrobnosti, nedovedl bych ji přesně nakreslit, ale velmi přesně si vzpomínám na dojem z jeho tváře a mohu říct, že neměl nic společného s odhodlaným výrazem, který nasadil později, neměl nic z tváře vyjadřující promyšlené ničení v té podobě, v jaké jsem se s ní mohl setkat jindy v životě, jakou znám. Když jsem mu vzal iPad, jeho tvář byla tváří údivu, strachu, a dokonce hlouposti, marně jsem to Cläre vysvětloval, tvář nepředstavuje důkaz pro nikoho, pro Claru ani pro policii). Ale Édouard to nekomentoval. Měl

to říct jednoduše, dyť na tom sakra nic není. Bejt tam já, vezmu si ho do parády. Bych s nim zatřásla a řekla: Ven s tím, přiznej, žes dřív taky krad a že to není žádný drama, jestli si to teda fakt myslíš. Jestli si to fakt myslíš. Já s tím sice nesouhlasím, ale jestli ty si to fakt myslíš, tak to řekni, jestli myslíš, že se tím něco změní, přiznej se. Řekni to. Pověz mu o tom šrotu. Jenomže problém byl v tom, že to chtělo říct hned a Édouard je někdy strašně zpomalenej, jak hlemejšď fakt, toho na závodní dráze nepočali. Řek kulový.

Takže vyndá ten tablet Redovi z kapsy. Jakoby nic. Veme ho do ruky a položí ho na stůl. Dá iPad na stůl a neřekne u toho ani slovo. Mlčí jak ryba. Řek mi: V té chvíli jsem doufal, že se Reda najednou začne smát a řekne, že to je vtip a že jsem se bál zbytečně. Čekal jsem na ten smích. Řek mi: Čekal jsem. A myslel si: No tak, Redo, zasměj se. Trošku se zasměj, co ti to udělá. Jenže Reda se nesmál.

A co on na to? Zeptá se Redy, jestli neviděl jeho telefon. Neřek: Vzals mi telefon, to ne, podle toho, jak si to pamatuje, řek doslova: Neviděls náhodou můj telefon, nevším sis čírou náhodou, že bych ho někam položil, měl jsem ho v kapse, ještě před pěti minutama, používal jsem ho, než jsem šel do

sprchy, a teď v té kapse není, jsem fakt hroznej, vůbec netuším, kam jsem ho zašantročil (den ode dne jsem si tou větou méně jistý, možná jsem se ho doopravdy zeptal: Nemáš můj telefon, což by skutečně znamenalo obvinění, ve chvíli, kdy jsem si nemohl být ničím jistý, to, že jsem našel tablet v jeho bundě, nemuselo znamenat, že má telefon v kapse. Neodvážil jsem se Cläre přiznat, že jsem možná řekl tohle). A Reda se rozčílil (ne, ne, rozčílil se hned, právě, že tu byla ta první chvíle, kdy působil vážavě a koktal, to zapoměla zmínit), zeptal se Édouarda, jestli mu nadává do zlodějí, jestli ho má za zloděje, a Édouard na to: Ne, proč se tak rozčiluješ? A je fakt, že to nebylo moc chytrý se rozčilovat, nebyla to zrovna ta nejvyšší reakce. To už moh rovnou přiznat, že to byl on. Potrefená husa... víš jak. No a Édouard na něj: Jestli ho máš ty, tak mi ho můžeš vrátit a zapomenem na to, nic se neděje, zapomenem na to, říkal, že jenom chce svůj telefon, prej: Akorát tam mám fotky z dovolený s kamarádama, s Diderem a Geoffroyem, fotky z dovolený s mejma nejlepšíma kamarádama, najednou se umanuté zaměřil na ty fotky z dovolený, úplně stejně, jako když umanuté myslel na to, že chce domů, když potkal Redu na Place de la République.

Takže mu běželo hlavou, že musí dostat zpátky ty fotky, a u toho se snažil Redu uklidnit, usmíval se, dělal pomalý pohyby, byl milej, zdvořilej, jenže ten byl jak rozzuřenej bejk, nebylo možný ho jen tak zastavit, nešlo to, každopádně ne takhle, a Édouard co? Místo aby to vzdal, nechal to bejt a pustil ho, místo aby otevřel dveře a nechal ho jít, tak škemral (její slova mi ještě jasněji ukazují směšnost mého chování), a Reda byl čím dál agresivnější a Édouard furt škemral, místo aby šel pryč nebo nechal jít jeho, i když bylo jasný, že kdyby se prali, tak dostane nakládačku on, je jak věchejteck, ale on furt škemral: Já se zlobit nebudu, jestli ten telefon máš, pochopim to – ale teď už na takový řeči bylo pozdě, totálně pozdě, Édouard má holt někdy dlouhý vedení – takže co udělá? Žvaní a žvaní, hučí do něj: Že někdo veme telefon, to já umim pochopit, taky bych to byl schopnej udělat, jasné že to chápu, co já vim, už pro to vzrůšo a ten adrenalin, nebo jestli máš problémy s penězma, tak o to se neboj – a nedá si pokoj, nedá si pokoj, furt mele – Jenom bych chtěl, abys mi ho vrátil, a zapomenem na to, potkáme se zejtra, jak jsme domluvený, zajdem si na jídlo a už o tom nebudem mluvit a pak se potkáme ještě pozejtří a taky už o tom nebudem mluvit, a ještě mu řek:

Zapomenem a zapomenem, že jsme zapomněli, takovoudle větu, to jsem si pomyslela, že si ani před tím týpkem nemoh odpustit ten svůj slovník, furt musí mluvit jak ministr, to je celej on, týpka to muselo ještě víc vytočit, a ještě mu řek: Jestli chceš, budem dělat, že se to nikdy nestalo, není to důležitý. Zapomenem na to.“

Reda mě poslouchal bez hnutí. Teď už nic neříkal.

„Jenomže už bylo pozdě, Reda už ho neposlouchal, ksichtil se a řval: Co to meleš? Co to meleš? a byl tak strašně rozčilený, že Édouard měl na čele sliny, celej ksicht měl poprskanej, slinama nebo soplem nebo tím všim najednou, úplně mokrej měl ksicht od těch slin, jen si to představ, dělalo to takový malý třpytivý kapičky všude, a Reda furt: Co to meleš, vrískal jak pomínutej, a Édouardovi se lesknul ksicht od jeho slin, no já bych se poblila. A Édouard, věřil bys tomu? Řek to znovu. Celý to ještě jednou zopakoval, jako by to byla opravdová otázka, prej: Myslím, žeš mi vzal telefon – teď už to říkal na plnou hubu – jako by Co to meleš? byla opravdová otázka, no přísahám, ještě mu na to Co to meleš? odpověděl, odpověděl mu na takovou věc, takže asi chápeš, že když mi to povídal, musela jsem se zase držet, abych

se nesmála, já vim, že to je vážná věc, ale sorry, tudle je tak šílený, že už jsem cejtla, jak se začínám smát, a myslela jsem si: Jak někdo proboha může bejt takovej vůl, že na takovou věc odpoví, jako by to byla otázka. Dělala jsem, že se koušu do rtu a roztáhla jsem pusku, abych zamaskovala, že se směju, aby to vypadalo, že to není smích, že se jenom koušu do rtu, no víš co, já z toho taky mám srandu, protože vim, jak to dopadlo. Protože znám pokračování. On člověk vnímá minulost s vědomím toho, co následovalo, a každé ví, že se mělo něco udělat tak či onak, a já dělám chytrou, protože vim, jak to dopadlo, to je pravda, směju se tomu, protože vim, že Reda byl agresivní, takovej ten typ, co mu hnedka stoupne krev do hlavy, a že s agresivníma lidma se musí jednat jinak nebo musíš utýct. Ale je fakt, že do té doby se ještě tolik neprojevil. Jenom řval, jinak nic.

Ale řval právě furt hlasitějc. Zase opakoval, jako by to byla jediná věta, kterou ho za život naučili, jedna jediná (...): Tak já jsem u tebe zloděj? Žadnej zloděj nejsem, tím urážíš moji mámu, jseš neuctivej k mojí mámě *(a právě v podobném úzkostlivém opakování, kdy jako by se zasekl, se objevovaly záblesky a stigmata improvizace; to samé – podobná improvizace – se znovu odehrálo*

na samém sklonku noci, když jsem Redu po tom všem, po znásilnění, po škracení, celý zakrvácený nakonec vystrnadil z bytu, a on se vrátil ke dveřím, přitiskl k nim tvář, slyšel jsem to, slyšel jsem, jak jeho vousy škrábou o dveře, kloužou po nich, a ptal se: Určitě chceš, abych odešel? Omlouvám se. Promiň), no a Édouard mi taky řekl, že měl v hlase jakoby špetku podrážděnosti a nedokázal to skrejt, potlačit to, jak se říká, možná, že to Reda slyšel, všim si toho, a situace se tím ještě vyhrotila, tím jeho hlasem, tou podrážděností v Édouardově hlase, těžko se to vysvětluje, ten jeho podrážděnej hlas, protože on Redu právě z něčeho neobviňoval, takže už ho štvalo, jak ten to furt opakuje, a možná se ho to v hloubi duše i dotýkalo, to je ono, cejtíl se dotčenej, dotčenej, že na něj Reda řve: Tak já jsem u tebe zloděj, byl naštvanej, jelikož opak byl pravdou, dyť mu právě už tisíckrát řekl, že z něj zloděje nedělá, snažil se mu vysvětlit, že jestli mu vzal iPad a já nevím co, ještě to z něj nedělá zloděje, a říkal mu jakoby trošku popuzeně: Ale né – nejspíš takovým tím hlasem, co nasadíš, když doma něco po stopadesátý vysvětluješ děcku a ono se tě pak znovu zeptá na to samý, jak to děcka s oblibou dělaj – Ale né, dyť ti to říkám, že nejseš zloděj.

Jenomže Reda už nechtěl nic slyšet, dál si brblal sám pro sebe: Jseš neuctivej k mojí mámě, urážíš mě, urážíš ji, a pak drmolil nějaký slova, kterejm Édouard nerozuměl. Nerozuměl už vůbec. Takže Édouard furt: To nic, to nic, a Reda furt: Urážíš mojí mámu, urážíš mojí rodinu, každej si měl to svoje.

Natáh ruku. A bylo to tady. Natáhne ruku a Édouard co? Zůstane stát jak solnej sloup a Reda veme šálu a bleskově ji Édouardovi obmotá kolem krku, Édouard se teď nemůže ani hnout, je pokornej, jak když si osedláš koně a ten tě v tu ránu začne poslouchat a dělat, co chceš, a Reda obtočí tu šálu a utahuje ji a utahuje, utahuje a Édouard nedejchá, začíná umírat, beze srandy, nedejchá. A Reda řval. Édouard měl šálu kolem krku a on ji furt utahoval.

Odmílí se. Její manžel nic neřekne. Napadne mě, že se opatrně nakloním a nahlédnu dovnitř otevřenými dveřmi, ale bojím se, že by mohly zatrzat parkety, a raději to neudělám. Nepohnu se. „Promiň.“

Odkášle si.

„V první chvíli ho nenapadne, že je to vážný. Jako když mu obmotá tu šálu kolem krku a utáhne ji, v tý první vteřině si hned nepomyslí, že se děje

něco vážného, a po dobu třeba jedny vteřiny, ale takový tý vteřiny, kdy člověk stihne pomyslet na milion věcí – nebo nám minimálně pozděje, když na to vzpomínáme, připadá, že jsme stihli myslet na milion věcí, jak poznamenala máma, když jsem jí to povídala –, během té chvílky Édouard nebral to škrcení vážně, nemoh tomu uvěřit, poněvadž Redu nepovažoval ani za zloděje, natož za někoho, kdo by dokázal zabít (*lze si představit, že mě ani nenapadlo, že by toho nebyl schopný, že jsem si nemyslel nic, zkrátka nic, že mi hlavou nic neběželo, ani úvaha, ani vzpomínka, že jen mé ruce samy křečovitě svíraly šálu, že to bylo jen čistě fyzické odmítnutí smrti. Říká se, že z jazyka nelze vystoupit, že je nejvlastnějším rysem lidské bytosti a podmiňuje všechno, že neexistuje nic mimo jazyk, vně jazyka, že to není tak, že bychom nejprve mysleli a teprve pak své myšlenky uspořádávali prostřednictvím jazyka, nýbrž že bez něj nelze uvažovat, že je nutnou podmínkou existence myšlení a lidského života; je-li tedy jazyk nejvlastnějším rysem člověka, pak nevím, čím jsem byl během oněch padesáti vteřin, kdy mě vraždil*). (A dnes se to celé nějak podivně převrátilo a je to naopak, přesně naopak, zbývá mi jen jazyk a strach je pryč, mohu říct, měl jsem strach

ale to slovo už bude vždy pouhý neúspěch, zoufalý pokus dobrat se pocitu, pravdy strachu). V první chvíli si řekl, že je prostě jen trochu zbrklej, že je to hovado, ale nemyslel si, že by to bylo až tak vážný. On Édouard dostal tvrdou výchovu. Jako my. Takže nějaká šála kolem krku mu nemohla hned nahnat strach. Nějakej kousek hadru. Určitě si myslél, že je to vtip, nebo ne vtip, to jsem řekla blbě, ale dejme tomu varování, něco takového, prostě že se snaží vypadat drsně a udělat dojem, jak to maj chlapi někdy ve zvyku, z čirý blbosti, že mu chce zavřít zobák a zdejchnout se s telefonem, že jo, prostě vzít telefon a v klidu odtamtad vypadnout, sejít schody a utýct, a přitom si bejt jistej, že Édouard nezavolá benga. No nic.

Todle před nim nikdy nebudu moct říct. Takový věty on nesnáší. Člověk nikdy neví, jak mu to podat, aby se nenaštval nebo se úplně nezabejčil a netvrdil, že to není pravda, že to jsou kecy. Je to moc choulostivý téma.

Takže jelikož vim, že by z toho bylo čoro móro, nechávám si to pro sebe. Nic neříkám. Je ale bez diskuze, že jestli se tu noc choval takhle, takhle neopatrně, tak to je taky proto, že dostal tvrdou výchovu a až moc dobře se naučil nemít strach. A občas se mu to vrací, může si říkat, co chce, ale

zůstává to v něm. Změnil se míň, než jak se tváří, vim, co říkám. Dobře vidím, že když sem za náma přijede, hodí věci do pokoje a první dny se nad všim ovrňuje. Jako by nám chtěl za každou cenu předvíst, že už není jako my, že je jinej, že se změnil. Že je pro nás až moc dobrej. Já ho podezíráám, že když je tady, vyvádí ještě víc, než když je se svejma kamarádama Didierem a Geoffroyem v Paříži, jsem si jistá, že v Paříži je víc v pohodě a že se nad všim tak neovrňuje a nepředvádí se jako tady, tady se všim hrozně nadělá, přijede, a že prej není maso, protože se mu prej hnusí nebo co, nebo si umejvá ruce každých pět minut, pokaždý když pohladí psa, jako by snad můj pes byl prašivej nebo měl blechy, a přitom sorry, ale můj pes je čistější, než co ti ve městě přinesou na stůl v restauraci, nemůže si odpustit všecky tydle měšťácký manýry, co mi tak lezou na nervy, ale pak po dvou dnech vidím, že už takovej není, ani trochu, postupně s těma manýrama přestává a pak to celý nějak vyprchá. Začne bejt hodnej a normálnější, dokonce sem tam něco poví pikardsky. Třeba 'jak se máš' už neříká francouzsky *Ça va*, ale *Chavo-ti?*, a včera po jídle dokonce řek *Chétouaite fin bouen*, sice se u toho smál, ale řek to, neříká *tomber*, padat, ale *tchér*, a zas se umí zasmát, když

jde nějaká ženská nebo někdo na záchod a prohlásí Musim vytřepat salátek, takový věci, co dřív říkal taky, dokud se z něj nestal takovej fouňa, prostě se tomu zasměje, a přitom ty první dny dycky tvrdí, že už takový výrazy nechce nikdy slyšet, že se tomu smál jako malej a že se tomu smějou jenom děcka a jemu to bere chuť k jídlu a že to je minulost, a možná že se bojí si uvědomit, že se směje. Možná že to je ten důvod, proč chce pokaždý zase tak brzo jet. Já myslím, že chce tak brzo jet proto, že se bojí, aby už nezůstal stejnej, jako bejval dřív, navždycky. No zkrátka, prostě tu noc se choval, jak se choval, právě z tohodle důvodu. Protože byl vychovanej stejně jako my, aby si nic nenechal líbit, a bejt to synáček z bohatý rodiny, určitě už by vzal dávno roha, jako kdo ví, ale možná jo.

No ale po čtyřech nebo pěti vteřinách, co měl tu šálu kolem krku, už mu to docvaknout muselo. Musel přijmout, že to není obyčejný agresivní gesto nebo varování, nebo co si to nejdřív myslil, že se plet. Že to není jenom machrování, ale fakt vražda. Že ho ten týpek právě vraždí. Došlo mu, že za chvíli umře, na Štědrej večer ve svém pokoji, a Édouard mi řek, že když na to vzpomíná, na tudle chvíli, na tu událost, tak má pocit, jako by se koukal na fotku, na který je Reda, jak stojí

naproti němu, a on sám, jak sedí na kraji postele, kam ho Reda donutil si sednout, ne tak, že by mu přikázal: Sedni si, ale jen tím, že se k němu blížil, aby ho uškrtil, tak ho donutil si sednout na okraj postele, chci říct, jelikož Édouard neměl jinou možnost než couvat, když se k němu Reda blížil se šálou v ruce, tak ucouvnul a sed si. A pak si konečně pomyslel: Uškrtní mě.“

K tomuto uvědomění, co se to vlastně děje, sice došlo, ale pocit neskutečnosti přesto přetrvával, a dokonce poté, během pouhopouhých tří minut, jež následovaly po škrcení, vzpomínka ztratila smysl, jako když vajíčko vyteče dírou ve skořápce, v první vteřině se vzpomínka posunula v čase o hodinu, jako by jí cosi z nějakého mně neznámého důvodu přesunulo, odeslalo, promítlo o hodinu dřív, v následující vteřině se mi zdálo, že se to stalo před několika dny, a ve třetí a poslední vteřině, že mě od vzpomínky dělí několik let.

„Bezděčně Redu kopne. V té chvíli se mu na krku objevily ty fleky. Ty fialové fleky (neobratně ses je snažil skrýt pod širokou vázankou, kterou sis koupil po svém příchodu do Paříže a už dávno jsi ji nenosil, protože ti došlo, jak jsi směšný. Když ses před čtyřmi lety přistěhoval do Paříže, z hlouposti jsi chtěl vypadat jako měšťák, abys skrýl

to, co jsi považoval za nutný a provinční původ – čeho ses bál, a právě svým strachem jsi na sebe upozorňoval –, jenže tvé představy o buržoazii byly opožděné o sto let, právě proto, že jsi k tomuto světu měl tak daleko, takže sis koupil vázanku a trojdílný oblek a nosil jsi ho při každé příležitosti, často s kravatou, i když jsi šel do supermarketu nebo na univerzitu. Každé ráno ses soukal do svého anachronického oblečení a ve tvém úzkostlivém vystupování se zračila minulost, již ses snažil pohřbít; neuvědomoval sis, že Pařížané a děti z buržoazních vrstev takové oblečení nenosí, nenosí vázačky, ale jiné věci, trika s limečkem, džíny a košili, rozhodně ne vázačky, nikoho jsi tím neoklamal. Jednoho dne jsi to konečně pochopil, nebo ti to spíš Didier řekl, a od té doby už sis ji nevzal).

Édouardovi bušilo ve spánkách. Bum, bum, bum. Krev mu stoupla do mozku, bubnovala mu v hlavě, a Reda ječel dál, byl nezastavitelný: Já ti zmaluju držku, já ti zmaluju držku, a bum, bum, bum. Urážíš moji mámu, zmaluju ti držku, a krev, bum, bum, bum. Právě ten křik ho nejvíc vyděsil (nic mě nedokázalo vystrašit tolik jako hluk. Od onoho večera se nemůžu uchýlit do ticha, aniž by mě napadlo, že se ve skutečnosti

snažím uniknout křiku, jako by křik byl rozesety všude, připravený vytrysknout, jako by křik existoval ještě před příchodem lidí a jako by lidé byli pouhé nástroje sloužící křiku).

Takže nejurgentnější bylo ticho. Aby Reda zmlknul. Jsem se ho zeptala, co teda dělal po tom kopanci, a on na to: Mluvil jsem potichu, a když jsem nereagovala, stála tam jak tvrdý y a čekala, jelikož jsem myslela, že to je jenom začátek a že mi teprve řekne, co teda jako dělal, tak to zopakoval: Mluvil jsem potichu. A to bylo ono, ta jeho odpověď, já vim, že to je to praštěný, ale tak to jsem myslel: Rozhodl jsem se ztlumit hlas, potřeboval jsem míň hluku, a tak jsem udělal to jediný, čeho jsem byl v té chvíli schopnej, čili co? Prostě mluvit tišeje. Takže jsem mluvil potichu. Rozhod se, že bude šeptat. Doufal, že Reda přizpůsobí hlas tomu jeho a taky začne šeptat, bůhví, jak ho taková ujetá věc napadla, Reda chodil tam a zpátky po garsonce a už koukal na špinavý nože ve dřezu, a on zatím doufal, že když bude šeptat, tak Reda udělá to samý. Ten moh klidně popadnout nůž, furt řval a řval a řval, a moh ho beze všeho zapíchnout, nadělat z něj fašírku, takový věci bej vaj v televizi každou chvíli, a Édouarda nenapadlo nic lepšího než ztlumit hlas.

V životě nepochopim, jak to mohlo fungovat. Ta nápodoba. Vrátil se k Édouardovi a taky šeptal, jako on. Ani se mi tomu nechce věřit, je to fakt divný, sorry, ale fakt, úplně nelogický, nenormální, ale on mi to odpřísáhnul: Šeptal jsem a on pak taky začal šeptat, přísahám, přišel ke mně, pohladil mě po ruce a úplně potichouнку něco mumlal, jako děcko, když ho uspáváš, skoro ani nerozuměl, co to Reda brblá, jak tiše mluvil, jak klidnej najednou byl, jak klidně najednou vypadal.“

Když ke mně Reda přistoupil a šeptal, vstal jsem z postele a s jakousi náhlou smělostí – ne snad, že by to, že jsem vstal, nebo má slova byla sama o sobě smělá, ale já v tu chvíli prožíval samotný fakt, že si troufám vstát a promluvit, jako nesmírně obtížný a smělý, z mého pohledu to bylo jediné, co se na mém chování onoho večera dalo označit za odvážné – jsem řekl, že to musí skončit. Venku byla ještě pořád tma. „Ještě není pozdě, vezmi si věci a peníze, jestli chceš, běž a já to nikomu neřeknu, nikomu nebudu volat, nikam, přísahám, vrať se domů,“ vypouštěl jsem věty jako tuto, ubohé, předvídatelné, banální, ty jediné mě napadly; „Jseš tak mladej, jestli provedeš něco vážného, chytí tě,“ a nepoužil jsem slovo *policie*,

ale jen nepřesné, neurčité *oni*, abych ho šetřil a vyhnul se slovům, u nichž hrozilo, že by mohla přiživit jeho doutnající hněv. „Nakonec chytěj každého a zničíš si život, zavřou tě do vězení na zbytek života, navždycky, to by bylo vážně blbě, nevím, jestli si umíš představit, co to je, takový vězení.“ Ale on poodstoupil a znovu spustil: „Za to zaplatíš, já tě oddělám, ty zasranej buzerante, zmaluju ti tu tvoji buznovskou držku,“ a já si pomyslel: *Tak proto –*, dnes už si tím tak jistý nejsem, ale když to vyslovil, pomyslel jsem si: *Touží a nenávidí tu touhu v sobě. Teď se chce zbavit zodpovědnosti za to, co s tebou dělal. Chce tě potrestat za svoji touhu. Chce si namluvit, že to všechno, co jste spolu dělali, jste nedělali proto, že by po tobě toužil, ale že to byla jen strategie vedoucí k tomu, co dělá teď, že jste se vlastně nemilovali, že už v tu chvíli tě okrádal.*

Na strach si člověk zvykne rychle. Žije se s ním snáz, než by se řeklo. Stává se pouhým nepřítelným společníkem. Přinejmenším několik minut Reda střídal křik a šepot. Strach jsem zvládal stále lépe. Líbal mě a drmolil: „Neměj strach, já jsem citlivej, nemám rád, když se lidi bojejí nebo když lidi brečejí.“ Hladil mě po vlasech. Připadal jsem si v bezpečí, dokud věta trvala, nic se mi

nemohlo stát, jeho schopnost mě upokojit a chránit proporcčně odpovídala jeho agresivitě.

Násilí už se nestupňovalo. V určitých intervalech se vždy zklidnil, jeho postoj se radikálně změnil a on se utišil, ztlumil hlas, šeptal, pochyboval, sliboval mi: „To bude dobrý, ničeho se neboj.“ Líbal mě na uši, na tváře, na rty. Poukazoval jsem na jeho budoucnost, ale to k ničemu nevedlo.

Clara popisuje manželovi, jak jsem zoufale hledal něco jiného, nějaký jiný slovník, jinou rétoriku, protože budoucnost na něj nefungovala. „Napadlo ho mluvit o své rodině.“

Když jsme se potkali na náměstí, ukázalo se, jakou důležitost rodině přikládá; vzpomněl jsem si na to a vymyslel si, že mám v telefonu kontakt na rodiče – chtěl jsem dostat zpátky fotky s Didierem a Geoffroyem, snímky, na nichž jsme spolu –, řekl jsem, že nevím, kde rodiče bydlí, a že mé jediné spojení s nimi je číslo uložené v telefonu. Geoffroy mi druhý den řekl: „Měl jsi ho s tím telefonem nechat jít, co to je, nějaký telefon.“

I na tento detail si Clara pamatuje:

„Jeho kámoš Geoffroy mu druhé den řek: Měl jsi ho s tím telefonem nechat jít. Nějakej telefon, co to je, jenom kus plastu. On totiž neví, co ho to popadlo, neví proč, ale zas jednou to přehnal,

s tím telefonem. Zas se po tom mobilu začal ptát, nevyužil toho, že se Reda trochu zklidnil, a neutek ani nezměnil téma, ne, on chtěl ten telefon. Zas si o něj řekl, ale podle mě mu ve skutečnosti ani tolik nešlo o telefon. Ten jeho kámoš Geoffroy je úplně vedle, úplně mimo mísu. Nezná ho tak dobře jako já, takže jak by to moh pochopit. Protože, to ti říkám já, bejt to cokoli jinýho, tužka, šperk, nebo třeba i člověk, nějaký rukojmí, Édouard by se choval naprosto stejně, protože to není o telefonu, ale o těch jeho fixacích, je fakt pošahanej, takže by se choval naprosto stejně – já teda ne, já bych na jeho místě byla dávno pryč, ale on jo (ještě v předvečer setkání s Redou bys řekl to samé, ale teď víš, že to není pravda, před onou nocí jsem si vždy představoval, že tváří v tvář smrti, třeba uvězněný v hořícím domě nebo ve spárech vraha, za jakýchkoli okolností, jež jsem si dovedl představit, bych udělal všechno proto, abych průběh událostí zvrátil, že bych se nikdy nevzdal, byl jsem přesvědčený, že v bezprostřední blízkosti smrti by se mé síly a odvaha zesateronásobily, že bych v sobě objevil netušenou energii, schopnost křičet, bojovat, prchat, utíkat a bránit se, samozřejmě jsem v kině, v novinách nebo v literatuře viděl postavy, které před smrtí kapitulovaly,

vzdaly se jí, ale považoval jsem se za odlišného a situace, kdy někdo příliš rychle složí zbraně, mě pokaždé plnily směsici znechucení a pohrdání. Myslel jsem si: Jsem mnohem silnější než oni). Bylo to čirý šílenství, věř mi. Ptal se ho na ten telefon, furt dokola, a nedivila bych se, kdyby se ptal ještě víckrát, než jak mi to líčil.“

Možná jsem ho mohl přimět k odchodu v jedné z těch chvil, kdy byl klidnější; nakláněl se ke mně a já, celý rozklepaný, cosi blekotající, jsem si nevěsil dalších věcí nacpaných v kapsách jeho bundy. Během následujícího měsíce, už od druhého dne, jsem postupně zjišťoval, že nemohu najít spoustu svých věcí, že zmizely, oné vánoční noci jsem si jejich zmizení nevěsil a tak či onak to byly bezvýznamné drobnosti, ale dalo by se říct, že mi vybilil byt, s ohromující nenápadností, protože jsem si byl jistý, že jsem z něj ani na chvíli nespustil oči, abych si vychutnal poslední okamžiky jeho přítomnosti, obdivně jsem ho pozoroval, i když byl pod sprchou (nebo jsem si spíš myslel, že jsem z něj nespustil oči, takový dojem ve mně přetrvává, ale podle všeho to tak být nemohlo, jinak by nedokázal vzít všechny ty věci). Kapsy bundy musel mít celé nadité mými věcmi, byl tam parfém,

který jsem dostal k Vánocům, hodinky, co u mě zapomněl kamarád, medailonek s panenkou Marií, který jsem měl už od křtin a který se válel v koutce od chvíle, kdy jsem se nastěhoval, samozřejmě jsem ho nenosil a jen ho tahal z bytu do bytu, aniž jsem pořádně věděl, proč jsem ho ještě pořád nevyhodil.

Pak jsem dostal nejpodivnější nápad celé té noci. Tuto scénu jsem jako jedinou zatajil úplně všem, s kým jsem mluvil, policii, Didierovi, Geoffroyovi, zdravotním sestřám, lékaři z nemocnice Hôtel-Dieu, neznámým lidem, jimž jsem svůj příběh vyprávěl, onomu spisovateli i Clare tento týden. Nic jsem neřekl, nikoli z důvodů týkajících se paměti a zapomínání, jež ji podmiňuje, ale jednoduše ze studu. Dokonce si na to vzpomínám mnohem zřetelněji než na zbytek noci, jsou to ty nejživější a nejhutnější obrazy, až by se zdálo, že to, co nazýváme hanbou, je ve skutečnosti nejostřejší a nejtrvalejší formou paměti, její vyšší úroveň, je to paměť, jež se zapisuje hluboko do těla, až to vypadá, jak tvrdí Didier, že nejživější vzpomínky jsou vždy vzpomínkami na hanbu.

Stál jsem čelem k Redovi. Řekl jsem mu: „Poslyš, jestli chceš, pojď mi pomoct najít ten telefon tady v bytě, určitě někam zapadl. Prosim.

Uzavřeme takovou sázku.“ Navrhl jsem mu: „Kdo najde telefon jako první, dostane od druhého padesát euro, vsadíme se, jen tak, bude to taková hra, když ho najdeš ty, dlužím ti padesát euro. Když to budu já, dáš mi padesát euro ty. Je to jednoduchý.“ Přisahám, že jsem to řekl, už nevím, jestli jsem se chvěl, když jsem mu to navrhoval, jestli se mi chvěl hlas. Byl jsem si jistý, že má telefon v jedné z kapes, ještě jistější od chvíle, co jsem v jeho bundě našel iPad, a byl jsem přesvědčený, že bude předstírat, že telefon našel, aby dostal peníze, ukradl ho přece proto, aby ho prodal a dostal za něj trochu peněz, ta úvaha mi připadala zcela samozřejmá a prostá. Pořád jsem myslel na fotky v telefonu, na to, že je musím dostat zpátky – anebo jsem alespoň, jak tvrdí Clara, věřil, že chci fotky a telefon.

Hledal se mnou. Chodil po bytě, zvedal deky i prostěradlo, díval se pod postel, pod nábytek, přemísťoval polštáře, prohmatával povlaky. Lezl po čtyřech, ohýbal krk a nahlížel pod postel.

Nehledal doopravdy, bylo to znát, všiml by si toho každý, ale přece jen se trochu snažil, aby to vypadalo, že se naši hry účastní, otevíral skříně, sem tam přesunul nějakou knihu, vzal ji z komínku a položil ji na ten vedlejší. Já dělal to samé,

napodoboval jsem ho, tvářil jsem se, že hledám, dokonce jsem prozkoumal ledničku, kam občas omylem odložím nějaké věci nebo knihy, propátrával jsem maličkou koupelnu a celou tu dobu jsem riskoval, že se s Redou střetnu pohledem. Slyšel jsem ho dýchat.

Neutekl jsem. Nepřiblížil jsem se ke dveřím, nevyužil zklidnění, nepokusil jsem se je bleskovým, rázným pohybem otevřít. Nepomyslel jsem si Uteč. Ještě jsem stále nespatriil zbraň v jeho kapse, utěk by pak byl – ne snad snazší, ale přinejmenším myslitelný. Teď, když se snažím si to vybavit, mě nejvíc zaráží ta neskutečnost, neskutečnost té chvíle, našeho chování, našich pohybů. Já jsem věděl, že nic nenajdeme, a on věděl, že má telefon schovaný, a přesto jsme chodili po bytě sem a tam, bylo šest nebo sedm hodin ráno, první svátek vánoční, a Reda hledal v zásuvkách a zastavoval se, přemýšlel, kam se ještě může podívat nebo se tvářit, že se dívá; mně se proměňoval obličej, bytněl mi únavou. Prohledávali jsme těch šestnáct metrů čtverečních a já se ho ptal: „Máš ho?“ a on odpovídal: „Ne,“ a já zase zkoušel štěstí: „Máš ho?“ Odpovídal klidně, tónem, jakým lze odpovědět na jakoukoli otázku v jakémkoli kontextu. Byl jsem bosý, v trenkách a tričku. Reda se po sprše oblékl.

Netroufal jsem si natáhnout kalhoty a zahalit se.
Zima mi ještě nebyla. Chodili jsme po garsonce.
Znovu se rozkřičel.

Intermezzo

Podobný případ neschopnosti utéct jsem poprvé objevil v románu Williama Faulknera *Svatyně*.

Na straně 88 edice Folio Faulkner ve *Svatyni* píše:

„Stále se usmívajíc tím bolestným, strnulým šklebem vycouvala Temple z pokoje. V hale se bleskurychle obrátila a dala do běhu. Seběhla z verandy do plevele a zrychlila. Vyběhla na cestu, běžela po ní asi padesát metrů ve tmě, pak se bez zastavení prudce otočila a běžela zpátky k domu, vyskočila na verandu a přikrčila se za dveřmi, zrovna když se někdo objevil v hale.“

Během čtení jsem si poznamenal:

Dnes je úterý 11. listopadu 2014. Poprvé čtu a objevuji tuto Faulknerovu knihu, ve chvíli, kdy už jsem skoro dokončil *Dějiny násilí*. Ohromení nad setkáním s Temple Drakeovou, paralely, myšlenky

naprosto totožné s těmi, které mi tehdy běžely hlavou. Faulkner zde – v první části románu – vypráví příběh ženy, Temple Drakeové, kterou poté, co má s přítelem autonehodu, odvedou do jakéhosi zchátralého domu nedaleko, kde žije skupinka mužů a jedna žena. Právě jeden z členů tohoto společenství Temple a jejího přítele našel a zavedl do onoho skutečně znepokojivého domu, ztraceného uprostřed křovisek a roští.

Postavy, které v domě potká – drobní šmelináři kšeftující s whisky –, jsou už od počátku představeny jako suroví, nepředvídatelní alkoholici.

Vyhrožují si, perou se, nadávají si, hodně pijí a vyhrožují Temple, nad níž se vznáší hrozba znásilnění (k němuž později skutečně dojde). Temple chvílemi pomýšlí na útěk, ačkoli nemá auto a bez něj je věc složitější. O pomoc požádá ženu žijící v domě. Žena odpoví, že Temple musí utéct dřív, než bude pozdě. Naléhavě ji žádá, aby odešla, i když to občas spíš vypadá, jako by ji chtěla zadržet. Temple má několikrát příležitost to udělat, mohla by utéct. I její přítel nakonec odejde a tím ještě víc vynikne donebevolající liknavost Temple Drakeové.

Když ve scéně, kterou jsem právě přepsal, Temple uprchne a my pocítíme úlevu a myslíme si, že Faulkner konečně líčí scénu útěku, a přestaneme se na něj zlobit, že ji nenapsal dřív, hrdinka utíká, ale ihned se zase vrátí, „bez zastavení“. Jako by jí situace vsála zpět, jako by tím nejnásilnějším na situaci bylo, že ruší vnější svět, že odsuzuje k existenci uvnitř hranic, jež načrtává. Problémem tedy nejprve – v chronologickém smyslu – není v jejím čili i v mém – případě to, že je v interakci s prostředím nucena k takovému či onakému chování, ale že musí zůstat *uvnitř* interakce, ve scéně definované situaci, tedy na neobydleném, zpustlém území, kde se nachází dům šmelinářů. Jako by zde násilný charakter uzavřeného prostoru, geografické násilí, byl prvotní formou násilí a všechny jeho další podoby se od něj odvozovaly, byly jeho důsledky, odštěpky, jako by geografie byla příběh, který se odehrává bez nás, mimo nás.

A tehdy Faulkner napíše:

„Stále se usmívajíc tím bolestným, strnulým šklebem vycouvala Temple z pokoje. V hale se bleskurychle obrátila a dala do běhu. Seběhla z verandy do plevele a zrychlila. Vyběhla na cestu, běžela po ní asi padesát metrů ve tmě, pak se bez zastavení prudce otočila a běžela zpátky k domu,

vyskočila na verandu a přikrčila se za dveřmi, zrovna když se někdo objevil v hale.“

Té vánoční noci se mi podařilo Redy zbavit, ale až velmi pozdě, po přespříliš dlouhé době, a podobně jako u Temple přišla skutečná vůle utéct, jež se měla projevit už s prvními známkami Redovy zuřivosti, až úplně nejpozději.

A pak už jsem necítil nic než vyčerpání. Clara říká manželovi, že strach, byt' ovládnutý, či bolest byly od té chvíle odsunuty na druhou kolej, protože veškerý prostor vyplnilo vyčerpání. Slyšel jsem už jen, jak mi našeptává: *Teď už musí odejít, už to musí skončit, něco vymysli, ale už to musí skončit.* Snažil jsem se přemýšlet.

Najednou mi začala být zima. Napětí, které panovalo od zvratu v Redově chování, mi bránilo vnímat teplotu, ale vyčerpání mě upomnělo na chlad, zuby mi cvakaly stále zběsileji, po těle se mi ježily chlupy. Vyčerpání postupně přešlo ve výraznější vnímání atmosféry a mé vlastní tělesné schránky, či se tyto pocity k němu spíš připojily, neboť nadále zůstávalo přítomné, všechno náhle působilo tak, jako by mi jeho šála dál svírala krk, jako bych ji měl kolem krku nepřetržitě od chvíle, kdy mi ji kolem něj obmotal, jako by ji nikdy nesundal,

a přitom už jsem ji kolem krku neměl dobrých deset nebo patnáct minut; náhle jsem však pocítil dotek bavlny, jež mi svírala hrdlo, bavlny, jež škrábala a tížila, a ten pocit, který už stihl vyprchat, se teď zase objevil. Teď bych udělal cokoli, jen aby odešel. Jenže on už odejít nechtěl. Další, na co si vzpomínám, je skutečnost, že ve chvílích jako tato čas neplyne ve stejném režimu jako v každodenním životě. Jednotlivosti a situace míjejí v jakési husté mlze, jako bychom byli s Redou oba opilí a jako by byl opilý i sám svět, kyslík, atmosféra, čas plynul jinak, namáhavěji, pomaleji, těžkopádněji, slova, jež nám unikala z úst, byla hutná, hmatatelná, bývala by mohla spadnout na zem a roztrástit se na tisíc kousků, naše slova byla vzdálená, jako by je vyslovovali jiní; těla se pohybovala v jakési lepivé hmotě, v jakémisi písku či bavlně, v nehybnosti.

Oba policisté, kterým jsem to vyprávěl, byli stále shrbenější, záda měli úplně ohnutá, ruce zkroucené, stárli, i tentokrát byl čas vykloubený a každá minuta na ně působila jako rok ve skutečném světě.

Reda už nechtěl odejít. A během toho neodbytného, neutuchajícího refrénu o své matce

a rodině, kterou prý urážím, vytáhl z vnitřní kapsy bundy revolver. Předtím jsem si ho nevyšiml. Nevím, jestli to byla opravdová zbraň nebo hračka, nedovedl bych to odhadnout, policista se mě na to během výslechu neustále ptal: „Ale byla opravdová? Mohla to být atrapa, víte, to my tady vidáme často, týpek vytasí falešnou zbraň, abyste se bál a udělal, co po vás chce, ale v...“ a já ho ujišťoval, že nevím; myšlenka, že mohlo jít o atrapu, mi ubližovala, přirozeně jsem v tom viděl způsob, jak mi sdělit, že můj strach nebyl tolik oprávněný. A on se znovu ptal: „Ale jste si jistý, že to byla pistole, viděl jste ji dobře, pamatujete si, jakou měl ten revolver barvu? Mohl byste ho popsat? Střelnou zbraň člověk nesežene tak snadno,“ a já si myslel: *Jistěže sežene. Kde žiješ?* Tolikrát se znovu zeptal, mezi dalšími otázkami, jestli jsem tu zbraň viděl, že jsem o tom nakonec začal pochybovat, už jsem si nebyl jistý, jestli jsem ji skutečně viděl, jestli měl Reda opravdu zbraň, přestože jsem si na to vzpomínal; skutečnost se ztrácela v opakování.

Šála zůstala ležet vedle postele. Dřepl si a zvedl ji, aniž mě spustil z očí. Pomyslel jsem si *Zase mě bude škrtit.*

Vzal si šálu a pohlédl na ni, vyděšeně, zhrozeně, díval se na šálu mezi svými prsty, jako by mu

mohla něco říct, jako by mohla promluvit a napovědět mu, co s ní má udělat. Řekl mi: „Otoč se,“ ale říkal to tak váhavě, že jsem neposlechl, nechtělo se mi věřit, že je to opravdu rozkaz, dokonce bych si mohl myslet, že doufá, že to neudělám, a přeje si to. Ale on zopakoval: „Otoč se,“ a já si pomyslel *Mám se k němu obrátit zády, aby mě mohl uškrtit, nechce mi vidět do tváře, až mě bude zabíjet.* Zopakoval: „Otoč se,“ zavrtěl jsem hlavou, nechtěl jsem. Zůstal jsem stát a Reda mě popadl za pravou paži. Snaží se chytit i druhou, aby mě svázal šálou. Vzpouzím se, bráním mu v tom, slabě křičím, ne moc hlasitě, aby se nerozčílil, ostatně to ani nebyl křik, ale směs sténání a proseb. Odolávám, nedaří se mu to, opakuje pořád dokola, stále silněji: „Já ti zmaluju držku. Já ti zmaluju držku. Já ti zmaluju držku.“ Mluvil jsem si sám pro sebe a on si také mluvil sám pro sebe, vypadalo to, že se nikdy nevyčerpá, že bude schopný křičet, nadávat, vylévat si zlost a rozsévat násilí celá desetiletí, staletí, neúnavně, zatímco já cítil, jak mi síly závratnou rychlostí ubývají, jak moje energie slábne s každým úderem pulzu, jak ze mě odtéká, vypařuje se očima, ušima, nosními dírkami, ústy, chtěl jsem ji zadržet, nemůžu přece bojovat celou noc, musí to přestat, přijde chvíle, kdy únava vzroste na

neúnosnou míru a ochromí mě už nadobro. A mysl jsem si: *Není to vrah. Vraha člověk nepotká tak snadno na ulici. Vrazi nejsou kluci z Kabýlie. Jsou nápadnější a člověk je nepotká jen tak náhodou. Nemá postavu jako vrah... Podle čeho by v něm šlo poznat vraha? Podle ruky, nohy, paže, tváře?*

Doufal jsem, že nás někdo ze sousedů uslyší a zasáhne. Nikdo však nepřišel. Dál držel v ruce šálu a snažil se mi svázat paže. Když byly jeho pokusy i nadále marné, chopil se znovu pistole, kterou mezitím vrátil do vnitřní kapsy koženkové bundy, odhodil šálu na zem, nebo si ji dal sám kolem krku, už nevím, a přimáčkl mě k matraci. Tvář jsem měl přitíštěnou k béžové látce prostěradla, jež bylo cítit nepříliš realistickou broskvovou vůní pracího prostředku. Když mě znásilňoval, nekřičel jsem, bál jsem se, že by mě zastřelil. Zůstal jsem ležet bez hnutí. Dýchal jsem skrz matraci, kyslík měl broskvovou vůni. Jeho pánev do mě narážela se suchým, hluchým zvukem. Soustředil jsem se na chuť broskví. Říkal jsem si, že opravdové broskve takto nikdy nechutnají, nemají chuť této vůně. Kolem nás bylo pořád stejné ticho. Pomyslel jsem si: *Musím se aspoň trochu bránit.* Pokud jsem se chtěl vyhnout tomu, co se mi jevilo jako nejhorší, musel jsem na něj brát ohledy.

Jemu šlo právě o můj odpor. Ležel na mně, ale zhmotňoval se ve všem, co mě obklopovalo, vím také, že je to motiv, který se ve vyprávěních na toto téma neustále vrací, všechno jako by patřilo k Redovi, můj polštář byl Reda, celá tma byla Reda, prostěradlo bylo Reda.

Zmítal jsem se, abych ho uklidnil, mé hlasové projevy ztlumila matrace. Potřeboval jsem udržet tu křehkou rovnováhu, dokázat se vzpouzet a přitom nebýt příliš prudký, současně ho dostat od sebe a přitom nebýt příliš rázný. Výkřiky způsobovala i bolest, ale kdybych se bránil doopravdy, mohlo by ho to vyprovokovat, proto jsem zmítání i steny předem kalibroval, dělal jsem vše pro to, abych případné skutečné steny bolesti zadusil, vypouštěl jsem jen ty přehrávané, sílu, čerpanou ze skutečných stenů, jsem používal na to, abych předstíral ty falešné, a mysl jsem si: *Broskev s takovou vůní jaktěživ nikdo neviděl, to není broskvová vůně, ale idea broskvové vůně.* Zmítal jsem se víc, aby pocítil slast, ještě větší slast, a abych tak uspíšil konec. Všechno jsem ovládal, všechno jsem odměřoval – nebo jsem to tak alespoň chtěl a nutil se do toho.

Policistka řekla, že na mém místě by křičela tak silně, jak by jen uměla.

Vtom mu tělem projely křeče a záškuby, úd se mu stáhl, cítil jsem, jak se zvětšuje, tuhne, jak bolest sílí; pomyslel jsem si, že během orgasmu bude slabší, méně obezřetný a já se budu moct vyprostit. A udeřil jsem ho, přesně v té chvíli, při orgasmu, loktem do žeber. Nebyl jsem odvážný, vsadil jsem všechno na jednu kartu.

Nečekal to. Byl překvapený, zmatený, svalil se na stranu a přepadl přes okraj postele jako brouk, který se náhle ocitne na zádech, bezmocný brouk zoufale třepotající nožičkami, náhle ztratil rovnováhu, kalhoty měl u kotníků, pohled ztraceného, pronásledovaného zvířete, pohlaví ještě tvrdé a rovné jako obušek, celé od krve, vztyčené a náhle směšné, proměněné v pouhý kus narůžovělého masa neobratně přimontovaný do prostředí těla.

Doběhl jsem ke dveřím. Od postele ke dveřím to nejsou ani dva metry. Stál jsem na chodbě, skoro nahý, krev mi stékala po stehnech v krivolakých rudých pramíncích, když ke mně došel. Sotva si stihl natáhnout kalhoty, knoflíky poklopce měl ještě rozepnuté. Nezatáhl mě zpátky dovnitř. Mohl to udělat snadno, stačilo by mi pohrozit zbraní. Zůstal strnule stát proti mně. Znovu jsem v jeho očích spatřil strach, ale tentokrát větší,

větší než kdy předtím, jako přízrak, jenž přeskočil z jednoho na druhého, přestěhoval se z mých očí do jeho. Když na té chodbě přede mnou tak zmateně stál, projevila se jeho donebevolající neobratnost. Možná litoval. Vůbec už nevěděl, co by měl nebo mohl dělat, pád z postele a náhlý zvrát situace ho omráčily. Teď to bylo ubohé, rozrušené, nerozhodné stvoření. Nebylo mi ho líto. Nedožala mě jeho náhlá slabost, nebyl jsem smutný, ale ani jsem se neradoval, nepocítoval jsem vítězství. Jediná otázka, řekl jsem policistům na konci výslechu, jediná otázka, kterou jsem si kladl, byla: jak to udělat? Řekl jsem tedy Redovi: „Teď běž pryč, nebo budu křičet.“ Když jsem tento závěr vyprávěl policistům, žasli: „To je celé, kvůli tomu utekl?“ A já odpověděl: „Ano, zpanikařil z takové neškodné věty.“ Reda se nehýbal. Tvář měl křečovitě staženou. „Nedělej to,“ požádal mě. Dveře do bytu byly otevřené, ustoupil o několik kroků, sehнул se, natáhl ruku pro bundu, která ležela poblíž dveří, a já ucouvl a sledoval ho, jak odchází: když procházel kolem mě, působil vyplašeně, dokonce bojácně. Věděl jsem, že už si nic nedovolí. Bylo po všem.

Vešel jsem dovnitř a zavřel za sebou. Reda se vrátil. Přitiskl tvář ke dveřím, slyšel jsem, jak to

dělá, a řekl: „Určitě chceš, abych odešel? Omlou vám se. Promiň.“ Odpověděl jsem: „Běž pryč.“ Bylo po všem.

Policista tomu ani nechtěl věřit, řekl jsem Claře, že policista druhý den ani nechtěl napsat, co právě vyslechl, nemohl uvěřit, že tím příběh končí, konec přece nemůže být tak plochý, tak bez významný a neuspokojivý, zeptal se: „A dál?“, jako by za každou cenu muselo něco následovat. „Zůstal jsem doma. Teď vám sice říkám, že jsem věděl, že je to celé za mnou, ale popravdě mi běželo hlavou, že se může vrátit. Zamkl jsem se v garsonce a čekal jsem. Sedl jsem si na postel, všude byla krev, na peřinách, na zemi.“ Myslel jsem na AIDS. Musel jsem si jít požádat o preventivní zálečení. Bylo tu však riziko, že Reda zůstal na schodišti. Že se schoval a čeká na mě. Dlouho jsem seděl a nic nedělal, jen ho nenáviděl, vyhradil jsem si tu chvíli na nenávisť, a pak jsem se odhodlal vyrazit. Osprchoval jsem se, nebo vlastně ne, to až pak, po návratu z nemocnice. Oblékl jsem se a došel pěšky do nemocnice, myslím, že jsem si vzal deštník, ale nepoužil ho. V kapse jsem měl vystřelovací nůž, abych se mohl bránit, kdyby se Reda ještě někde schovával. Venku přišlo, mraky připomínaly kusy cementu, byl to ten

drobný, mikroskopický, nepříjemný deštík, který vám pokryje tvář a vsákne se do oblečení. Došel jsem v tom dešti do nemocnice. Dlouho trvalo, než jsem našel vchod na pohotovost. Říkal jsem si, že ta broskvová vůně je opravdu absurdní. Po vstupní hale chodil sem a tam nějaký bezdomovec.

Když se jim narodilo dítě, musela přestat pracovat. Říkává: „Po tom všem, co mě tam nutili dělat, jsem radši doma.“

Její manžel je stále tak záhadně potichu, mlčí už od chvíle, kdy se vrátil domů, a já přemýšlím, jaký to má důvod. Když začala mluvit, napadlo mě, že to bude únavou po odpracovaném týdnu nebo jeho obvyklou plachostí a mlčenlivostí – není-li ovšem tato obvyklá plachost a mlčenlivost jen projevem mužské role, jak je ve vesnici chápána (muž je spojován s nemluvností, přinejmenším v přítomnosti ženy nebo dítěte), a pak je tu také jeho povolání samotné, práce řidiče kamionu pro jistou obchodní společnost, povolání někoho, kdo už více než deset let vyráží na cesty, sám, zvyklý pět, šest dní neotevřít ústa.

Už více než deset let tak dálnicemi křížuje celou Evropu a okraje Asie, společnost mu dělá jen

malá televize ve spací kabině kamionu, najede tisíce kilometrů týdně, před sebou stále stejné asfaltové pruhy a stejná návestidla, na nichž se mění jen názvy měst, která však stejně nikdy ne navštíví, protože na to není čas, není na to nic, města jsou pro něj jen sledy písmen a názvy skladíšť, nanejvýš vyjadřují číselný rozdíl, rozdíl ve výši mzdy podle vzdálenosti těchto měst od Francie, Berlín znamená sto euro navíc na výplatní páse, kterou dostává každý měsíc, Krakov dvě stě padesát, Riga čtyři sta a tak dále, a během cesty neřekne ani slovo, tak jako dnes, nemá tu možnost a ani po tom netouží, nemá takovou možnost, a proto po tom netouží, když se nepočítá objednání kávy nebo trpkého krabicového vína od vyčerpaného prodavače na dálničním odpočívadle uprostřed noci, je sám s pachem vlastního těla vznášejícím se v kamionu, intenzivním pachem, jaký se nahromadí, když člověk jí i spí v uzavřeném prostoru kabiny.

Jednou jsem s ním jel do Londýna. Bylo mi asi dvanáct a on mi nabídl, že mě vezme s sebou. Vyrázel na dva dny a jednu noc. Přijal jsem: myslel jsem si, že objevím cizí zemi a konečně si procvičím těch několik anglických vět, které jsem se naučil ve škole. Vypravil jsem se s ním,

ale jak jsme se postupně nořili do anglického vnitrozemí, byl jsem nucen pochopit, že neuslyšíme ani slovo v angličtině, nespatříme jedinou ulici jediného města, že budeme jen kroužit bezjezennými zónami vzdáleného předměstí, než dorazíme do skladiště, kde sestřin manžel vyloží zboží. Vyprázdnil kamion, aniž prohodil slovo s anglickými dělníky, kterým říkal *rostbífové*, ne pokusil se ani říct *Hello* místo *Bonjour* – stranou mi řekl: „Jsem Francouz, tak mluvím francouzsky.“ Z naší cesty mi utkvěla jen jeho osamělost a smutek, a tajné představy o jeho těle, když spal na lehátku vedle mě.

Clara pokračuje ve vyprávění, on nepromluví. Clara říká, že když jsem prošel automatickými dveřmi nemocnice Saint-Louis, bylo asi sedm hodin ráno. Liduprázdno. Reda zmizel ani ne před hodinou.

Popsal jsem jí nemocnici onoho rána 25. prosince, klidnou, utlumenou, a Clara vypráví, že asi po dvaceti minutách přišla zdravotní sestra. Došla ke mně, vzpřímená a elegantní, a podala mi sklenici studené vody a malý kelímek z poloprůhledného plastu. Plakal jsem. Několikrát jsem jí převyprávěl svůj příběh a plakal jsem. Nedala najevo sebemenší netrpělivost ani

podrážděnost, pořád byla naprosto vyrovnaná, profesionální, neotřesitelná: „Byl jste odvážný. To, co jste prožil, je jako smrt.“ Zeptala se mě, jestli chci zavolat někomu z rodiny, řekl jsem, že ne. Když odešla, bůhvíproč jsem škrábal nehty o kruhové rýhy na kelímku; posedla mě chuť křičet, prudká touha překotit všechnen nábytek v místnosti, již bylo nepopsatelně těžké potlačit, prudká touha počmárat stěny, strhat prostěradla, nechat se unést šílenstvím, zakousnout se do polštářů a trhat hlavou ze strany na stranu, dokud je nerozervu a nevyhřežne z nich peří, dívat se, jak poletuje po místnosti, všude kolem mě, dívat se, jak mi měkce dosedá na hlavu a ramena, a pak se střetnout s vystrašenou tváří sestry, až vejde do místnosti.

Sestra mi řekla, že lékař přijde brzy, je to záležitost několika minut, potrvá to však o něco déle než obvykle, „pochopitelně“, jak říkala, vzhledem k tomu, že stavy zaměstnanců jsou teď o Vánocích nižší, „i lékaři mají právo odjet na svátky“, a já přikývl, že počkám. „Potřebujete ještě něco?“ Nepotřeboval jsem nic. Přemrštěně jsem jí děkoval, přeháněl jsem, děkoval jsem jí, že mě nechá žít. Teď už mi zbývalo jen čekat. „Mám štěstí, že jsem narazil na někoho, jako jste vy,“ prohlásil jsem.

Na stěnách nemocničního pokojku byly grafity, kresby, několik nápisů, a když jsem ležel na zaprášeném lůžku, jež vrzalo při sebemenším pohybu, přemýšlel jsem, kdo to asi mohl udělat, aniž mu v tom zabránil strach, že bude přistižen, že se náhle objeví lékař a načapá ho. Já bych na to nikdy kuráž neměl. Nikdo však nepřicházel, lékař se navzdory sestřinu slibu stále neobjevoval. Stěžoval jsem si, zvolil jsem tón milé a usměvavé výhružky; přešel jsem chodbu a řekl: „Myslím, že už nebudu moct dál čekat.“ Nato jsem se vrátil a čekal. Vstal jsem a chodil po pokoji kolem dokola, kroužil jsem, kroužil, kroužil – a vtom mě vyhnala ven náhlá potřeba zvracet. Oznámil jsem sestře, jež seděla v protější místnosti, kam už jsem předtím několikrát zašel, že je mi nevolno, dodal jsem: „Kdyby přišel pan doktor, jsem na záchodě,“ ale myslel jsem si: *Kvůli vám. To kvůli vám tam musím. Je mi špatně kvůli vám, je mi špatně, protože mě necháváte umřít.*

Na toaletách stál před umyvadlem bezdomovec ze vstupní haly, mastné vlasy mu padaly do čela a lepily se mu k obličejí. Nakláněl se dopředu a strkal hlavu pod vysoušeč na ruce, z něhož proudil horký vzduch. Clara ho popíše: ohnutý, hlava pod přístrojem. Otevíral ústa, aby do nich nabral

vzduch a nechal si jím nafouknout, zdeformovat tváře, jako když dítě vystrkuje hlavu z okénka rychle jedoucího auta, jak jsem to rád dělával až do svých dvanácti nebo třinácti, kdykoli jsem jel s otcem autem, bezdomovec otevíral ústa, v nichž byl vidět chaoticky roztroušený, žlutočerný chrup, vlastně přesně řečeno ani ne chrup, spíš řada malých hnědavých útesů připomínajících masiv miňaturních špičatých hor, oddělených od sebe širokými prázdny a pustými prostory, kde se kdysi dávno jistě nacházely další zuby. Povzdychával a sténal blahem. Nevšímal si mě. Vypláchl jsem si ústa ještě plná zvratků v jednom z umyvadel. Zvedl jsem hlavu. Díval jsem se na sebe v zrcadle, mé oči byly modřejší než obyčejně, „připadaly mi krásné,“ řekl jsem téhož večera Didierovi a Geoffroyovi, vyplivoval jsem žlutavé kousky čehosi do slizkého odtoku umyvadla, zatímco on, odtržený od světa i lidí, slastně úpěl účinkem teplého vzduchu v ústech. Když odcházel, usmál se na mě. Znovu jsem zahlédl jeho zuby, představil jsem si ho, jak kouše do syrového masa, krev mu teče po bradě, po rtech. O deset minut později jsem byl zpět v místnůstce. Lékař nepřišel. Byl jsem netrpělivý, zatínal jsem pěsti a zuby, říkal jsem si v duchu: *Teď už je pozdě, už jsi nemocný, jsi nemocný*

kvůli nim, vstal jsem a zase začal chodit kolem dokola, obcházet v kruzích po pokoji, *Teď už je pozdě*

Clara říká:

„Přešel přes chodbu. Tentokrát už to bylo naposled.“

Říká, že jsem se vrátil do protější místnosti a přitom jsem nevěděl, že lékař už je tam. Znovu jsem se zeptal, jestli už doktor brzy přijde, a druhá zdravotní sestra vzadu v kanceláři, s níž jsem prozatím nemluvil, která tu však také byla už od mého příchodu, ta, o níž jsem si přinejmenším myslel, že je to druhá sestra konající službu, ta, která se nepředstavila, a já ji automaticky považoval za druhou sestru a v rozhovorech se sebou ji překřtil „druhá sestra“; se ke mně obrátila a řekla mi, že to ona je lékař: „Hned jsem u vás.“ Byla tu od chvíle, kdy jsem přišel, nutili mě čekat, tvrdili mi, že lékař teprve přijde, že mu to bude trvat déle, protože jsou Vánoce, a nyní mi došlo, že je tu od začátku, už ve chvíli, kdy jsem vkročil do této nemocnice duchů, byla lékařka tady v místnosti hned naproti pokoji s graffiti, pouhých několik metrů od něj; hrála si na počítači Solitaire, zatímco ve mně, v mém těle, se s každou uplynulou vteřinou pravděpodobně rozvíjel AIDS a jistě už začal nelítostně ničit mé imunitní buňky.

Přišla za mnou po více než hodině čekání a úzkosti; neomluvila se, neřekla, že ji to mrzí, lež její kolegyně ji neuvedla do rozpaků. „Pan Bellegueule, ano?“ Podotkla, že je to legrační příjmení, neodpustila si tu vulgární poznámku a já lhostejně odpověděl, že už to moje jméno není. Chtěl jsem se jí co nejrychleji zbavit. Pomyslel jsem si: *Napočítej do pěti set a už s ní nebudeš*. Posadila se k počítači několik kroků od postele, a ještě než se na cokoli zeptala, urval jsem si slovo, musel jsem jí povědět o té obavě, jež se mě toho rána zmocnila, o obavě, že by v případě mé smrti uvědomili jen mou rodinu, rodinu v nejužším slova smyslu, tu biologickou, kterou mám v rodném listě, a nikdo by neinformoval Didiera ani Geoffroye, ani všechny mé přátele, s nimiž žiji tady v Paříži, nikoli náhodou daleko od své oficiální rodiny.

Jedenáct (podrobnosti noční můry)

Ani toto Clara nevěděla: jak nesnesitelně mě mučila představa vlastního pohřbu, pravděpodobně pod vlivem další knihy Clauda Simona, kterou mi Didier daroval k Vánocům, *Akácie*, každopádně si myslím, že je přirozené představovat si vlastní pohřeb, Geoffroy mi říká, že na to aspoň jednou pomyslí každý, a já nevím, co si myslet, když mi to říká, váhám mezi hanbou, že jsem stejný jako všichni ostatní, a úlevou, že nejsem nenormální. Líčil jsem to tedy té zdravotní sestře, onu scénu, kde vystupovali sami nepřítomní a další nepřítomní, kteří mluvili s prvními nepřítomnými, několik bratranců a sestřenic, kteří by nedokázali mou smrt a její okolnosti pochopit, kladli by si stejné otázky jako policista: „Ale proč si probaha uprostřed noci pozval domů cizího člověka, co ho to napadlo, ten chlap ho musel donutit, určitě se muselo stát něco, o čem nevíme, člověk si

nepozve někoho cizího domů uprostřed noci jen tak, tady něco nehraje, to vám říkám já, něco tady nehraje, co to je za logiku?“ anebo by to bylo ještě horší, někteří z nich by při té představě prohlásili: „Já ho zabiju, toho hajzla černýho, toho zsranýho čmouda, natrhnu mu prdel, ufknu mu koule,“ a další to komentovali: „Já mu dycky říkal Dávej si bacha, ale on mě neposlouchal, paltice dubová, dycky poslouchal jenom sám sebe,“ a ti, kteří by to věděli, nebo alespoň věděli o něco víc než ostatní, by až do smrti žili s tajemstvím, s hanbou, nikdy by nedokázali ostatním lidem z vesnice, dělníkům, přátelům sdělit skutečné okolnosti mého úmrtí, říkali by jen: „Zabili ho, byla to vražda, uškrtil ho nějaký Arab, nějaký arabskej zkurvysyn“ (pořád ta tendence nazývat „Araby“ všechny, kdo pocházejí ze zemí, jež jsou dál než Španělsko, včetně Portugalců, Řeků, a dokonce i samotných Španělů), „ale on musel mít vždycky pravdu,“ dávali by si pozor, aby jim nikdy neuniklo slůvko, jež by je ihned prozradilo, jako „kluk, co si ho pozval domů“ nebo „takovej jemu podobnej kluk, kterýho někde potkal“.

A ženské z vesnice na náměstíčku, obklíčném, jak je to v malých obcích časté, vymezeném Kostelem, Radnicí a Školou, na náměstíčku,

kde se ženy zdržují, aby si pověděly poslední novinky, ty by se obelstít nedaly, „mladej Bellegueulovic (tak se označoval něčí syn nebo deera, mně často říkali *mladej Bellegueulovic*, tedy syn Bellegueula – mého otce –, stejně jako se mým bratřům občas říkalo *mladej Bellegueulovic* a mým sestřám *mladá Bellegueulovic*, a dokonce i můj otec byl v přítomnosti starších lidí, kteří ho znali jako dítě, nazýván *mladej Bellegueulovic*), takže mladej Bellegueulovic byl zavražděnej, udělal to nákej Arabáš, kterýho si pozval domů, aby s ním dělal prasárničky, já dycky říkala, že je přihřátej, no a když ještě navíc todle... Já věděla, že se něco takovýho stane. Ať odpočívá v pokojil Chudák ale stejně, todle si nezasloužil, ve škole mu to šlo a byl takovej vychovanej, pokaždý hezky pozdravil, když jsme ho potkali v pekárně, pokaždý, nikdy neměl nos nahoru, vždycky hezky pozdravil. I když šel třeba po protějším chodníku, tak na tebe vždycky pěkně kejvnu, a občas málem i přešel na druhou stranu,“ a v Paříži by mezitím Didier a Geoffroy netušili o tom, co se mi stalo, vůbec nic. Vysvětloval jsem zdravotní sestře: netušili by o mé smrti nic, nechápali by, proč se jim už tři dny neozývám, když si přitom obvykle posíláme desítky a někdy i stovku mailů a textových zpráv

denně, zašli by ke mně domů a klepali na dveře, položili několik otázek vrátne a nedostali žádnou odpověď. Dozvěděli by se to až nějakou dobu po pohřbu, příliš pozdě. Následující scénu jsem ve své noční můře viděl zcela jasně: z abbevilleského nádraží, kam by dojeli vlakem z Paříže, by pokračovali taxíkem, v Abbeville se musí vystoupit a ujet ještě nějakých sedmnáct kilometrů mezi poli, kde se pěstuje řepka, brambory a řepa, a oni by tam dorazili, na to neznámé nádraží, do neznámého kraje, Geoffroy by nesl obrovskou smuteční kytici, kterou právě koupil v květinářství naproti nádraží (přestože Didier by řekl „Proč kupovat květiny mrtvému, vždyť je neuvidí“), držel by ty květiny, koupené od úslužné a usměvavé drobné paní s upracovanými rukama, s níž by prohodil několik vět, a v malé nádražní hale, kde by s Didierem čekali na příjezd taxíku, by se všechny oči nevyhnutelně upíraly k němu, kvůli té příliš velké, příliš nápadné kytici, nemluvě o nepříjemném, skřípavém zvuku, který by vydávala celofánová fólie pokaždé, když by se o něco otřela; nepochybně by se cítil hloupě. Koupil by kytici přemrštěně, absurdně velkou, „měl to tak rád“ (tyto věty jsou mimo kontext, když je neoživuje emoční náboj, s nímž jsou vysloveny, vždy nutně

směšné, směšnost je v tomto případě vnesena pohledem z vnějšku). Naskočili by do taxíku, aby unikli pohledům kolemstojících lidí, kteří by nechápali, co tu dělají ti dva podivní pánové, nemístní a nehodící se sem, do tohoto dělnického městečka, kde se Pařížan vyskytne málokdy, vypadají jako z nějaké frašky, když tu v nóbl kabátech, s malými kulatými brejlíčkami čekají na taxi, tady totiž nikdy nikdo taxíkem nejezdí, je to drahé, jen v případě zdravotních problémů, kdy taxi proplácí zdravotní pojišťovna, a lidé si říkají: „Co to je proboha za exoty, co jsou zač,“ lze si představit, že někteří by na ně pohlíželi se soucitem, soucit je zcela myslitelný, zejména u žen, jež jsou od malička vychovávány k náchylnosti k tomuto typu citů, ženy, inteligentnější a naučené snáz se dojmout, by mohly cítit pohnutí, ty, jež by pochopily, že se nepochybně jedná o smuteční kytici, jež by chápaly, že jde o něčí blízké, kteří sem z města přijeli na pohřeb. Nakonec by se oba usadili do taxíku, který by je odvezl až k vesnickému hřbitovu, vzadu by se mačkali, překážela by jim ta obrovská kytice, uváděl by je do rozpaků řidič, který by kouřil, neboť tady, daleko od center, od velkých měst, od politického života, je člověk také daleko od zákonů, mačkali by se tedy v autě s kouřícím řidičem

a Didierovi by se špatně dýchalo, cigaretový kouř nesnáší, vždycky ho nesnášel, ale nic neříká, neodvažuje se nic říct. Možná pláčou, možná mají krk stažený, skřípnutý, vysušený, nedokážou vyslovit jediné slovo, pouze drmolivě opakují útržky jakéhosi nářku, na něž ten druhý vždy hned přitaká lehkým skloněním hlavy, málem nepostřehnutelným kývnutím a stejně nepostřehnutelným zvukem souhlasu: „hm“.

Dorazí. Po tři čtvrtě hodiny dorazí ke hřbitovu a řidič – poté, co na to myslel po celou dobu jízdy, když oba neznámé sledoval ve zpětném zrcátku a přesvědčoval se, že to udělá, že tihle dva Pařížani si netroufnou nic namítnout – je požádá o příliš vysokou částku, neslušnou vzhledem k trase dlouhé pouhých sedmnáct kilometrů. Rozhodl se, že on, který trpí nedostatkem zákazníků a musí mít druhé zaměstnání, být řidičem taxíku by nestačilo, si bez skrupulí Pařížanům řekne o víc peněz, než by měl, proč by si to měl nechat ujít, vždyť to je normální, je to jen způsob přerozdělení bohatství, tihleti *Pařížáci* mu jsou stejně tak k smíchu, jako mu jejich přítomnost zde připadá nepatřičná (vzpomíná si, jak si v dětství prozpěvoval *Pařížáci malí ptáci, Pařížani pokakaní*). Didier zaplatí, aniž cokoli

namítne. Ví, že ho řidič ošidil, ale je mu to jedno, nemá sílu se hádat. Vystoupí z taxíku a brodí se blátem, boty nořící se do hlíny nasáklé vodou vytlačují vzduch a při každém kroku se na povrchu louží tvoří drobné hnědé, prchavé bublinky. Pochopitelně prší, je to ten všudypřítomný déšť francouzského severu, nekonečný déšť, bičuje jim tváře a dodává výjevu ještě patetičtější ráz; otevrou branku z rezavějící oceli, na níž je vidět, že zřejmě bývala tmavě zelená, než se nátěr sloupal (zase ten déšť). Když ji za sebou zavírají, zaječí, pronikavě zaskřípá, je to zvuk rzi, a oni dál kráčejí bok po boku, aniž na sebe pohlédnou nebo si vymění jediné slovo, klopí hlavy a hledají jméno schované mezi betonovými stélami, z nichž většina je opuštěná, pokrytá mechem a břečťanem. Hrob tu je, celý zasypaný květinami, jež nanosily ženy z vesnice, „takovej mladej kluk“, takže ani ne najdou místo pro ty své a položí je na vedlejší hrob, co naplat. Opakují si: „Ani jsme tu nemohli být.“

Dvanáct

Proměnila se. Od chvíle, kdy pochopila, co tu dělám, se jí změnil hlas. Nedívala se na mě, mluvila se mnou s tváří obrácenou k obrazovce počítače, jež jí osvětlovala lícní kosti fialovými odlesky.

„Třeba tě nechala čekat, protože si myslela, že to až tak vážný není, když se každý tři minuty couráš z místnosti do místnosti, řekla jsem Édouardovi, furt otvíráš a zavíráš a zase otvíráš a zase zavíráš dveře, vstáváš a zase si sedáš. Smysl to dává, holt si myslela, že s nim šijou všichni čerti, že má prostě roupy. Třeba ten kluk z příjmu nikomu nic neřek. Na lidi na příjmu se člověk nesmí spolíhat, ty jsou vždycky nejhorší. Třeba ani ta sestřička nic neřekla.“

Takže jí to všecko poví. Ale hned dodá, že žalobu podávat nechce – proč jí v tudle chvíli vykládal všecko, se všema detailama? K čemu? Ona se ho snažila přesvědčit, aby si to ještě rozmyslel.“

Já jsem však odmítal. Lehce naléhala, říkala mi, že soudy jsou tu pro mě, pro mé dobro, a já si myslel: *Jak si ještě může myslet, že tento typ soudního řízení někomu přinese něco dobrého. Komu?* Myslel jsem si: *Bojím se*, ale říkal jsem: „Nemám zájem.“ Myslel jsem si: *Bojím se pomsty*, ale říkal jsem: „Nechce se mi,“ a dodával jsem – což nevylučuje, že to byla pravda, ačkoli to nebyla ta hlavní, nejdůležitější příčina – že žalobu nechci podat z politických důvodů, z odporu k represí, k samotné myšlence represe, protože si myslím, že si Reda nezaslouží jít do vězení, což by se určitě stalo, ale především jsem si myslel: *Bojím se*. Dělal, jako by neslyšela, seděla stále obrácená k počítači, obličej stále stejně fuchsiově fialový; už dlouho, po všech těch letech, musela vědět, že její práce spočívá především ve vládnutí tichu a v umění přebít jím bláznění nemocných. Podala mi recept a připomněla mi, že ani zítra nebude pozdě to nahlásit, pokud bych změnil názor. Když na začátku zapnula počítač, řekla mi: „Vidím, že už jste našich služeb jednou využil.“ Byla to pravda, před dvěma lety už jsem PEP léčbu jednou podstoupil. Po chvílce protáhla obličej a řekla: „Pro nás to samozřejmě není žádná přítěž“ – a její *není to žádná přítěž* znamenalo,

že to přítěž je a že já jsem přítěž, řekla to trochu moc rychle a nahlas, jako by oponovala někomu, kdo tvrdí opak, nebo odpovídala nějakému ošetřovateli, který by zavolał, zakřičel: „Ten kluk je přítěž,“ jako by ošetřovatel vylezl na stůl nebo si stoupl na nemocniční postel, aby s rukama u úst vykřičel do světa, že jsem pro ně přítěž, řekla to své „Není to žádná přítěž“ defenzivně, vysvětlil jsem Cláře, jednoduše proto, že právě to ji napadlo jako první, taková byla její první reakce, první hnutí její mysli, a ona se urputně snažila donutit se myslet si něco jiného a dosáhnout tak odpuštění za to, co neřekla, ale co si pomyslela, řekla to právě proto, že si myslela opak, a vyřčením se chtěla vykoupit.

Clara vypráví, že jsme vstali, lékařka mi otevřela dveře a šli jsme chodbou podél dokonalé řady dveří, jež byly skoro všechny zavřené.

Říká, že bylo šero. Lékařčiny podpatky klapaly o linoleum. Zvuk se perfektně hodil k temnotě chodeb a působil jako její důsledek; dovedla mě k výtahu a řekla: „Sedněte do suterénu a dejte se druhou chodbou vlevo. Suterén, druhá chodba vlevo. Najdete tam nemocniční lékárnu, kde vám vydají lék.“ A dodala: „Pořád ještě máte čas to nahlásit.“

Clara:

„Měla pravdu, bylo to potřeba udělat.“

Rozloučil jsem se a stiskl tlačítko PŘIVOLAT VÝTAH, poděkoval jsem jí a otočil se k ní zády.

Vystoupil jsem z výtahu.

V suterénu bylo ticho ještě hmatatelnější než v patře. Na vteřinu, déle ne, jsem si pomyslel, že jsem v nemocnici sám, že dokonce i lékařka utekla, počkala jen, až se k ní obrátím zády, že všichni ve spěchu opustili budovu, ovšem v jakémsi tichém spěchu, a mně nedali vědět, zapomněli mě tu a já budu až do konce života bloudit labyrintem chodeb. Hledal jsem lékárnu. Nějaké zvuky jsem slyšel, ale zdály se mi tak vzdálené, že bych je mohl hledat celé hodiny, pobíhat všemi směry, a přece bych je nikdy nedostihl, nedokázal se k nim přiblížit, dotknout se jich, uchopit je. Všechny chodby vypadaly stejně. Našel jsem lékárnu, dostal několik želatinových kapslí, strčil jsem si je do kapsy a vyšel ven.

Přišel jsem domů a posadil se na postel. Opakoval jsem si: *A teď už nemám co dělat. Čas mě ubíjel. Teď už ani nevíš, co si se sebou počít.* Sledoval jsem hodiny na iPadu a čekal, až uplyne čas. Geoffroy mi řekl, že je to normální reakce, že se po tom náhlém zrychlení musím přizpůsobit

pomalejšímu rytmu, jako by mé tělo mělo už zase zpoždění oproti realitě, která se na rozdíl od něj již začala měnit. Právě tehdy jsem uklidil byt a zašel do prádelny.

„Vrátí se z prádelny, otevře okno, protože si myslí, že mu to pomůže ještě víc to tam vyčistit, vyvětrat, byl teda v šíleném stavu, takže si myslel, že musí vyměnit vzduch v celém bytě, aby to už nebyl stejnej vzduch, co dejchal Reda, stoupne si teda k oknu, chytne se závěsů a ze všech sil vydechuje, vyfukuje vzduch z plic, naschvál se nutí kašlat, aby vypudil ten vzduch, co v něm proudí, naschvál kašle, chápeš to, nevěří původu toho kyslíku, řek mi: Nutil jsem se kašlat, protože jsem byl přesvědčený, že vzduch, co mám v plicích, je ten stejnej vzduch, co ho vdechoval a vydechoval Reda a pak jsem ho vdech já a tak dál, a tedkonc mi to všechno uvízlo v plicích, to mi řekl, i když jsem od té doby hodně dejchal, no fakt, Claro, bylo mi z toho nanic (*takto jsem to neřekl*). Todle nechtěl, mít v plicích Redův vzduch. A tak si stoupnul k oknu, a aby ten vzduch vypudil, zhluboka dejchal, plival a kašlal.“

Henri už byl vzhůru. Když jsem zapnul iPad, uviděl jsem u jeho jména na Facebooku zelený puntík, poslal jsem mu zprávu, navrhl mi, abych přišel k němu, a po druhé zprávě, v níž jsem

předstíral, že ho nechci obtěžovat – samozřejmě tomu nevěřil –, jsem došel k nejbližší stanici sdílených kol, na jedno nasedl a vyrazil k němu. Šlapal jsem v zimě, oči mi slzely, kůže rukou, svírajících řídítka, mi na kloubech rudla. Didier a Geoffroy ještě spali.

Dorazil jsem k Henrimu a lehli jsme si k němu na postel; pomyslel jsem si, že se s ním musím milovat, napadlo mě, že ho uprosím, abych se ve vymazání stop po Redovi dostal ještě dál, aby Reda nebyl poslední, s kým se to stalo, abych v jeho likvidaci překonal další etapu, nechtěl jsem, aby byl možný výrok „Reda je poslední člověk, s nímž jsem spal“, chtěl jsem dosáhnout jeho znemožnění.

Geoffroy mi napsal o několik hodin později. Ležel jsem se zavřenýma očima vedle Henriho. Bylo asi poledne.

„Je jasný, že na Place de la République si sraz dát nemohli,“ říká Clara. Odešel jsem od Henriho, poděkoval jsem mu. Řekl mi: „Jsem tu pro tebe v kteroukoli denní i noční dobu.“ Čekal jsem na Geoffroye, sám na autobusové zastávce nedaleko stanice Gare de l'Est. Pokaždé když se z východu metra, z taxíku nebo z nádražní budovy za mnou vynořila nějaká hlava, pomyslel jsem si: *Našel mě.* Pokaždé jsem si musel dlouze prohlížet

obličej, než mi došlo, že to není Reda, viděl jsem ho všude, toho rána se všechny tváře stávaly tou jeho, a dokonce i když se mu člověk vycházející z metra v nejmenším nepodobal, i když to byla žena nebo muž vyšší postavy – Reda byl drobný –, potřeboval jsem čas, aby mi přestalo bušit srdce a Redův obličej, který převrstvil všechny ostatní, zmizel, vsákl se, rozpadl nebo vypařil a já spatřil skutečný obličej blížící se osoby.

Clara pokračuje, říká, že jsem sledoval čas na hodinách na zastávce – a myslel jsem si: *Rychle, Geoffroyi, pospěš si, počítám do sto pětadvaceti, a jestli tu do té doby nebudeš, znamená to, že si mě Reda najde.* Pořád nepřicházel. *Ještě budu počítat do devadesáti dvou, a jestli se tentokrát neobjevíš, tak už to bude jistý, tentokrát už mě Reda určitě najde.* A pak přišel. Nasedli jsme do taxíku a jeli za Didierem, Geoffroy řekl, že taxík zaplatí, abychom tam byli rychleji, a také proto, že uhodl, že v metru bych se bál, že potkám Redu. Cestou jsme dělali všechno pro to, abychom mluvili o něčem jiném, ale slova měnila význam, místo nás promlouval jakýsi šifrovaný jazyk, zeptal se mě, co chci jíst, a *jídlo* najednou znamenalo šála, požádal řidiče, aby zesílil rádio, a *hudba* znamenala *revolver*, *Didier* znamenal *Reda*.

Didier čekal v kavárně Le Sélect. Měl na sobě svetr, který jsem mu daroval předchozího večera, viděl jsem ho z dálky; byl zapadlý v polstrované lavici vzadu v sále, za věšáky, před sebou šálek. Vypadal, že mu to je líto – tato lítost, jež mi nejprve dělala dobře, začala být časem nesnesitelná. Ke konci jakéhosi dokumentu, na který jsme se včera s Clarou dívali na pětce, mluvil hlas mimo obraz o znásilňování černých žen, k němuž docházelo během celé otrokářské éry; když hlas pronesl slovo *znásilnění*, cítil jsem, že je to Claře trapné, viděl jsem, jak mhouří oči a kolem úst jí vystupují vrásky, a nenáviděl jsem její rozpaky, nenáviděl jsem tu lítost, jež mě násilím vracela do minulosti, myslel jsem si: *Nikdy nedokáže pochopit, že ten příběh je pro mě zároveň tím, na čem mi nejvíc záleží, i tím, co se mi jeví jako nejvzdálenější, nejčizejší mé osobnosti, že si jej zároveň vší silou*

tisknu k hrudi, aby mi ho někdo nevyrvál, a zároveň pocítím čirý odpor, ten nejhlubší odpor, kdykoli se ke mně někdo nakloní a podsouvá mi, že mi ten příběh patří, že jen co mi jej někdo připomene, nejradši bych ho zahodil do prachu a vzdálil se.

Didier mi radil mluvit. Řekl mi, abych mluvil tolik, jak jen budu potřebovat, ale co nejrychleji přešel k něčemu dalšímu – ne snad zapomněl, to ne, protože zapomnění nepatří do sféry uskutečnitelného a on ostatně tvrdil, že možná ani není žádoucí, že by nebylo žádoucí dokonce ani v případě, že by uskutečnitelné bylo, což ale stejně není, a měl pravdu, ze zkušenosti vím, že autismus těch, kdo chtějí zapomenout na minulost, si v ničem nezadá s autismem těch, kdo jí jsou posedlí, naučil jsem se, že otázka nikdy netkví v tom, jestli zapomenout, nebo ne, to je falešná alternativa, jediné východisko, jak jsem později – tedy tento týden, skoro rok poté – řekl Claře, jediné východisko spočívá v dosažení určitého typu paměti, která minulost neopakuje, a právě na tom pracuji už od oné noci 24. prosince či přinejmenším od následujícího rána, slíbil jsem to Didierovi, snažím se vytvořit paměť, jež by mi umožnila minulost odčinit, jež by ji zároveň posílila i zničila,

jejímž prostřednictvím si vybavuji věci, a čím více se rozpouštím v obrazech, jež mi zbývají, tím méně jsem jejich středem.

Hned nato mi však Didier řekl: „Musíš to jít nahlásit.“ Nechtěl jsem. Prohlížel jsem si detaily jeho svetry, hned si ho vzal na sebe, věděl jsem, že to udělal kvůli mně, z laskavosti, aby mi ukázal, jak si váží mého dárku, pomyslel jsem si, že mu sluší, chtěl jsem říct i jemu, že se mi líbí, když nosí tuto barvu, že by ji měl nosit častěji. Opakoval: „Musíš to jít nahlásit.“ Nechápal jsem. Vždyť si protirečil, po tom všem, co mi právě řekl, zlobil jsem se na něj, nenáviděl ho. To se dosud nikdy nestalo. Geoffroy byl rezervovanější, váhavější, už několik měsíců psal knihu o justici, *kritiku soudnictví*, kterou chtěl nazvat *Soudit*, mluvili jsme o ní skoro každý den, znal jsem více méně celý její obsah, a myslel jsem si proto, že mě bude bránit, čekal jsem, že bude na mojí straně, ale nakonec i on řekl, že je to důležité, že je důležité nahlásit to, i přes výhrady, které k tomu má, a já si pomyslel: *Důležité pro koho?* Pomyslel jsem si: *Každopádně nemůžeš někoho poslat do vězení, to udělat nemůžeš, to nedokážeš* – pomoci mi mohla jedině arogance, ta byla mou jedinou oporou, rozhlédl jsem se a našel jen ji, chopil jsem

se jí a křečovitě se jí držel, myslel jsem si: *Oni nevědí, jaké to je, já to vím, já to viděl, oni ne, ty jsi navštěvoval bratrance Sylvaina ve vězení a vzpomínáš si, vzpomínáš si na všechno, popisoval ti, jak se tam žije; a nejenom on. Nejenom on. Viděl jsi vyčerpané, ztrhané, rozervané tváře ostatních vězňů, zpustošené, ztrhané tváře rodin u východu z vazební věznice, ztrhané, jako by si odnášely část únavy vězňů, aby jim ulevily, zato oni nevědí, nemohou nic vědět, nic neviděli, nic neviděli – pomoz mi, arogance – nic neviděli, to já, já si vzpomínám velmi přesně, já si vzpomínám, oni vchod do věznice neviděli, nevědí, o čem mluví, neviděli tu cihlovou zeď, stín cihlové zdi, neviděli nic, neviděli rodiny před tou zdí, neviděli před tou zdí rodiny, jež prosí, plazí se a čekají, až vyvolají jejich jméno, čekají, až budou moct vstoupit do hovorny. Ale ovládal jsem se, mlčel jsem. Namítal jsem, že pokud Redu zatknou, najde si mě, až si odsedí trest, najde si mě a pomstí se, a Didier odpovídal „ale to se nestává“, říkal, že mu jednou Emmanuel vysvětloval, že to takto nikdy nekončí, ví to, protože je advokát, „on to ví líp než ty“, je dost kompetentní na to, aby mohl říct, že k tomuto typu pomsty nedochází, klopal jsem oči k Didierově šálku, který stál přede mnou, a myslel jsem si:*

*Ale proto ještě můj strach není méně opravdový, méně drtivý, a oni by se měli starat spíš o tvůj strach než o pravděpodobnost, na tvůj strach by měli myslet dřív než na všechno ostatní, ale to oni ne, to oni ne, to oni ne, nemyslí na tebe ani na strach, a nic z toho jsem neříkal, samozřejmě jsem nic neříkal, říkal jsem jen, že nechci, aby se se mnou ta záležitost táhla v příštích měsících, vysvětloval jsem, že během soudního řízení budu muset vše znovu a znovu opakovat, že se to, co se přihodilo, stane tím skutečnějším, zapíše se to do mě o to víc, do mé paměti, do mého těla; ještě jsem nevěděl, jakou budu mít později chuť o tom mluvit, netušil jsem, že mé chování při setkání se sestřičkou onoho rána předznamenává mou existenci v následujících týdnech, ale to stejně nic nemění, protože moct o tom mluvit, skutečně mluvit, a muset o tom mluvit, být k tomu nucen, jsou dvě věci, jež nemají nic společného, naprosto rozdílné, dvě nejprotikladnější věci, co vůbec existují, dnes vím, že tyto dvě věci, kterým se říká stejně: „mluvit“, nemají jediný styčný bod, že to, čemu se říká *mluvit*, má někdy blíž k utrpení, k mlčení či zvracení než k mluvení, dnes vím, že jazyk lže; a Didier namítal, že podám-li žalobu, zapomenou tím snadněji; myslel jsem si: *To není pravda, to**

*není pravda, on ví, že to není pravda, chtějí tě zavřít do příběhu, který není tvůj, chtějí, abys nesl příběh, který sis nevybral, není to tvůj příběh, a přitom ti už od začátku říkají tohle, právě tohle, právě to ti opakují: nahlásit, chtějí, abys to nahlásil, abys vzal na svá bedra žalobu, a je jim jedno, že se pod její tíhou budu hrbít celé měsíce, že si zlomím páteř, bude jim jedno, když ten příběh bude tak těžký, že mi rozdrtí žebra a slisuje vnitřnosti, že mi pod ním popraská kůže a puknou klouby, a Didier a Geoffroy dál mluvili a já už jejich věty nevnímám, pohlcoval mě hněv, už jsem je ani neviděl, cítil jsem vedle sebe jen jejich káravé postavy, už to nebyl Didier a Geoffroy, nebyli to ti dva lidé, kteří mi tolikrát zachránili život, a já si myslel: *Jsou jako Reda. Jsou Reda. Je-li Reda jméno chvíle, kdy jsi musel prožít, co jsi prožít nechtěl, je-li Reda jméno nouze, mlčení, absence sebe sama, jméno okamžiku, kdy jsi musel dělat, co jsi dělat nechtěl, nebo kdy sis musel projít něčím, čím jsi projít nechtěl, být, čím jsi nechtěl být, tak pak hledáš marně, myslel jsem si: Marně hledám, nenacházím rozdíl, nevidím nic jiného, prodlužují Redu, jsou Reda, už jsem se na ně nedíval a snažil se znovu najít jejich původní tváře a myslel jsem si: *Jsou Reda, jsou Reda, pokud tě***

Reda toho večera zbavil svobody pohybu, pokud to, co ti Reda asi na hodinu vzal, je volba, svobodná volba pohybu, volba ve věci těla, dělají ti teď to samé, a stejně jako Redu je prosíš, aby tě ušetřili, prosíš je, aby přestali, a oni nepřestávají, škrtí tě, dusí tě a ty je prosíš, aby přestali, ale oni nepřestávají. Nepřestávají. A Didier říkal: „Když to nenahlásíš, udělá to i jiným, to samé, co provedl tobě, provede i jiným, je tvoje povinnost, je to akt základní solidarity ochránit všechny...“ – Ale copak za to mám platit já? Že jsem to prožil, snad nestačí? a mlčel jsem, radí ti ve vlastním zájmu, ne ve tvém, a pak jsem si myslel: Ale ne, v jeho zájmu to přece není, pokud to nahlásíš, nic z toho mít nebude, co by z toho měl? Nic, nic z toho mít nebude. Opakuje, co ho naučili, ale nic z toho mít nebude –, a pak se do toho vložil Geoffroy, zaútočil na mě, topil mě v tom příběhu, který jsem nechtěl přijmout za vlastní, máchal mi hlavu v bahně, z něhož se mi sotva podařilo vyběhnout, a naléhal: „Ty jsi měl ještě štěstí, ale dalšího, koho potká, už zabije.“ – Ale za to platit nemusíš, nemusíš platit ještě podruhé, nemusíš se obětovat, řada je na někom jiném, neposlouchej ho, vyrvi mu jazyk, aby nemohl mluvit, rozsekej mu jazyk na kousky, spal ho, neposlouchej ho,

nemusíš platit podruhé, myslel jsem si: Proč nutíme ty, kdo byli v dějinách poraženi, aby o nich svědčili – jako by samotná porážka nestačila –, proč mají porážení ještě navíc přinášet svědectví o porážce, proč mají porážku opakovat až do naprostého vyčerpání, i přes vyčerpání, já za nikoho nezodpovídám, není to spravedlivé, není to spravedlivé, a myslel jsem si, stále jen v duchu: Ne, správně by měl nastat pravý opak, pravý opak tohoto, správně bys měl mít právo mlčet, ti, kdo prožili násilí, by měli mít právo o tom nemluvit, jako jediní by měli mít právo mlčet, to ostatním by se mělo vyčítat, že o tom nemluví, a Didier nepřestával a Geoffroy mu přizvukoval stále jednoznačněji, stále hlasitěji, se stále větším přesvědčením, i když zůstával rezervovanější, dotíral na mě, klopal jsem oči hanbou, protože jsem se samozřejmě styděl, a opakoval jsem si: *Přikládá mi k zádům revolver, aby mě dotlačil na komisařství*, ale nemohl jsem to říct, bál jsem se, že se budou smát, i přes legitimitu té věty, a myslel jsem si: *Nechtějí tě nechat utéct, chceš utéct, ale oni tě nabádají, aby ses ani nehnu, chceš utéct z toho bytu, kde jsi s Redou, ale oni tě nechtějí pustit, nechtějí, abys Redu praštil loktem do žeber a utekl; jejich výčitky mi dál svíraly hrdlo, bušily mi ve spáncích,*

stékaly mi po stehnech. A pak, v zoufalství, jsem po tom všem mlčení, u konce sil, řekl: „Dobře, dejte mi chvíli na rozmyšlenou, najíme se a po jídle vám odpovím, ale byl bych rád, kdybychom u jídla mluvili o něčem jiném, nechte mě aspoň najíst, jestli nechci příliš.“ Po večeři jsme zaplatili a došli na komisařství, mé tělo mi nepatřilo, díval jsem se, jak mě vedou na komisařství.

čtrnáct

Říká, že jsme tedy na komisařství na Place Saint-Sulpice onoho 25. prosince večer vešli ve třech; popisuje manželovi, co jsem jí popsal já: girlandy zavěšené u stropu, vánoční stromečky v rozích místností, různobarevné žárovičky, jež blikaly zeleně, červeně, modře, žlutě. Poslouchám Claru stále méně, její odbočky mě vyčerpávají.

Policistka na recepci se nás zeptala, co si přejeme, ale já si nedokázal vzít slovo. Zakoktal jsem se. Didier to udělal za mě. „Tento mladý muž by chtěl podat žalobu.“ *Vláčejí tě za límec.* Zeptala se: „Kvůli čemu?“ *Vláčejí tě za límec a ty jim ještě pomáháš.* Odpověděl jsem: „Pokus o vraždu a znásilnění.“ *To jsi nečekal.* Lehce se zaklonila, pochybovačně, a všechny tři si nás prohlédla.

Clara říká manželovi: „Byla z toho pať.“

Upřeně jsem se na ni zadíval, aby pochopila, že to myslím vážně. Pronikl jsem jí hluboko do

očí. Porozuměla: „Někdo si vás vezme na starost.“ Oba muži vedle ní otočili hlavy ke mně, jejich momentální činnost je přestala zajímat. Přišel pro mě nějaký policista: „To jste vy?“, posunkem pozdravil Didiera a Geoffroye, usmál se na mě a vyzval mě, abych ho následoval. Didier a Geoffroy mě doprovodit nemohli, museli počkat v temné vstupní hale.

Usadil mě ve své kanceláři, řekl: „Tady se posadte,“ vyšel, zase se vrátil: „Poslouchám vás“.

Ze začátku zapisoval, co jsem mu diktoval. Po chvíli začaly úderý prstů do klávesnice řídnout. Mluvil jsem chaoticky. Nezapisoval už vůbec, ale chvíli mi trvalo, než jsem si uvědomil, že zvuky kláves počítače prořídly a nakonec se úplně vytratily. Mluvil jsem. Přerušil mě a řekl mi, že „takovou věcí jako vaše“ se nemůže zabývat.

„Je to příliš závažné;“ pošle mě na jiné komisařství pár ulic odtud, stále v šestém obvodu. Viděl jsem se, jak vstávám ze židle, rozrážím ramenem dveře a práskám jimi, až se rozletí na kousky, a běžím chodbou, nořím se do ulice, do noci, běžím dál. Stále jsem však seděl na místě a policista podruhé vyšel z místnosti.

Vysvětlili mi, že tam musím jet autem. Přišli dva muži, kteří mě tam měli zavézt. Myslel jsem

na Didierův svetr. Druhá budova, kam jsem se musel přesunout, byla, jak mi řekli, jen tři sta metrů odtamtud a Didier a Geoffroy měli dorazit pěšky. Zeptal jsem se, jestli tam můžu dojít s nimi – řekl jsem Cláře: „Byl bych šel radši pár kroků s nimi, mluvil s nimi, chyběli mi“ – a nechápal jsem, proč je nutné, aby mě vezli autem. Policisté pořádně nevěděli, co mi na to odpovědět. Bylo to nařízení, nebo přinejmenším zavedený postup, odpověděli mi, že postupují podle trestního řádu, a já si pomyslel: *Postupují podle trestního řádu, protože je to řád, nebo snad trestní řád neslouží k tomu, aby všechno proběhlo nejlepším možným způsobem?* O něco později mi Geoffroy řekl, že tento postup má racionální vysvětlení, vyložil mi to a já to zapomněl.

Slyším Claru:

„Jenom dva prťavý plešatý břicháči. Ne takový ty krásní policajti, co je vidíš v televizních seriálech, takový ty vysoký a svalnatý, ne, takový neexistují, člověk nesmí moc fantazírovat. Jenom dva prťavý plešatý břicháči s úzkejma ramenama. Dal vědět těm svejm dvěma kámošům, Didierovi a Geoffroyovi, že ho ty dva chlapi, co na něj čekaj u dveří, odvezou na jiný komisařství, kde tu žalobu budou moct přijmout. A řek těm svejm

kámošům: Takže můžete jít.“

Už ji neposlouchej. Policisté mě upozornili, že na druhém komisařství se mnou Didier a Geoffroy nebudou smět zůstat, že se s nimi nebudu moct vidět ani s nimi mluvit, a tak jsem jim řekl, že mohou jít. Samozřejmě jsem to nemyslel vážně, a protože nejsou hloupí, zůstali. Zůstali a čekali i na druhém komisařství, ještě pochmurnějším, morbidnějším a studenějším. Když jsem tam přišel, už na mě čekali, než jsem s oběma muži nastoupil do auta, připoutal se, než policista, který řídil, nastartoval a motor se rozehrál, než povolil ruční brzdu, už tam seděli a Didier mluvil s policistkou, která chtěla, abych se na druhý den objednal k psychiatrovi. Odvedli mě do horního patra.

Chvillemi jsem se na Didiera a Geoffroye zlobil méně, protože mě pohltilo dění a už jsem na to nemyslel, nemyslel jsem na svůj hněv – dokonce jsem přistoupil na hru; vlastně jsem svou roli hrál velice horlivě, odpovídal jsem na otázky policistů tónem vzorného žáka a právě tak jsem vystupoval, po každé odpovědi jsem se zatvářil spokojeně jako žáček, který ví, že odevzdal bezchybnou písemku, nahrbil jsem se a zvedl obočí, měl jsem pocit, že jsem užitečný, že něčemu sloužím; a pak se vztek

zase vracel. Přicházel jsem k sobě, uvědomoval si, že dělám něco, co nechci, a hněv se vracel, jenže hněv je slib, který je těžké dodržet.

„A pak po něm chtěli, aby začal úplně od začátku.“

Požádali mě, abych začal zase od začátku, policisté z prvního komisařství neuchovali nic z toho, co zapsali, ani začátek, ani pár řádků. Nejvíce ze všeho se mi chtělo spát. Na následující měsíc jsem se nastěhoval k Frédéricovi, který bydlí nedaleko Didiera i Geoffroye. První noc jsem se doma spát nebál, ale tu následující jsem nemohl – Geoffroy říká, že je to časté, tento bizarní syndrom druhé noci, že se lidé nebojí první noc, ale až druhou, slyšel to během přelíčení, kam se chodil dívat, když psal svou knihu o justici –, druhý den jsem tedy při představě, že bych měl spát doma, začal panikařit a Frédéric mi nabídl, abych několik měsíců bydlel u něj. Řekl mi: „Vyzvednu tě,“ a za čtvrt hodiny už čekal dole v taxíku. Musel jsem znovu a znovu opakovat své vyprávění, lidé okolo mě se stávali pouhými záminkami k opakování, neviděl jsem už těla mužů a žen, ale opakování, skryté v tělech žen nebo mužů, a po půlhodině mi ostatně oba policisté, muž a žena, řekli stejnou větu jako strážník na Saint-Sulpice, do detailu

stejnou, i oni se opakovali, se stejně nenucenou, chladnou, technickou intonací prohlásili: „My takové případy jako ten váš neřešíme,“ měl bych se obrátit na jinou, kompetentnější instanci, na jiné lidi, konkrétně na kriminální policii. Řekl jsem: „Už na to nemám sílu.“ Policistka řekla: „Chápu.“ Zamysleli se a policistka zvedla telefon, řekla mi, že to nějak zařídí, nejspíš mě chtěla upokojit. Čekal jsem. Můžou výpověď zaznamenat a na kriminální policii ji odeslat, nebudu muset všechno opakovat potřetí, ačkoli na kriminálku později přece jen budu muset, jistě se mě ještě na pár věcí zeptají, i když si předtím přečtou, co dostanou odsud.

Snažil jsem se představit si svůj život v následujících měsících a viděl jsem jen řízení.

Sešel jsem po schodech. Tentokrát jsem byl rozhodnutý nechat Didiera a Geoffroye jít, vrátit se domů; policistka mi nabídla, že jim později můžu zavolat z telefonu komisařství a zpravit je o tom, co se po mně bude chtít dál; stačí, když napíšu svá čísla na kus papíru, a budu jim moct zavolat. Vytrhl jsem list z propagační brožury „Staňte se policistou“, jež se tam válela, byly jich tam tři velké štosity. Napsali svá čísla. Nezaschlý inkoust se

na křídovém papíře leskl. Protestovali ještě i při psaní, trval jsem na svém. Nakonec mi uvěřili, uvěřili, že si přeju, aby odešli. Slíbili, že nepůjdou spát a budou čekat na můj telefonát. Bylo už velice pozdě, snad půlnoc nebo jedna hodina ráno.

Zamířili k východu. Díval jsem se, jak jdou. Jen co překročili práh a začali mizet ve tmě, cítil jsem, jak se mi smršťují vnitřnosti, chtěl jsem křičet, ale nenacházel jsem hlas, vzduch byl nedýchátný, má ústa, krk, můj jícen, mé plíce, to vše se hroutilo do sebe: scvrkávalo se do ubohých slisovaných kousků kaučuku, žilnatých a vrásčitých, zastavil se mi dech, chtěl jsem za nimi utíkat ulicí, až se mi rozervou klouby, chytit je za loket, stáhnout dozadu, pověsit se na ně a úpěnlivě je prosit, aby zůstali a už mě neposlouchali, až jim budu říkat, že chci zůstat sám. Donutil jsem se zakašlat, abych se ukonejšil zvukem, abych tím zvukem vytvořil jakousi přítomnost. Chvíli jsem zůstal v hale a poprvé jsem si uvědomil, jaká je zima, tato noc, stejně jako ta včerejší, se mi najednou v mysli neoddělitelně spojila se vzpomínkou na chlad.

To všechno ode mě Clara slyšela v posledních dnech, kdy jsem u ní: že jsem druhý den musel znovu do nemocnice. Že rychlé ranní vyšetření na pohotovosti nestačilo. Měl jsem se podrobit vyšetření v nemocnici v centru města, kde bylo zvláštní oddělení, takzvané *oddělení soudního lékařství*, častěji nazývané zkratkou SLP, *Soudně-lékařská pohotovost*, bylo třeba, aby lékař potvrdil napadení, rány i to ostatní, aby na mém těle vyslídil památku na to všechno, což se prozatím nestalo, protože jsem to předchozího dne v Saint-Louis odmítl. Pasivně jsem přijímal vše, co mi říkali. Byl jsem unavený.

Vysvětlili mi, že lékařský tým na SLP dovede přesně říct, jestli jsem byl během škrcení obětí napadení nebo pokusu o vraždu, což je zcela zásadní rozdíl, „tím se mění vše, pane“, až prozkoumají a změní skvrny na mé kůži, budou mi schopni

sdělit, zda jsem překonal onu symbolickou a pro laické oko nepropustnou hranici mezi pouhým zraněním a skoro-smrtí; také vynucenou penetraci bude nutné prokázat, jak říkali, vědecky, klinickým vyšetřením.

Clara říká, že mě na vyšetření objednal telefonicky přímo policista, toho večera, kdy jsem věc ohlásil na Saint-Sulpice.

Asi osm hodin po výslechu jsem vešel na oddělení soudního lékařství nemocnice Hôtel-Dieu, bylo ráno. Přešel jsem ospalou, posváteční Paříž, vše bylo zpomalené, těch několik málo aut, chodci, dokonce i Seina, neuvěřitelně klidná, vypadala, že teče pomaleji.

V nemocnici byla trasa na oddělení vyznačená šipkami s nápisem SPL na listech formátu A4 připevněných ke stěnám připínáky. Opřel jsem se do lítacích dveří a zeptal jsem se: „Jsem tu správně...?“ a ani jsem nemusel otázku dokončit, sestra na příjmu hned odpověděla: „Ano.“ *Pracuje na tomto oddělení už tak dlouho, že poznala na první pohled, proč tu jsem, proč jsi tady, snad z mé intonace nebo z pohybu rtů, před očima se jí přehrála celá ta vánoční noc, od setkání na náměstí až po útěk, přes modré světlo na našich tělech, když jsme leželi – nebo třeba i tu další*

epizodu, kterou jsem teď někdy vyprávěl Claře, když jsme s Redou tři čtvrtě hodiny po příchodu ke mně leželi a oddychovali a najednou nás vylekal náhlý zvuk. Objevil se zčistajasna a okamžitě zněl velmi blízko. Oba jsme leželi pod mou tlustou červenou dekou, nazi; slyšeli jsme, jak se někdo nebezpečně blíží ke dveřím mého bytu, anebo se právě neblíží, nýbrž se zjevil, náhle, okamžitě blízky. Nepohnuli jsme se, podívali jsme se na sebe, jeho tvář se mě ptala a moje tvář odpovídala, že z toho nejsem o nic moudřejší než on, snažili jsme se nedýchat, potlačit dech, zastavit ho, ale čím víc jsme se snažili dech utlumit, tím byl trhanější, nepravidelnější a hlučnější, a hlasy za dveřmi se ozývaly stále blíž. Byly několik centimetrů ode dveří; nemluvíly, jen bručely, nanejvýš cosi mumlaly, bylo slyšet šustění oblečení, zvuk látky otírající se o mahagonové dveře. Reda mi položil ruku na hrud. Když jsem uslyšel a pochoopil, že někdo strčil do mého zámku klíč, vzrostlo mé ohromení na nejvyšší míru, klíč se otáčel, ale dveře se neotvíraly, slyšel jsem v uších svoje srdce, cítil jsem ho v očích, jež mi tepaly pod víčky, uvažoval jsem a napadlo mě, že je to Cyril, který má klíče a při své obvyklé laskavosti mě chce překvapit, možná právě jde z vánoční večeře, možná si

myslí, že tu nejsem, a chce v garsonce přenocovat. Bylo slyšet, jak mechanismus zámku odolává, zámek se ani nehnul, člověk za dveřmi do nich tlačil ramenem, vytahoval klíč a zase ho strkal dovnitř, znovu ho vytahoval, znovu ho zasunoval do zámku, nedařilo se mu otevřít, tlačil, nevzdával se. Mužský hlas byl nyní zřetelnější. Nevím, jak dlouho muž s dveřmi zápolil, kolik času uběhlo mezi chvílí, kdy do nich poprvé vrazil, a chvílí, kdy mi došlo, o co jde, a on se smíchem odešel, určitě se vracel z vánočního večírku a v opilosti si spletl moje dveře se svými. Jeho hlas se vzdálil, sešel po schodech do jiného patra, do kterého, to už také nevím. Už jsme ho neslyšeli. S Redou jsme vybuchli smíchy a v následujících dnech jsem pak vzpomínal právě na takovéto chvíle, se směsicí hrůzy a nostalgie.

V čekárně byli tři další lidé s hlavami sklopenými k zemi. Když jsem vešel, skoro se na mě ani nepodívali a já udělal instinktivně to samé: odvrátil jsem pohled, aniž mě o to museli žádat.

Dvě ženy seděly vedle sebe, obě byly štíhlé, hezké, silně nalíčené. Jedna měla na sobě vysoké kozačky, druhá červené lakované balerínky s puntíky, které jí – předpokládám, že to byl záměr – ladily k rtěnce. Třetí osoba byla velice vysoká,

na nohou měla boty na podpatku, jež jí ještě přídávaly výšku a nutily ji se hrbit, nohy měla mužné, chlupaté, lýtka silná, mohutná, svalnatá. Byla oblečená v černé kožené minisukni a širokém uměleém kožichu imitujícím leopardí kůži, který měla rozepnutý, sahal jí ke kolenům. Měla krátké vlasy a husté vousy. Zlobila se na sestry na příjmu. Soustředil jsem se na ten hluboký hlas, kontrastující se sukní a leopardím kožichem, pozoroval jsem její dojemnou krásu, ale snažil se být nenápadný, klopal jsem hlavu a předpokládám, že všichni dělali to samé, opatrně se pozorovali.

„Ječela,“ říká Clara. Varovala je, že takhle tedy ne, ječela: „Děláte si ze mě prdel nebo co, takhle se s mladou dámou nejedná, chei okamžitě k lékaři, nebo to nedopadne dobře.“ Plakala, její křik přerušovaly vzlyky. Přesto jsem se v té místnosti cítil v bezpečí, když jsem seděl vedle nich, připadal jsem si neohrožitelný, říkal jsem si, že sdílíme společný osud, že by mi mohly porozumět tak pronikavě a inteligentně jako nikdo jiný, což patrně nebyla pravda, nicméně přesvědčení, že mi nikdo nedokáže doopravdy porozumět, jež mě pronásledovalo už od rána 25. prosince, mě po dobu strávenou v této místnosti opustilo.

Clara si zapálí další cigaretu, slyším zapalovač a dlouhé potáhnutí, jež následuje:

„Zavolala si ho sestra. Přišla do čekárny, ale nevyvolala ho jménem, jako se to dělá u normálního doktora. Jde k němu a jediný, co udělá, je, že mu poklepe na rameno – jakože si asi domyslela, že hlavně nechce, aby ostatní slyšeli jeho jméno, nebo co já vim. Určitě to takhle dělala se všema. Moc dobře to uhodla. Potichu mu řekla: Podte se mnou, otočila se a on šel za ní, důležitý bylo, jak mi řek, že měl v kapse kopii žaloby, co mu ten večer předtím benga schválně vytiskli. Byl rozhodnutej, že ji doktorovi ukáže, aby nemusel mluvit.“

Už ji neposlouchej. Následoval jsem sestru do ordinace. Představil jsem se lékaři, stiskl mi příliš silně ruku, Clara říká, že lékaři vždycky tisknou ruce příliš silně, aby naznačili, kdo bude mít převahu – *Už ji vážně neposlouchej;* posadil jsem se proti němu, z opačné strany stolu.

Podal jsem mu ty dva listy papíru, jak jsem si předsevzal. Nadzvedl jsem se na židli, naklonil se dopředu, vytáhl jsem ze zadní kapsy dvě stránky tiskopisu žaloby a podal jsem je lékaři. Řekl jsem: „Přinesl jsem vám kopii žaloby.“ Odmítl, jeho pohled o listy papíru skoro ani nezavadil. Odpověděl:

„Budu radši, když mi to povíte sám.“ Už jsem neměl co dodat a nevěděl jsem, co se změní tím, že budu mluvit. Vše bylo sepsáno, vytištěno, leželo to před ním, na papíře, a mně se mluvit nechtělo. Zopakoval: „Budu radši, když mi to povíte sám.“ *Proč? Já už mluvit nechci. Myslel jsem si: Měl by mě požádat, abych to napsal. Když píšu, říkám všechno, když mluvím, jsem zbabělý.* Mluvil jsem, ale mé oči zůstávaly suché.

„Nešlo mu brečet. Když to nejde, tak to nejde. Myslel na to, jak umřela babička, když byl malej, to bylo...“ *Myslel jsem na Dimitriho.*

Vyšetření bylo skoro u konce. Změřili a vyfotografovali mi skvrny kolem krku, sestra držela dlouhý ohebný metr, připomínající ten krejčovský. Rozvíjela ho na mně. Udávala rozměry skvrn lékaři a ten je zaznamenával.

Kladla mi metr na kůži, cítil jsem jeho chladný, drsný dotek a lékař pořizoval fotografie, mluvil sám se sebou, pro sebe: „Udělám jednu bez blesku, tak, takhle je to lepší, ještě jednu,“ neříkal „tak“, ale spíš „táááááák“, sestra ho naváděla, „tady jsou ještě skvrny, tady a tady a tady a tady,“ žádal mě, abych se předklonil, sklonil hlavu, zvedl paži, pak druhou, aby mohl vyfotografovat

všechna poranění, aby žádné nevynechal; občas zatlačil na nějaké místo a zeptal se, jestli mě to bolí a jak moc na stupnici od jedné do deseti – pokaždé jsem měl chuť říct patnáct, ale odpovídal jsem sedm nebo osm. Díval jsem se na rámeček s fotografií dětí, nepochybně jeho, na lékařově pracovním stole, byly v lyžařském, sám už jsem na lyžích hodně dlouho nestál. Myslel jsem na broskvovou vůni. Dlouze zkoumali fialové skvrny na mém krku; lékař mi řekl: „Skutečně vidím, že vás musel škrtit velice silně a dlouho.“ Jeho věta mi přišla směšně pompézní, ale pomyslel jsem si: *Pláč nebyl nutný, mé tělo stačí.*

Požádali mě, abych se svlékl, a mně se okamžitě vrátil stud; můj bezdůvodný stud, už na základní škole pro mě byly lékařské prohlídky utrpení a školní plavání jakbysmet, z bazénu do bazénu jsem pokaždé běhal s rukama překříženými před plavkami, před pohlavím, scvrklým pod látkou, tělo jsem měl neduživé, téměř rachitické, kůži tak bílou, že jsem z toho měl komplex, tak bledou, že pod ní prosvítaly svazky žil. Svlékával jsem se co nejpomaleji.

Lékař a sestra stáli otočení ke mně, upírali na mé oči, ani nepředstírali, že se na mé tělo nedívají, a jeden z nich pronesl nenuceně větu, jež musela

být vyslovena: „Můžete si sundat všechno,“ a to, že jsem věděl a očekával, že to řeknou, nijak neumenšovalo mé překvapení. Požádal mě, abych si klekl na všechny čtyři na velké nemocniční lehátko, pokryté tím hnědým papírem, co škrábe a pálí jako smirkový. „Upozorňuji, že to bude nepříjemné.“ Použije špachtli, aby vyšetřil hlubší rány, a Claře jsem později řekl, že to nebylo ponižující, protože kdybych přiznal, že ano, poníženi by se tím zdvojnásobilo. Zanořil špachtli. Fotografoval. *Fotografuji vnitřek mého těla*, při každém snímku jsem uslyšel slabé cvaknutí foťáku, a lékař sestře polohlasně diktoval: léze, hematomy. Clara říká, že se mě zeptal: „Krvácíte hodně?“ Krvácel jsem hodně. Krev tekla každou chvíli, nečekaně. Řekl jsem lékaři: „Člověk nemůže věřit ani vlastní krvi, zrazuje vás.“ Špinila mi kalhoty. Řekl jsem: „Dal bych se snadno vystopovat.“ Můj vtip ho nerozesmál, nereagoval na něj. Měl jsem chuť se smát. Nevím, proč jsem měl takovou chuť se smát, učinil jsem ještě několik pokusů, pokaždé bezúspěšně, pokaždé byly žalostné, zůstávala mi po nich na jazyku pachutí pohrdání sebou samým, připadal jsem si nemístný, vulgární, on byl nadále vážný, ale já se nedokázal uklidnit, jen co jsem zažertoval, hned jsem si to vyčítal, ale znovu jsem se do toho

pouštěl, viděl jsem, že nejsem vtipný, a přesto jsem to zkoušel znovu, a on se zatím ještě víc uzavíral. Po vyšetření mi doporučil návštěvu u psychiatra, jeden byl zde v nemocnici, „k dispozici“, jak říkal.

Byl jsem si jistý, že budu-li se chovat až příliš jako člověk, který utrpěl trauma, stanu se jím tím spíš a na dlouho. Mé tělo si samozřejmě bylo vědomo všeho. Řekl jsem Claře: Nemůžu přehlížet krev, strach bydlet doma, nemůžu přehlížet únavu po lécích, stopy na těle, zrychlený tep, když jdu večer sám po ulici a někdo, nějaký muž, kráčí za mnou a zvuk jeho kroků mě ohrožuje. Ale věděl jsem, že si musím lhát. Neříkám, že je to řešení samo o sobě, nejsem si jistý, že to funguje u každého, ale co se mě týče, bylo v mém zájmu vynaložit veškerou energii na to, abych sám sebe přesvědčil, že traumatizovaný nejsem, namluvit si, že se mi vede dobře, i když to nebyla pravda, i když jsem si lhal.

Lži mě zachránily nejednou. Když o tom tak přemýšlím, mnoho svobodných chvil v mém životě byly chvíle, kdy jsem mohl lhát, a lhaním teď myslím vzdorovat určité pravdě, jež se ve mně snažila prosadit, prosadit se v mých vnitřnostech a tkáních, totiž pravdě, která ve mně již byla nastolena

a v některých případech již velmi dlouho, kterou však ve mně nastolili druzí, zvenčí, vnější pravdě, jakou byl třeba strach, který mi naočkoval Reda, a já si uvědomoval, že lži jsou jediná síla, která mi doopravdy patří, jediná zbraň, na niž se mohu bezpodmínečně spolehnout. Ve vlaku cestou sem jsem narazil na tento výrok Hanny Arendtové. Cläre jsem ho neopakoval, protože se mi posmívá, když se s ní snažím mluvit o filozofii. Arendtová píše: „Jinak řečeno, svévolná negace skutečnosti – schopnost lhát – a možnost popírat fakta – schopnost jednat – spolu úzce souvisí; jedna jako druhá vycházejí z téhož zdroje: imaginace. Není totiž samozřejmé, že dokážeme říct, slunce svítí ve chvíli, kdy právě prší [...]; tato skutečnost spíše poukazuje na to, že ačkoli jsme velmi dobře schopni vztahovat se ke světu prostřednictvím rozumu a myšlení, nejsme do něj začlenění, připojení k němu jako část neoddělitelná od celku. Máme *svobodu* měnit svět a včlenit do něj nové.“ To mě uzdravilo. Uzdravila mě možnost popřít skutečnost.

Psychiatra jsem odmítl, poslali mě však naposledy k lékaři – *opravdu naposledy*, slibovali –, který mi měl předepsat další medikaci. Šel jsem tam raději sám. Kráčel jsem chodbou, jež vedla k ordinaci

druhého lékaře, osvětlenou obrovskými okny, jimiž pronikalo denní světlo, a myslel jsem si: *Počítej do tisíce dvou set a bude po všem. Tisíc dvě stě. Tisíc sto devadesát devět. Tisíc sto devadesát osm.* Sluneční paprsky zaplavovaly chodbu a prosycovaly ji oslnivým světlem, příliš jasným a čistým, ironickým. Přišel jsem ke dveřím ordinace, kde mě čekali. Přiložil jsem ucho ke dveřím, abych si ověřil, že jsem na radě a mohu vstoupit bez rizika, že uvnitř překvapím některou z osob, s nimiž jsem se setkal, či je spíš zahlédl v čekárně, jak mluví s lékařem nebo pláčou. Slyšel jsem jen vlastní srdce, jež mi bilo až v uších.

Zaklepal jsem. Lékařka mě zpoza dveří pozvala dál. Byla vysoká a hubená, měla propadlé tváře, i nos měla propadlý, uskřípnutý, ruce se jí lehce chvěly – *zaměstnanecký ksicht*. Ukázala mi na židli a řekla mi, ať se posadím. Mluvila velmi tiše, jako by mi hlasitý tón mohl ublížit, a mně připadalo, že přehrává. Příliš se nevyptávala a já jí za to byl vděčný. Řekla, že to, co jsem prožil, byla svým způsobem smrt. Já přitom naopak cítil úlevu, že jsem přežil, nechápal jsem, proč mi připomíná smrt.

Clara vstane. Slyším její kroky. Dojde ke dřezu, naplní sklenici vodou. Slyším proud vody, zvuk vody

plnicí sklenici a polykání, když pije. Odloží sklenici. Slyším, jak se vrací na své místo, židle zakříše o podlahu. Pořád jsem za dveřmi.

„Nesnáším...“

Už ji neposlouchej.

Čas se vlekl. Vyšel jsem z ordinace s receptem v ruce, a co nejpomaleji došel do lékárny, abych zabil čas a dorazil k Frédéricovi později, než kdy bych zvolil ráznější krok, a nemusel čelit příliš dlouhému dni. Lékárník si přečetl, co stálo na receptu, nemohl nejspíš vědět, že jde jen o prevenci, myslím, že se to nedalo nijak poznat. Vrhel na mě soucitný, lítostivý pohled, předjímající smrt, a já bych dal před tímto plačtivým pohledem přednost tomu, kdyby zděšeně ucouvl.

Šel jsem k Frédéricovi. Byl pracovně ve Spojených státech a nechal mi klíče. Kráčet jsem bočními uličkami, těmi nejdelšími a nejkřivějšími, a přesto jsem dorazil dřív, než jsem chtěl, nechápal jsem, jak můžu být na místě tak rychle, i když jdu tak pomalu a takovou oklikou. Svalil jsem se na pohovku a pomyslel jsem si: *Jaký byl můj život před Redou?*

Postupně jsem překonal všechny nutné etapy a zkoušky, ty výsostně úřední, jež vyžadovalo přípravné řízení, i ty neoficiální: lékaři, vyšetření,

policie, kriminální policie, lékaři, kteří si hráli na psychiatry, a jejich rady, ale také, skoro jako by tyto etapy byly úplně stejně institucionalizované a povinné jako ty předchozí: strach, zmítání se mezi mluvením a mlčením, návaly arogance, jež jsem prostřednictvím jsem se bránil.

Můj život se stal hodinami. Dnes ráno jsem řekl Claře, že když pochůzky skončily, nedokázal jsem vyplnit náhle uvolněný prostor, připadalo mi nepředstavitelné, skoro až ohromující, že jsem celé uplynulé roky dovedl vyplnit čas celého dne, od rána nebo přinejmenším od poledne, kdy obvykle otvírám oči, až do večera; prožíval jsem dny tak, že jsem neustále odpočítával hodiny, myslel jsem si: *Už jen pět hodin a den bude u konce, už jen tři hodiny, myslel jsem si: Když si půjdu dát sprchu a budu tam dost dlouho, získám třicet minut. Když si nebudu čistit zuby ve sprše, ale až po ní, ztratím další tři minuty.* Když jsem vyšel ze sprchy a viděl jsem, že jsem tam zůstal méně než třicet minut, kousal jsem se do jazyka, abych se potrestal, nebo jsem se štípal do předloktí a zase uvažoval: *Když dojdeš na poštu a zase se vrátíš rozumným tempem, získáš dobrých dvacet minut. Dobrých dvacet minut, úplně snadno;* používal jsem všelijaké strategie, úskoky, léčky, do

nichž jsem se snažil sám sebe lapit. *Co bylo před předvoláními? Před výslechy? Před nemocnicí Hôtel-Dieu?* Když výslechy a vyšetření skončily, nelitoval jsem, nechyběly mi, naopak se mi ulevilo, ten pocit osvobození, pocit, že jsem konečně dosáhl možnosti mlčet, nebo alespoň nemluvit, pokud si to nebudu přát, byl k nezaplacení.

Den začínal kolem poledne, kdy jsem se probouzel; paradoxní bylo, že jsem nevěděl, čím se přes den zaměstnám, a že sebemenší činnost, sebemenší možný cíl, jako otevřít počítač a pokusit se psát nebo se jen s někým setkat, mě znechucoval – každopádně jsem ostatní nenáviděl, jak už Clara zmínila. Dokázal jsem strávit dva nebo tři dny v kuse na Frédéricově pohovce a přemýšlet, jestli se mám radši nudit nebo dělat něco, k čemu mám odpor; nedělal jsem tedy nic. Pozoroval jsem skrz závěsy vnitroblok jeho domu. Čas v této křeči neplynul rychleji. Nebylo to tak, že bych si náhle, po dlouhém rozvažování, jež nikam nevedlo, pomyslel, že se čas urychlil, nehybnost byla naopak pomalá, čas se vlekl.

Po probuzení jsem několik hodin zůstával ležet pod peřinou, nehybně, nebo jsem se jen trochu převaloval, abych zase usnul. Slunce pronikající

žaluziemi mi v určitou hodinu zasvitlo do obličeje a zahalovalo jej do závoje tepla, v němž jsem byl ještě ochablější a ještě bolestnější.

Neusnul jsem pak už docela: snil jsem v jakémnsi polospánku a přitom si nejasně uvědomoval, že jsem vzhůru. Někdy bych v tomto prostoru mezi skutečností a snem přísahal, že dovedu změnit průběh událostí, jež plnily mé sny, snil jsem, ale uvnitř snu jsem věděl, že sním, a mohl jsem změnit krajinu, nechat zjevit různé lidi nebo jiné nechat zmizet, takže mě nic nedokázalo zastrašit, mohl jsem skočit z útesu, z šedesátého patra mrakodrapu nebo zapálit les a kochat se tajemnou krásou ničení: kdyby se stalo něco zlého, probudil bych se a byl bych zase sám, v posteli.

Člověk, jímž jsem se stal, opatrně narovnal tři želatinové kapsle antiretrovirotik na list novinového papíru a položil ho večer před spaním vedle sebe na postel, kde pak zůstal celou noc. Předchozího večera nakrájel léky na kousky, aby se ráno po probuzení daly snáz spolknout. Tento systém mu umožňoval zůstat v posteli, nemusel vstávat a chodit si pro kapsle k šuplíku s léky. V posteli uchovával lahev s vodou, jež ležela celou noc na matraci, vedle něj, a on ji přikrýval peřinou jako

své dětátko, občas se mu lahev skutálela k tělu a probudila ho, když se mu chlad vody otřel o záda, sloužila k tomu, aby ráno usnadnila tuhým tabletám Kaletry a Truvady cestu krkem: i když se totiž tablety polykaly zvlášť, nadvakrát či na třikrát, bylo jejich pozření bolestivé a škrábaly v jícnu. Pokud si předchozího večera zapomněl vzít vodu do postele, užíval léky bez zapití, nevstával, a několik hodin je pak cítil uvízlé někde mezi žaludkem a hltanem, znovu a znovu naprázdno polykal, aby se posunuly do žaludku, jenže polykal jen vzduch a říhal, snažil se je dotlačit do spodní části těla stahy krku a jícnu. Lékař ho přitom varoval: v žádném případě nesmí léky užívat nalačno, přinejmenším se pak musí hned nasnídat. A skutečně, když je bral nalačno, velice často se pak, jakmile konečně vstal, nejdřív ze všeho odpotácel na záchod, aby se vyzvracel, ruce natažené před sebou jako špatný herec napodobující slepce, stále ještě napůl spící, oči ještě skoro zavřené, víčka sraštlá, jazyk lepící se na patro. Nakyslý pach zvratků ho konečně probral docela. Doufal, že to nevádí, že se tablety stihly rozpustit v žaludku a rozšířit se tkáněmi a cévami, že měly dost času od chvíle, kdy je spolkl, do chvíle, kdy klečel s hlavou u záchodu, nakloněný nad mísu,

s rukama pevně zapřenýma o plastové prkénko, aby se nezhroutil, neutopil v záchodové vodě smíchané s hmotou vyvrženou jeho žaludkem, tělo zmítané křečemi, jež nemělo co zvracet, protože nic nesnědlo, tělo, jež se stahovalo, vyklenovalo, svíjelo jako vlhké prádlo, které týráme, abychom z něj vyždímali poslední kapky. I když nezvracel, nevolnost ho od rána do večera neopustila. Nebylo vzácností, že si odpoledne dal ještě jednou šlofika. Vstával v poledne, bloumal po bytě, ve dvě odpoledne pak znovu usínal, probouzel se kolem šesté a nervózně čekal na večer, aby si zase mohl jít lehnout. Byla tu ta léčba, již musel podstoupit, jeho tělo ji špatně snášelo a ode dne, kdy začal léky brát, se jeho noci protáhly z osmi na patnáct až šestnáct hodin, a přitom si myslel: *Po tom všem, co sis prožil.*

Činil pokusy o návrat k normálnímu životu. Tajně jim říkal *průlomy*, rád si pro komunikaci se sebou samým vymýšlel vlastní jazyk a výrazy, o něž se s nikým nedělil, nemluvil o nich a žárlivě si je střežil; mumlal si třeba: „Dnes se zase budu muset pokusit o průlom.“ A vycházel z bytu. Nutil se jít ven. Chodil do kavárny a špehoval lidi kolem sebe. Chodíval tam ve staré mikině s kapucí, té nejstarší, co měl, nejobnošenější, děravé,

většinou se nesprechoval, přes špinavé a mastné vlasy si přehazoval kapuci, oblékal se tak špatně, jak mu to jen představitivost dovolovala, a myslel si: *Chci se podobat svému stavu, chci být stejně odporný jako můj příběh.*

A ještě tu bylo něco.

Stal se ze mě rasista. Rasismus, který jsem vždy považoval za něco vnějšího, něco naprosto mimo mě, za absolutní opak toho, čím jsem já, do mě najednou pronikal a já se stával druhými, stával jsem se tím, co jsem vždy jako možný vývoj odmítal, něčím se totiž lze stát jen za předpokladu, že vyloučíme jiné možnosti vývoje, jiné možné životy, a jedna z těchto možností se mi vrátila z minulosti.

V mém těle se usídlila další osoba; myslela místo mě, mluvila místo mě, chvěla se místo mě, bála se o mě, vnucovala mi svůj strach, nutila mě chvět se jejím chvěním. V autobuse či v metru jsem klopal oči, pokud se ke mně přiblížil černoch nebo Arab nebo potenciální Kabyl – vždy to byli jen muži a tento charakteristický rys byl další absurdností, v rasistických představách, jež mě posedly, mělo nebezpečí vždy mužskou tvář. Klopal jsem oči, odvracel hlavu a v duchu prosil: *Neútoč na mě, neútoč na mě.* Před světlovlasými

a zrzavými muži nebo muži s velmi světlou pletí jsem oči neklopil.

Byl jsem traumatizovaný dvojnásob: strachem a svým strachem.

Trvalo to dva nebo tři měsíce.

Pak byl Istanbul. Cyril mi hned po Vánocích navrhl, abych s ním jel do Turecka, váhal jsem, nevěděl jsem, jestli je to dobrý nápad, a v pochybnostech jsem se zeptal na názor sestřičky v nemocnici Hôtel-Dieu, když jsem tam šel na odběr krve. Odpověděla: „Udělá vám dobře, když si na pár dní trochu vyvětráte hlavu.“

Letěl jsem tedy s Cyrilem do Turecka. V letadle jsem spal. Ve skutečnosti jsem nespál, ale schválně jsem se o to snažil, abych nemusel mluvit. Tvářil jsem se, že jsem se probudil, teprve když se podvozek dotkl země. Udělal jsem všechno, co jsem měl, dal jsem si záležet a myslím, že jsem se setkal s úspěchem; dělal jsem, že se protahuju, promnul jsem si oči, zívá jsem, rozkošnický se nadechl a vydechl jako po probuzení. Už během prvních kroků na istanbulském letišti jsem si spočítal dny, jež mě dělí od odjezdu, pochopil jsem, že ta cesta byl omyl; počet dní jsem vynásobil čtyřicetkrát, abych se dobral počtu hodin, které tam budu muset strávit. Výsledek jsem na

kalkulačce na telefonu vynásobil šedesáti a znal jsem počet minut, během nichž tam budu muset zůstat. Začal jsem odpočítávat.

Všechno mě ohrožovalo. Když se na mě Cyril díval, byl jsem si jistý, že odhalí ten hanebný, opovrženíhodný důvod mého strachu. Skrýval jsem tvář, aby z mých rysů nic nevyčetl. A ve městě se vše ještě posílilo; svolávání k modlitbě byl zpěv ohlašující mou blízkou a nevyhnutelnou smrt, slunce bylo vynalezeno výhradně proto, aby mi spalovalo obličej, dav, který se mačkal a strkal na velké pěší třídě, tu byl jen proto, aby mě rozdrtil a ušlapal, celý svět byl zinscenován proti mně. Snažil jsem se nedat před Cyrilem najevo, že se cítím bezpečněji, když jdu vedle někoho, koho považuji za bílého Američana nebo Němce. Snažil jsem se držet se u nich co nejblíže, protože se mi zdálo, že mě v případě útoku ochrání, a byl jsem sám sobě odporný. Ale dělal jsem to.

Už v taxíku vynalezl můj paranoidní mozek spoustu scénářů. Řidič nás sledoval v zrcátku a vyptával se nás na náš život, naše povolání, na Francii. Cyril odpovídal za mě a já se pokaždé, když začínal větu, připravoval na to, že šlápne vedle a řekne něco, co řidiče popudí. Vrhá jsem na něj přísné a nenávistné pohledy, ale on se ke

mně neobracel, byl zcela pohlcený taxikářem, jako vždy lačný nových setkání a hovorů s neznámými lidmi. Viděl jsem, jak nás taxikář po dlouhém putování po rozbitých a nekonečných silnicích odváží na okraj lesa se stromy sežehlými sluncem. Stromy nejsou hnědé ani zelenavé, ale žluté, seschlé, spálené, jako by je cosi stravovalo od kořenů až po konce větví. Řidič nás odváží sem, chtěli jsme přece, aby nás odvezl do hotelu, ale on nás přivezl na okraj tohoto lesa a já už vím, co se chystá, Cyril ne, ten se pořád usmívá, nic nevidí, nic nevnímá, dál mluví s řidičem a říká věci, které nemá, chci ho varovat, ale nedělám to, v té představě jsem to neudělal, abych to, co se muselo stát, ještě neurychlil. A pak mu to dojde. Jenže už je příliš pozdě. Taxikář zastaví, donutí nás vystoupit, přikáže nám svou přibližnou angličtinou, *Go off, go outside the car*, nejdřív klidně a pak stále nervózněji, s křikem, nadávkami, *Go out*, načež otevře dveře, aby náš výstup urychlil, nakopne nás a nakonec vytáhne zbraň podobnou té Redové, úplně stejnou, ve snu jsem ji poznával, byl jsem si jistý, že se nepletu. Zastřelí nás. Víc nic. Taxikář nás vysadil u hotelu, nechal jsem mu velké spropitné.

On poprvé promluví. Oznámí: „Budu muset jít, čekají na mě.“ Clara mu odpoví: „Nech mě to dopovědět, už jsem u konce,“ a její intonace skutečně už několik vteřin naznačuje blížící se konec vyprávění, ačkoli ji poslouchám čím dál méně, vnímám už nějakou chvíli, že se blíží ke konci.

Toho večera během druhého pohovoru na policii mi před odchodem policistka řekla, že na mě u vchodu do mého domu budou čekat čtyři muži. Půjdou rovnou ke mně a sejmou otisky, aby se pokusili Redu pokud možno brzy vypátrat. Zavola jsem Geoffroyovi. Didier nemohl moc vycházet z domu, protože tu zimu trpěl bolestmi zad, trávil příliš času psáním na počítači. Geoffroy řekl, že si zavolá taxi a přijede za mnou. Byly asi dvě ráno.

Policejní auto mě zavezlo domů, na skle okna jsem viděl modrá světla majáčku. Jeli se mnou dva muži. Nezapnuli rádio. Dorazili jsme na Place de

la République, rozloučili se se mnou; ušel jsem pár kroků nocí podél stažených ocelových rolet kaváren a brzy jsem před svým domem rozpoznal siluety čtyř mužů s hliníkovými kufříky. Byli oblečení v tmavém, měli na sobě bundy, džíny, tenisky nebo polobotky, *Přesně jako v krimi seriálu*, pomyslel jsem si. Přiblížil jsem se. Došel jsem k nim, zamračeně si mě změřili pohledem, zeptal jsem se: „Jste od kriminální policie?“ a jeden z nich odpovéděl: „Ano a vy jste pan...“ Skočil jsem mu do řeči: „Ano, to jsem já.“

„Nevěděli, co si maj říct dál,“ vypráví Clara. Vykročil jsem prostě ke dveřím domu a vyfukal vstupní kód a oni mě následovali. Než se vydali nahoru, vyfotili si domovní dveře, pořizovali desítky a desítky snímků, foťák cvakal, mluvili mezi sebou a já jim nerozuměl, nechápal jsem, proč si musejí fotit ty modré dveře s oprýskaným lakem, jichž se Reda pomalu ani nedotkl, proč si fotí moji dopisní schránku, které si Reda ani nevšiml, aspoň myslím, nevzpomínám si na to, nepoznal by ji, protože si nevybavuji, že bych mu řekl své příjmení, proč se tolik zajímali o výtah, do něž Reda nenastoupil, ale na nic jsem se neptal, abych je tu nezdržoval o nic déle, než bylo nutné. Geoffroy musel být někde mezi svým a mým domovem,

určitě ne daleko. Kladli mi otázky, další a další: „Dotkl se interfonu? A dveří? Dotkl se interfonu prsty? A dveří?“ Odpovídal jsem, že ne, že se ničeho z toho nedotkl, to já vytukal kód, to já ho pozval dál, to já chtěl, aby šel ke mně; a oni dál fotografovali schodiště, kde se nic zvláštního nestalo, nebo vstup do místnosti na popelnice, který Reda ani neviděl. Geoffroy měl brzy dorazit.

Vyšli jsme do bytu, bral jsem schody po dvou a oni mě následovali, už nevím, jestli mluvili nebo ne, a pak v mém bytě otevřeli přímo na zemi kovové kufříky, plné nástrojů, které jsem nedokázal identifikovat. Inspektor, ten, který nejvíc mluvil a představil se jako inspektor, dával pokyny ostatním. Právě když jim vysvětloval, co mají dělat, zaklepal Geoffroy na dveře. Byly nedovřené, a když zaklepal, otevřely se a on se omluvil. Nahlédl dovnitř škvírou ve dveřích a odkašlal si, inspektor se otočil k němu a pak ke mně, k němu a znovu ke mně a zeptal se mě, jestli ho znám. Myslím, že ještě než jsem odpověděl, už poznal, že ho čekám, že jsem ho očekával, z toho, jak se mi proměnila tvář – moje sestra říká, že mám tvář, která nic neutají. Inspektor řekl, že tu Geoffroy zůstat nemůže, musí počkat, než odejdou. Řekl: „Potřebujeme udělat svou práci pořádně, je mi líto, pane,“

a když dodával cosi o velikosti mého bytu, který je příliš malý, už teď je příliš malý pro pět lidí, a kde se otisky neshánějí snadno, vypadal, že mu to skutečně líto je. Přemlouval jsem ho: Geoffroy zůstane na pohovce, ani se nepohne, nebude mluvit, nebude dělat hluk. Věc vyřešil až Geoffroy sám, když prohlásil, že nechce rušit a počká na chodbě, dokud neskončí, na té samé chodbě, kde jsem předchozího dne naposledy viděl Redu. Zůstal sedět na schodech, kde musel každých sedmdesát nebo osmdesát vteřin vstát a rozsvítit, protože světlo automaticky zhasínalo. Clara, jež to říká manželovi, neví, že se nakonec vzdal a smířil se s tmou. Přestal vstávat a seděl ve tmě. Už jsem ho neslyšel.

Vyptávali se mě; chtěli vědět, kde by mohli sejmout otisky, a ptali se na povlečení, ale já všechno vypral, i oblečení, vypral jsem ho na vysokou teplotu, kalhoty a spodní prádlo jsem vyhodil do popelnice venku, někde mezi mým a Henriho bytem. Zbývala mi jen košile a svetr, ale ty nebyly k ničemu, žádný otisk na nich nebyl, sundal jsem si je sám ani ne pět minut po Redově příchodu, ani se o ně neotřel.

Jediné otisky zůstaly na lahvi vodky – jenže dotkl se jí Reda? Nevzpomínal jsem si, asi ne – a na

krabičce cigaret, která mu vypadla z kapsy, když se oblékal. Lahev byla ještě stále v jedné z popelnic dole v domě, kam jsem ji ráno zanesl. A na sklenici, kterou jsem neumyl, ostatně nevím proč, všechno jsem tak pečlivě vydrhl, abych jeho přítomnost dočista vymýtil, a přitom jsem zapomněl na nádobí a na sklenici, z níž pil, a uvědomil jsem si to, až když jsem se do bytu vrátil s kriminalisty, všechno jsem umyl, použil jsem dezinfekci a všechno možné, pach dezinfekce mě uklidňoval, ale sklenice, k níž přikládal rty, byla nedotčená, a to nejneuvěřitelnější, ještě neuvěřitelnější než sklenice, bylo to, že jsem na zemi nechal ležet jeho krabičku cigaret – plus slovníček, který mu vypadl z kapsy. Snažil jsem se zbavit všech stop, podlahu jsem vytřel, ale krabičce a kapesnímu slovníku, ležícím vedle sebe, jsem se vyhnul, na podlaze byly ještě patrné tahy hadru, kolem slovníčku a cigaret jsem obkreslil kruh, a ten kruh více méně zašlých parket byl teď uprostřed čisté, čerstvě umyté podlahy dobře viditelný, a v tom kruhu, uprostřed, ležely ony dva předměty, jež se nepohnuly ani o píď. *Copak tě to netrklo, hlavně že lamely žaluzií, kterých se nedotkl, jsi utíral jednu po druhé, drhl jsi kliky, lil lahve dezinfekčního čističe do záchodu, ale zapomněl jsi na krabičku*

cigaret a slovník, leží tady, uprostřed místnosti, a tebe to netrklo. Inspektor chtěl vědět, proč jsem cigarety a slovník pod židlí ušetřil, ale já neměl žádné vysvětlení. Navrhl mi, abych sešel dolů a podíval se po té lahvi vodky v místnosti na popelnice. Geoffroy se na mě usmál, když jsem procházel kolem něj. Snadno jsem našel igelitový pytel; byl tam, nedotčený, uprostřed smradu, obklopený puchem hniječného ovoce a závanu použitých plín. *Dva, čtyři, šest, osm.* Na zpáteční cestě jsem počítal schody. Podal jsem pytel policistům, vytáhli z něj lahev alkoholu, pomalu, konečky prstů. Měli gumové rukavice. Použili speciální prášek, který na lahev nanесли širokým štětcem připomínajícím štětku na holení, žádné otisky nenašli, několik jich objevili, ale tvrdili, že jsou nečitelné a takřka určitě by nevedly k výsledku, říkali, že možná nejsou Redovy. Zbývala jen ta nepravděpodobná sklenice zanechaná v původní podobě a krabička cigaret s knížkou. Na sklenici také žádné otisky nenašli, ani na krabičce cigaret, což může působit zvláště, jak řekl později Geoffroy, mě to nezapadlo, byl jsem příliš unavený, než abych se nad čímkoli pozastavoval. Jejich hlasy oznamovaly, že jsou otisky příliš poničené. V hloubi duše jsem se modlil, aby nic nenašli. Stejně jako na

druhém komisařství jsem jim pomáhal, pomáhal jsem jim najít stopy, zašel jsem do místnosti na popelnice a přinesl jim pytel s odpadky, odpovídal jsem jim na otázky, spolupracoval jsem, neřekl jsem, že už tam pytel není, i když by to bylo snadné, a pak jsem se občas vzpamatoval a tvrdil, že si nevzpomínám – říct, že jsem se na dění podílel, i říct, že se mu stavěl na odpor, by byla oboje pravda i nepravda, skutečnost byla jinde. Zůstali hodinu a během té hodiny jsem měl tolik protichůdných přání, kolik mi kladli otázek.

Už neposlouchám, co říká Clara.

Rozešli se do rohů bytu, tenisky jim vrzaly o podlahu, lepily se kvůli té směsici a množství čisticích prostředků, které jsem použil ráno, našli černý prášek na několik míst, na krabičku cigaret, kovový rám postele, na nádobí, vysypali trochu prášku a pak na daná místa nalepili kousky průhledné lepicí fólie, na nichž se díky působení prášku objevovaly otisky prstů. Prášek zůstal na místě měsíc, aniž jsem se ho dotkl; vzhledem k tomu, že jsem už druhý den šel bydlet k Frédéricovi, byl pak, když jsem se do garsonky v únoru vrátil, prášek všude, jako by tu během mé nepřítomnosti nějaká bouře rozmetala popel nebo uhelný prach.

Jiný policista používal vatové tyčinky a snímal DNA z okrajů sklenice, z níž Reda pil. „Nebude to jen tak, otisk není zrovna zřetelný, asi z toho nic moc nebude, aha, tady mám myslím pěkný, skvěle, skvěle, tenhle si nenechám ujít...“ Během hledání stop DNA jsem čekal na posteli, s touto částí garsonky už skončili, čas od času jsem zašel za Geoffroyem na chodbu a omlouval se, že ho nechávám čekat. Lhal: „To vůbec nevádí, mně je tu dobře.“ Inspektor mě žádal, abych ven nechodil moc často, tvrdil, že mě potřebuje.

Vracel jsem se na postel. Neměl jsem ani telefon, abych se tvářil, že si čtu zprávy.

Skončili a chystali se k odchodu, inspektor se omluvil za černý prášek na nádobí a dalších věcech. Ujišťoval jsem ho, že se nic neděje, vůbec to nevádí, uklidím. Nejradši bych se v tom černém prášku vyválel. Mezitím sklapli kufříky; pozdravili mě, podali mi ruku a vycházeli z bytu. Geoffroy už se zvedal, aby šel za mnou, když se mě zeptali, jestli se Reda sprchoval, možná by našli otisky ve sprchovém koutu a na obalu sprchového gelu, a já jsem nezašel, nechápu proč, ale nezašel jsem, řekl jsem, že ano, a oni se kvůli tomu vrátili, šli do koupelny a zůstali tam ještě dalších deset minut. Čas se vlekl. Po deseti minutách odešli nadobro,

jeden z nich mi ještě naposledy položil otázku: „Jste si jistý, že už nikde nejsou žádné otisky?“

Geoffroy mohl jít za mnou do bytu. Posadil se ke mně na postel a nevěděli jsme, co si říct. To se nám dvěma nikdy nestávalo, ještě nikdy se to nestalo, když jsme byli spolu, často jsme naopak mluvili příliš, klidně jsme si skákali do řeči, naše věty se přebíjely, narážely do sebe, jedna věta mohla vklouznout trhlinou nádechu do jiné a rozmetat ji a konverzace pak měnila směr. Ale toho večera, v bytě páchnoucím dezinfekcí, jsme si neměli co říct. Ze dvora se neozýval žádný zvuk, kolem bylo jen ticho a pach čisticích prostředků.

Řekl: „Teď bys asi chtěl spát, že?“ I to pochopil, ale já se mu to neodvažoval říct, netroufal jsem si mu říct, aby šel domů a nechal mě samotného, když právě strávil hodinu a možná víc na chodbě, ve tmě, na studených schodech. „Ale nebojíš se být doma sám?“ Ne, nebál jsem se. Nedokázal jsem říct větu o více než třech nebo čtyřech slovech. Chtěl jsem být sám. Ještě jednou jsem zopakoval: „Ne, nebojím se.“ Řekl mi, že může zůstat u mě a počkat, až usnu, pak půjde, potichu, odejde pomalu a po špičkách, opatrně dovře dveře, aby neklaply, a druhý den se vrátí s Didierem.

„Ukázalo se, že o štěstí nelze psát - alespoň já to nedokážu, což je v tomto případě totéž jako nelze -, štěstí je patrně příliš prosté, než aby se o něm dalo psát, napsal jsem si, nyní čtu tato slova na kousku papíru z té doby a z něho je také opisuji sem, tedy šťastně prožívaný život je život prožívaný beze slov, napsal jsem si. Ukázalo se, že psát o životě znamená o životě uvažovat, a že uvažovat o životě je totéž jako zpochybňovat jej, vlastní životadárny zdroj přitom zpochybňuje jen ten, koho tento zdroj dusí anebo kdo se v něm pohybuje jaksi nepřirozeně. Ukázalo se, že nepíšu proto, abych hledal radost, ale naopak že psáním hledám bolest, co nejpalčivější, takřka nesnesitelnou bolest, velmi pravděpodobně proto, že bolest je pravda, a na otázku, co je pravda, napsal jsem si, je odpověď velmi jednoduchá: pravda je to, co mě stráví.“

Imre Kertész: *Kaddiš za nenarozené dítě*

poznámka překladatelky

Citát ze Svatyně Williama Faulknera na stranách 148, 150 a 151 je uveden v překladu Alžběty Rejchrtové (Alpress, Frýdek-Místek 2006), citát z *Kaddíše za nenarozené dítě* Imreho Kertésze na straně 232 pak v překladu Dany Gálové (Academia, Praha 1998).

Úryvek z románu Claudi Simona *Vlasy Bereniky* na s. 51 citujeme v překladu Petry James. (Ukázka z románu v časopise *Host*, 2007, XXIII, č. 8.)

S. V.

Édouard Louis

Dějiny násilí

Z francouzského originálu Histoire de la violence,
vydaného nakladatelstvím Éditions du Seuil v Paříži roku 2016,

přeložila Sára Vybíralová

Redakce textu Petra Diestlerová

Korektura Linda Martinková

Obálka s použitím fotografie autora od Arnauda Deiruea,

grafická úprava a sazba písmy Trivia Serif / Mori Sans

Vojta Sedláček

Vydalo Nakladatelství Paseka s. r. o. v Praze roku 2019 jako svou
2029. publikaci

Odpovědné redaktorky Magdalena Hennerová a Agáta Dolejší

Výtvarný a technický redaktor Vojta Sedláček

Vytiskla tiskárna FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Vydání první. 236 stran

ISBN 978-80-7432-969-2

Knihy Nakladatelství Paseka

Žádejte u svých knihkupců nebo na adrese:

Nakladatelství Paseka, obchodní oddělení

Chopinova 4, 120 00 Praha 2

+420 222 710 751, paseka@paseka.cz

